

Hallituksen esitys Eduskunnalle vaalilakeja koskevan lainsäädännön muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa toimittavissa yleisissä vaaleissa siirryttäisiin yksipäiväiseen vaalitoimitukseen. Uudistus koskisi eduskuntavaaleja, tasavallan presidentin välitömiä vaaleja ja valitsijamiesten vaaleja, kunnallisvaaleja sekä neuvoa-antavia kansanäänestyksiä. Vaalipäivä olisi sunnuntai.

Samalla ehdotetaan laajennettavaksi mahdollisuutta äänestää ennakolta. Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa voitaisiin ennakkoäänestyksen aikana äänestää myös lauantaisin ja sunnuntaisin lukuun ottamatta eräitä yleisiä juhla- ja vapaapäiviä. Kotiäänestykseen voitaisiin ilmoittautua vielä viimeisenä päivänä ennen sitä päivää, jolloin kotiäänestys aikaisintaan voidaan toimittaa.

Toisaalta ehdotetaan vähennettäväksi kolmesta kahteen niiden päivien vähimmäismäärää, joina ennakkoäänestys suomalaisissa laivoissa tapahtuu.

Vaali- ja äänestysluetteloiden nähtävinäpitoaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi kolmesta päivästä kahteen päivään.

Ehdotuksen mukaan yhteislistoille voitaisiin myös valtiollisissa vaaleissa antaa nimitys, kuten kunnallisvaaleissa jo tähänkin asti on voitu menetellä.

Niissä poikkeuksellisissa tapauksissa, joissa eduskuntavaalit tai tasavallan presidentin valit-

sijamiesten vaalit toimitettaisiin syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, ehdotetaan kansanedustajien tai valitsijamiesten paikat jaettaviksi vaalipiirien kesken nykyistä uudempien tietojen mukaan eli vaalivuotta edeltävän vuoden alun asukaslukutietojen sijasta vaalivuoden ensimmäisen päivän asukaslukutietojen perusteella.

Lisäksi vaalilakeihin ehdotetaan tehtäväksi joitakin muita, lähinnä teknisiä tarkistuksia. Henkikirjoituksesta luopumisen johdosta ehdotetaan muutettavaksi vaali- ja äänestysluetteloiden laadintaa koskevia säännöksiä. Hakemistokorteista ehdotetaan tarpeettomina luovuttavaksi. Ehdokaslistojen yhdistelmää koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi siten, että yhdistelmästä nykyistä selvemmin ilmeni, mitkä puolueet ovat muodostaneet kunkin vaaliliiton. Edelleen ehdotetaan, että pienten äänestysalueiden äänestysliput tarkastettaisiin valtiollisissa vaaleissa vaalipiirin keskuslautakunnan sijasta kunnan keskusvaalilautakunnassa.

Tarkoituksena on, että uudet säännökset tulisivat voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään siten, että niitä voitaisiin soveltaa ensimmäisen kerran vuoden 1991 edustajainvaaleissa.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2. Asian valmistelu	10
1. Ehdotetut muutokset	3	3. Esityksen taloudelliset vaikutukset	11
1.1. Siirtyminen yksipäiväisiin vaaleihin	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
1.2. Ennakkoonestysmahdollisuuksien lisääminen	4	1. Lakiehdotusten perustelut	11
1.2.1. Yleistä	4	1.1. Hallitusmuoto	11
1.2.2. Nykyiset ennakkoonestysmahdollisuudet	4	1.2. Laki tasavallan presidentin valitsemisesta ..	11
1.2.3. Yksipäiväisten vaalien edellyttämät muutokset	5	1.3. Laki kansanedustajain vaaleista	12
1.2.4. Kotiaänestykseen ilmoittautuminen	5	1.4. Kunnallislaki	16
1.2.5. Ennakkoonestys suomalaisissa laivoissa	6	1.5. Kunnallisvaalilaki	16
1.3. Henkikirjoituksesta luopumisesta johtuvat tekniset tarkistukset	6	2. Tarkemmat määräykset ja ohjeet	17
1.4. Muut tekniset tarkistukset	6	3. Voimaantulo	18
1.4.1. Yleistä	6	4. Säättämisjärjestys	18
1.4.2. Edustajanpaikkojen ja valitsijamiesten paikkojen jako vaalipiireittäin	6	LAKITEKSTIT	19
1.4.3. Hakemistokortistosta luopuminen	7	1. Laki Suomen Hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta	19
1.4.4. Vaaliluetteloiden nähtävinäpitoajan lyhentäminen	7	2. Laki tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain muuttamisesta	19
1.4.5. Ehdokaslistojen yhdistelmän selkiennyttäminen	7	3. Laki kansanedustajain vaaleista annetun lain muuttamisesta	21
1.4.6. Pienten äänestysalueiden äänestyslippujen tarkastaminen	8	4. Laki kunnallislain 16 ja 38 §:n muuttamisesta ..	28
1.4.7. Samojen vaaliluetteloiden noudattamisesta luopuminen lähekkäisissä vaaleissa	8	5. Laki kunnallisvaalilain muuttamisesta	29
1.4.8. Kunnan keskushallinnon ja vaaliviranomaisten välinen suhde	9	LIITE	33
1.4.9. Yhteislistan nimitys valtiollisissa vaaleissa	9	Rinnakkaistekstit	33
1.4.10. Yhteislistojen ja valitsijayhdistysten asiamiesten asema	10	1. Laki Suomen Hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta	33
1.4.11. Eräät vähäisemmät tekniset tarkistukset	10	2. Laki tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain muuttamisesta	33
		3. Laki kansanedustajain vaaleista annetun lain muuttamisesta	36
		4. Laki kunnallislain 16 ja 38 §:n muuttamisesta ..	50
		5. Laki kunnallisvaalilain muuttamisesta	52

YLEISPERUSTELUT

1. Ehdotetut muutokset

1.1. Siirtyminen yksipäiväisiin vaaleihin

Yleiset vaalit on Suomessa perinteisesti toimitettu kaksipäiväisinä. Vuodesta 1952 alkaen ovat vaalipäivät olleet sunnuntai ja maanantai. Äänestysvilkkaus on sunnuntaisin ollut huomattavasti suurempi kuin maanantaisin. Vaikka virallista tilastoa asiasta ei ole koottu, voidaan oikeusministeriön asiasta vuoden 1980 kunnallisvaalien yhteydessä teettämän tutkimuksen (Äänestysaikatutkimus, moniste 28.11.1980) ja vaaliviranomaisten tätä myöhemmistä vaaleista saamien kokemusten pohjalta yleishavaintona esittää, että sunnuntaisin äänestää äänioikeutetuista nykyisin noin 40—60 % ja maanantaisin noin 20—40 %. Mainitun oikeusministeriön tutkimuksen mukaan äänestysvilkkaus oli alhaisimmillaan maanantaina päiväsaikaan, jolloin esimerkiksi kello 14—15 äänesti vain 2,1 % kaikista varsinaisina vaalipäivinä äänioikeuttaan käyttäneistä.

Ennakkoäänestyksen tultua käyttöön vuonna 1969 toteutetulla lainmuutoksella sen suosio on vähitellen voimakkaasti lisääntynyt. Eniten ennakkoon äänestäneitä on tähän asti ollut vuonna 1988 toimitetuissa presidentin vaaleissa, jolloin 689 299 äänioikeutettua käytti ennakkoäänestysmahdollisuutta hyväkseen. Ennakkoon äänestäneiden osuus oli tuolloin noin 18 % äänioikeutetuista ja noin 21 % äänioikeuttaan käyttäneistä.

Ennakkoäänestysmahdollisuuksia on vuonna 1988 lisätty ottamalla käyttöön kotiaänestys. Siinä voivat äänestää henkilöt, joiden kyky liikkua tai toimia on vaikean vamman tai pitkäaikaisen sairauden vuoksi siinä määrin rajoittunut, etteivät he pääse äänestys- eivätkä ennakkoäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia. Kotiaänestyksen piiriin on arvioitu kuuluvan noin 10 000 äänioikeutettua.

Ennakkoon äänestämisen voidaan arvioida yhä lisääntyvän. Tarjoaahan ennakkoäänestysmahdollisuus huomattavasti lukuisampia vaihtoehtoja valita äänestämisen ajankohta. En-

nakkoäänestyspaikkojakin on vaali vaalilta yhä enemmän. Vuoden 1988 kunnallisvaaleissa ennakkoäänestyspaikkoina olevia posti- ja telelaitoksen toimipaikkoja oli jo yli 1 000. Myös niiden laitosten määrä, joissa ennakkoäänestys järjestetään, on suunnilleen vastaavan suuruisen. Edelleen on otettava huomioon, että niiden ikäluokkien suhteellinen osuus, joihin kuuluvat ovat tottuneet äänestämään ennakolta, kasvaa jatkuvasti. On otaksuttavaa, että tulevissa vaaleissa on ennakkoäänestyksessä annettujen äänten osuus kaikista hyväksytyistä äänistä pian yli 30 %.

Ennakkoäänestyksen suosion jatkuva kasvu antaa mahdollisuuden lyhentää varsinaisen vaalitoimituksen aikaa. Kun vaalipäivistä maanantai on huomattavasti hiljaisempi, on sopivinta kohdistaa lyhentämistoimet tähän päivään.

Vaalitoimituksen ajan lyhentämiseksi on ollut esillä kaksi vaihtoehtoista ratkaisumallia. Toisaalta on ehdotettu toista vaalipäivää lyhennettäväksi loppupästä joillakin tunneilla, toisaalta taas on katsottu voitavan kokonaan luopua toisesta vaalipäivästä. Keskeisenä perusteena ensiksi mainitun vaihtoehdon toteuttamiselle on ollut se, että äänestyksen tulos voitaisiin nopeammin saada tiedotusvälineiden kautta yleisesti tiedoksi.

Muissa maissa yleiset vaalit ovat lähes poikkeuksetta yksipäiväisiä. Useimmissa maissa vaalipäivä on pyhäpäivä. Suomen lisäksi vaalit ovat kuitenkin kaksipäiväiset muun muassa Italiassa. Norjassa, jossa vaalit pääsääntöisesti ovat yksipäiväiset ja jossa vaalipäivä on maanantai, on eräissä osissa maata mahdollista äänestää myös vaalipäivää edeltävänä sunnuntaina.

Myös meillä voidaan vaaleissa siirtyä yksipäiväiseen vaalitoimitukseen. Tällöin olisi kuitenkin varmistettava, että äänioikeutetuille varataan riittävästi mahdollisuuksia äänestää ennakolta. Äänestysajan lyhentämisellä vain siten, että toisen äänestyspäivän äänestysaikaa lyhennetään, jää saavuttamatta suurin osa niis-

tä taloudellisista eduista, joilla yksipäiväiseen vaaliin siirtymistä voidaan puoltaa.

Toisen vaalipäivän poistaminen aiheuttaisi merkittävän vähennyksen vaalilautakunnan jäsenten palkkakustannuksiin. Mikäli vaalipäivä olisi sunnuntai, säästyisivät kunnilta suurimalta osaltaan myös ne kustannukset, joita sille tähän asti on aiheutunut maksettavista ansionmenetysten korvauksista. Myöskään ne erityisjärjestelyt, jotka ovat olleet tarpeen käytettäessä kouluja maanantaina äänestyspaikkoina, eivät enää olisi tarpeen. Näitä, samoin kuin muitakin yksipäiväisistä vaaleista yhteiskunnalle aiheutuvia säästöjä, selvitetään lähemmin jäljempänä.

Yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisen voidaan arvioida helpottavan myös jäsenten saamista vaalilautakuntiin. On olennaisesti eri asia saada kuntalaisia vaalitehtäviin yhdeksi sunnuntaipäiväksi kuin kahdeksi peräkkäiseksi päiväksi. Työelämässä mukana olevilla on usein vaikeuksia irrottautua työstään maanantaipäiväksi.

Edellä esitetyistä syistä ehdotetaan, että valtiollisissa vaaleissa ja kunnallisvaaleissa siirryttäisiin yksipäiväiseen vaalitoimitukseen, jossa vaalipäivä olisi sunnuntai. Uudistus toteutettaisiin muuttamalla hallitusmuodon 23 §:ää, tasavallan presidentin valitsemisesta annettua lakia (574/87), kansanedustajain vaaleista annettua lakia (391/69) ja kunnallisvaalilakia (361/72). Koska neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä noudatetaan soveltuvin osin kansanedustajain vaaleista annettua lakia, olisi myös kansanäänestys ehdotuksen mukaan yksipäiväinen.

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle tasavallan presidentin vaalitavan muuttamista ja eräiden valtaoikeuksien tarkistamista koskevaksi lainsäädännöksi (hall. es. 232/1988 vp.) on jo ehdotettu, että presidentin välitön vaali olisi yksipäiväinen. Nyt tehtävä ehdotus tasavallan presidentin valitsemisesta annetun voimassa olevan lain muuttamisesta vastaavasti on tarpeen sen varalta, että presidentin valitsemiseen olisi ryhdyttävä ennen vaalitavan muutoksen voimaantuloa. Myös neuvoa-antavat kunnalliset kansanäänestykset on tarkoitettu toimitettaviksi yksipäiväisinä.

1.2. Ennakköäänestysmahdollisuuksien lisääminen

1.2.1. Yleistä

Yksipäiväisiin vaaleihin siirryttäessä on tarpeen lisätä ennakköäänestysmahdollisuuksia. Toisen vaalipäivän poistuessa varsinaisesta vaalitoimituksesta äänioikeutettujen mahdollisuudet äänestää saattaisivat muutoin heikentyä.

1.2.2. Nykyiset ennakköäänestysmahdollisuudet

Voimassa olevan lain mukaan voivat äänioikeutetut, jotka varsinaisina vaalipäivinä todennäköisesti ovat estyneitä käyttämästä äänioikeuttaan sen äänestysalueen vaalitoimituksessa, jonka vaaliluetteloon heidät on merkitty, äänestää ennakolta. Estettä äänestää vaalipäivinä ei tarvitse mitenkään todentaa. Ennakköäänestys on mahdollista missä tahansa yleisessä ennakköäänestyspaikassa eli kotimaassa ennakköäänestyspaikkoina olevissa Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa ja ulkomailla asetuksessa määrättyissä Suomen edustustoissa. Kuten edellä on todettu, on ennakköäänestyspaikkoina olevia postitoimipaikkoja nykyisin yli 1 000. Ulkomailla ennakköäänestyspaikkoja taas on ollut vuoden 1988 presidentinvaaleissa 243 kappaletta 77 eri maassa.

Mainituissa yleisissä ennakköäänestyspaikoissa voivat valtiollisissa vaaleissa äänestää myös vaalipiirien vaaliluetteloihin merkityt äänioikeutetut eli niin sanotut ulkosuomalaiset. He eivät voikaan äänestää varsinaisessa vaalitoimituksessa, koska heitä ei ole merkitty äänestysalueiden vaaliluetteloihin. Käytännössä he äänestävät pääasiassa Suomen edustustoissa.

Ennakköäänestyspaikkoina olevissa posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa äänesti viimeksi toimitetuissa valtiollisissa vaaleissa eli vuoden 1988 presidentinvaaleissa noin 623 000 äänioikeutettua. Edustustoissa äänestäneiden määrä oli noissa vaaleissa 25 261 henkilöä. Ulkosuomalaisista äänesti kotimaassa tuolloin 3 161 äänioikeutettua.

Ennakköäänestysmahdollisuuksia lisäksi eräisiin laitoksiin otetut äänioikeutetut. Laitoksia, joissa ennakköäänestys tapahtuu, ovat sairaalat, ympärivuorokautista hoitoa antavat sosiaali-

huollon toimintayksiköt ja rangaistuslaitokset. Näitäkin laitoksia on nykyisin yli 1 000. Niissä äänestäneiden määrä oli vuoden 1988 presidentinvaaleissa noin 39 000 äänioikeutettua.

Kotonaan saavat äänestää äänioikeutetut, joiden kyky liikkua tai toimia on vaikean vamman tai pitkäaikaisen sairauden vuoksi siinä määrin rajoittunut, etteivät he pääse sen enempää äänestys- kuin ennakköäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia. Kotiäänestys on ollut käytössä vain kerran, vuoden 1988 kunnallisvaaleissa. Tuolloin äänesti arvioiduista noin 10 000 kotiäänestyksen piiriin kuuluvasta äänioikeutetusta kotona 5 393.

Edelleen saa suomalaisten laivojen henkilökunta äänestää ennakolta näissä laivoissa niiden ollessa ulkomailla. Laivoja, joissa ennakköäänestys järjestetään, on kuitenkin nykyisin enää kovin vähän. Kun niiden määrä esimerkiksi vuoden 1982 presidentinvaaleissa oli vielä 134, oli laivoja vuoden 1988 presidentinvaaleissa enää 32. Laivoissa äänesti vuoden 1988 presidentinvaaleissa 131 äänioikeutettua.

Ennakköäänestys alkaa 18. päivänä ennen vaaleja ja loppuu 5. päivänä ennen vaaleja. Valtiollisissa vaaleissa ennakköäänestys ulkomailla lopetetaan kuitenkin jo 8. päivänä ennen vaaleja. Asetuksessa määrättyissä edustustoissa ennakköäänestys voi kestää lyhemmän ajan. Valtiollisissa vaaleissa, jotka toimitetaan 1.1.-30.4. välisenä aikana, ennakköäänestys aloitetaan asetuksella määrättävissä saaristoalueen postitoimipaikoissa jo 23. päivänä ennen vaaleja.

1.2.3. Yksipäiväisten vaalien edellyttämät muutokset

Laitoksissa, edustustoissa, laivoissa ja kotiäänestyksessä äänestävien osalta vaalitoimituksen muuttuminen yksipäiväiseksi ei vaikuta äänestysmahdollisuuksiin. Laitoksiin otetut eivät kuitenkaan juuri äänestä varsinaisessa vaalitoimituksessa. Laitoksissa ja laivoissa voidaan sitä paitsi äänestys järjestää tarpeen mukaan sekä arki- että pyhäpäivinä. Edustustojen osalta on taas todettava, että ennakköäänestys tuleekin niissä järjestää eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikkina ennakköäänestysajalle sattuvina arki- ja pyhäpäivinä.

Niiden osalta, jotka ovat tottuneet äänestämään toisena vaalipäivänä joko työpäivän lomassa tai sen jälkeen taikka muusta syystä ja

jotka eivät ehdotetun uudistuksen jälkeen enää näin voisi menetellä, on tarpeen varmistaa riittävät äänestysmahdollisuudet. Tämän on arvioitu voivan tapahtua parhaiten lisäämällä mahdollisuuksia äänestää ennakolta Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa. Kun ennakköäänestyksen aloittamista ei ole aihetta aientaa nykyisestä sen johdosta, että tämä aiheuttaisi myös vaalikampanjan käynnistymisen tarpeetomasti entistä aikaisemmin, on ennakköäänestysmahdollisuuksien lisääminen toteutettava ottamalla käyttöön ennakköäänestysajalle sattuvat lauantai- ja sunnuntaipäivät. Näin on jo ehdotettu meneteltäväksi myös uudistettavaksi ehdotetussa presidentinvaalissa.

Kansanedustajain vaaleista annettua lakia ja kunnallisvaalilakia ehdotetaan tämän johdosta muutettavaksi siten, että ennakkoon äänestäminen Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa olisi mahdollista myös viikonloppuisin. Toimipaikat olisivat tällöin molempina päivinä äänestämistä varten avoinna kello 10:n ja 14:n välisen ajan. Ennakköäänestystä ei kuitenkaan järjestettäisi eräinä yleisinä juhla- ja vapaapäivinä.

Viikonlopun ennakköäänestysaikojen käyttöön ottamisesta seuraisi, että äänestämiseen vaalitoimituksessa ja postitoimipaikoissa yhteensä käytettävissä oleva kokonaisaika pitenisi toisen vaalipäivän pois jäämisestä huolimatta eduskunta- ja kunnallisvaaleissa viidellä tunnilla.

1.2.4. Kotiäänestykseen ilmoittautuminen

Kotiäänestykseen tulee voimassa olevan lain mukaan ilmoittautua viimeistään 25. päivänä ennen vaaleja eli viikkoa ennen sitä ajankohdaksi, jolloin kotiäänestys voi alkaa. Lähtökohdaksi on määräämää asetettaessa ollut, että vaaliviranomaisille jäisi riittävästi aikaa suunnitella kotiäänestyksen toimittamisjärjestystä.

Kotiäänestykseen ilmoittautumiselle varattu määräaika on ehdoton. Sen noudattamatta jättämisestä aiheutuu kotiäänestys-oikeuden menetys kysymyksessä olevissa vaaleissa. Tämä määräaika on kuitenkin saattanut jäädä monilta äänestämään halukkailta huomaamatta, mistä on tällöin voinut aiheutua, että asianomainen äänioikeutettu ei ole lainkaan voinut vaaleissa äänestää.

Jotta mahdollisimman monella kotiäänestyksessä äänestämään oikeutetulla olisi myös

käytännössä mahdollisuus tätä oikeuttaan käyttää, ehdotetaan, että kotiaänestykseen ilmoittautumiselle säädettyä määräaikaa tuntuvasti pidennetään. Ehdotuksen mukaan kotiaänestykseen voisi ilmoittautua vielä viimeisenä päivänä ennen sitä päivää, jolloin kotiaänestys aikaisintaan voi alkaa. Ehdotuksesta seuraa, että vaaliviranomaisten valmistautumisaika kotiaänestykseen lyhenee, mutta valmistautumisaika on kuitenkin katsottava kaikissa kunnissa tarkoituksenmukaisin järjestelyin riittävän siihen, että kotiaänestys voidaan kaikkien ilmoittautuneiden luona toimittaa. Ehdotettu muutos toteutettaisiin muuttamalla kansanedustajain vaaleista annetun lain 80 b §:n 1 momenttia ja kunnallisvaalilain 74 c §:n 1 momenttia.

1.2.5. Ennakkoäänestys suomalaisissa laivoissa

Valtiollisissa vaaleissa äänestetään suomalaisissa laivoissa ennakolta laivan päällikön määrääminä aikoina. Kansanedustajain vaaleista annetun lain 67 §:n mukaan tulee ennakkoäänestys järjestää vähintään kolmena päivänä. Ottaen huomioon laivoissa ennakkoon äänestäneiden määrän voimakkaan vähenemisen ja sen, että ennakkoäänestykseen laitoksissakin riittää kaksi päivää, ehdotetaan, että niiden päivien määrää, joina ennakkoäänestys laivoissa vähintään tulee järjestää, vähennetään kolmesta kahteen. Ehdotus toteutettaisiin muuttamalla mainitun pykälän 1 momentin 4 kohtaa.

1.3. Henkikirjoituksesta luopumisesta johtuvat tekniset tarkistukset

Lailla väestökirjalain muuttamisesta (1028/89) on väestökirjanpitoa koskevia säännöksiä muutettu siten, että henkikirjoituksesta ja henkikirjojen laatimisesta on luovuttu 1 päivästä tammikuuta 1990 alkaen. Henkikirjoituspaikkaa ja henkikirjoitetun väestön määrää vastaavat tiedot tammikuun 1. päivän tilanteen mukaisista kotipaikka- ja väkilukutiedoista saadaan automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvasta väestön keskusrekisteristä.

Useissa vaaleja koskevissa säännöksissä on viittauksia henkikirjoitukseen. Henkikirjoituksen pohjalta määräytyvät muun muassa kuntien valtuutettujen määrät, kansanedustajien ja

tasavallan presidentin valitsijamiesten paikkojen jako vaalipiirien kesken, äänioikeus kunnallisvaaleissa ja vaalikelpoisuus kunnallisiin luottamustoimiin sekä vaaleissa ja kansanäänestyksissä käytettävät vaali- ja äänestyslusetelot.

Vaalilainsäädäntöä on tarkistettava henkikirjoitusuudistuksen johdosta siten, että säännökset sisällöltään vastaavat muuttunutta väestökirjanpitosäännöstä. Korvaavat sanonnat on ehdotuksessa valittu siten, että muutettavien säännösten asiasisältö ei muutu. Siltä osin kuin on edellytetty, että henkilön on täytynyt olla henkikirjoitettu jossakin kunnassa tiettyä vuotena, ehdotetaan edellytykseksi asetettavan, että henkilöllä tulisi olla ollut kotipaikka tässä kunnassa asianomaisen vuoden ensimmäisenä päivänä. Henkikirjoitettujen asukkaiden lukumäärän sijasta ehdotetaan käytettäväksi sanontaa vuoden ensimmäisen päivän asukasluku.

Henkikirjoitusuudistukseen liittyvät vaalilainsäädännön muutokset toteutetaan muuttamalla tasavallan presidentin valitsemisesta annettua lakia, kansanedustajain vaaleista annettua lakia, kunnallislakia ja kunnallisvaalilakia.

1.4. Muut tekniset tarkistukset

1.4.1. Yleistä

Edellinen laajahko vaalilakien tekninen tarkistaminen toteutettiin vuonna 1985 (370—372/85). Tämän jälkeisistä vaaleista saadut käytännön kokemukset antavat kuitenkin jo nyt aiheen tarkistaa joitakin vaalien toimittamiseen liittyviä teknisiä säännöksiä. Samassa yhteydessä on syytä eräin osin tarkentaa vuoden 1985 sääntelyä siltä osin kuin sen on sittemmin havaittu jääneen puutteelliseksi.

1.4.2. Edustajanpaikkojen ja valitsijamiesten paikkojen jako vaalipiireittäin

Eduskuntavaalit ja tasavallan presidentin valitsijamiesten vaalit toimitetaan säännönmukaisesti siinä määrin pian vuoden vaihteen jälkeen, että kansanedustajien ja valitsijamiesten paikkojen jakoa vaalipiirien kesken ei ole katsottu voitavan tehdä vaalivuoden alun henkikirjoitustietojen perusteella. Säännönmukaisena aikana toimitettavien vaalien osalta paikkojen jakautumisessa olevalla pienellä viiveellä ei

ole suurtakaan käytännön merkitystä. Sen sijaan viiveen merkitys kasvaa silloin, kun vaalit joudutaan toimittamaan poikkeuksellisesti säännönmukaista aikaa myöhemmin. Tämän johdosta ehdotetaan, että jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, paikkojen jako toimitetaan uudempien, vaalivuoden alun asukaslukutietojen perusteella. Väestökirjanpidon kehittyminen antaa tähän mahdollisuuden. Päivämäärän valintaan vaikuttaa osaltaan se, että vastaava päivämäärä on vaalilainsäädännössä valittu taitekohdaksi myös siirryttäessä vaaliluetteloiden laadinnassa uudempiin henkilöitustietoihin. Muutos toteutettaisiin muuttamalla kansanedustajain vaaleista annetun lain 2 §:ää ja tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain 4 §:ää.

1.4.3. Hakemistokortistosta luopuminen

Vuoden 1985 vaalilakien teknisestä tarkistamisesta lähtien vaaliluetteloiden pohjaluettelot on laadittu äänestysalueittain henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Pohjaluetteloihin on tullut liittää vastaavassa aakkosjärjestyksessä oleva hakemistokortisto. Vuoden 1988 kunnallisvaaleihin saakka hakemistokortteihin tuli tehdä merkintä äänestämisestä ennakköäänestyksessä. Mainituissa vaaleissa tämä merkintä oli oikeusministeriön ohjeiden mukaan tehtävä vain vaaliluetteloon. Näin ollen ainoaksi merkinnäksi, joka hakemistokortteihin enää tuli tehdä, jäi merkintä siitä, että äänestyslippu oli äänestäjälle vaalitoimituksessa annettu. Toteutetun muutoksen jälkeen hakemistokorttien tarve on olennaisesti vähentynyt. Tämän johdosta ja kun vaaliviranomaisissa yleisesti on katsottu, että hakemistokortit ja niihin tehtävät turhina pidettävät merkinnät ovat jopa joustavaa vaalitoimitusta haittaavia, ehdotetaan hakemistokortistosta luovuttavaksi kokonaan. Tämän lainuudistuksen toteuttaminen edellyttää muutoksia kansanedustajain vaaleista annettuun lakiin ja kunnallisvaalilakiin.

1.4.4. Vaaliluetteloiden nähtävinäpitoajan lyhentäminen

Kunnan keskusvaalilautakunnan on voimassa olevan lain mukaan asetettava äänestysalueiden vaaliluettelot asianmukaisen valvon-

nan alaisina nähtäviksi tarkastusta varten kolmena arkipäivänä kello 9:n ja 20:n väliseksi ajaksi. Nähtävinäpidosta on kuntalaisille ilmoitettava sillä tavalla kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan, minkä lisäksi tieto nähtävinäpitoapaikoista ja -ajoista on kirjoitettava äänioikeutetuille lähetettäviin ilmoituskortteihin. Ilmoituskortti on lähetettävä jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, ja siinä tulee henkilötunnusta lukuun ottamatta olla äänioikeutetusta samat tiedot kuin vaaliluettelossa.

Ilmoituskortin saaminen on näin ollen lähes varma osoitus siitä, että äänioikeutetun nimi on myös vaaliluettelossa, joskaan pelkän ilmoituskortin nojalla ei saa äänestää, mikäli vaaliluettelossa syystä tai toisesta ei nimeä olisi-kaan. Äänioikeutetut käyttävätkin vaaliluetteloiden tarkastusmahdollisuutta varsin vähän hyväkseen. Joissakin kunnissa kukaan ei käy luetteloita tarkastamassa.

Vaaliluetteloiden tarkastamismahdollisuudella on kuitenkin edelleen huomattava periaatteellinen merkitys sen luottamuksen kannalta, joka äänioikeutetuilla tulee olla vaalitoimituksen oikeellisuuteen. Mitään syytä nähtävinäpidosta kokonaan luopumiseen ei olekaan. Sen sijaan näyttää ilmeiseltä, että nähtävinäpitoaikaa voidaan lyhentää. Tämän johdosta ehdotetaan, että nähtävinäpitoapäiviä olisi nykyisen kolmen sijasta vain kaksi. Muutos toteutettaisiin muuttamalla kansanedustajain vaaleista annetun lain 16 §:n 1 momenttia ja kunnallisvaalilain 11 §:n 1 momenttia.

1.4.5. Ehdokaslistojen yhdistelmän selkiäntäminen

Ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisesta on vaalilaeissa tarkat säännökset. Oikeusministeriön vaaliohjeissa on perinteisesti ollut painettuna yhdistelmän malli. Ehdokaslistojen yhdistelmään merkitään samalle puolelle lehteä vasemmalta oikealle ryhmiteltyinä ensin puolueet arvotussa järjestyksessä, sitten yhteislistat niin ikään arvotussa järjestyksessä ja äärimmäisiksi oikealle yhteislistojen ulkopuolella olevat valitsijayhdistysten ehdokkaat yläriviltä alkaen aakkosjärjestyksessä erotettuina selvästi toisistaan. Kunkin puolueen ehdokaslistan yläpuolelle on painettava puolueen nimi. Vaaliliittoja koskevat tiedonannot on painettava ehdokaslistojen alapuolelle. Niille annetaan roomalai-

set numerot vaaliliittoja koskevien ilmoitusten saapumisjärjestyksessä.

Ehdokaslistojen yhdistelmiä on arvosteltu siitä, että niistä on vaikeata erottaa, mitkä puolueet kulloinkin ovat vaaliliitossa keskenään. Nämä puolueet voivat arvonnassa sattua hajalleen eri puolille yhdistelmää. Ottaen huomioon sen merkityksen, mikä vaaliliittoihin kuulumisella on vaalien lopputulokseen, yhdistelmien laatimista koskevia säännöksiä onkin syytä tarkistaa siten, että havainnollisuus vaaliliittoihin kuulumista osoittavien merkintöjen osalta nykyisestäään lisääntyy.

Yhdistelmien havainnollisuuden lisäämiseksi ehdotetaan puolueiden ryhmittelyä yhdistelmässä muutettavaksi siten, että vaaliliitot erotettaisiin riittävän selkeästi vaaliliittoihin kuulumattomista puolueista. Puolueiden keskinäinen järjestys määrättäisiin arvalla siten, että ensiksi arvotaan vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys ja sitten vaaliliiton muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys vaaliliitossa. Puolueiden ehdokaslistojen yläpuolelle painettaisiin nykyiseen tapaan puolueiden nimi. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistojen alapuolelle merkittäisiin, mitkä puolueet kuhunkin vaaliliittoon kuuluvat. Muutokset koskisivat useita kansanedustajain vaaleista annetun lain ja kunnallisvaalilain pykälää.

1.4.6. Pienten äänestysalueiden äänestyslippujen tarkastaminen

Pienten äänestysalueiden äänestyslippujen tarkastamisesta on vaalilaeissa erityissäännöksiä, joilla pyritään turvaamaan vaalisalaisuus. Mikäli perustellusti, esimerkiksi aikaisemmista vaaleista saatujen kokemusten nojalla, on pääteltävissä, että kunnan jonkin äänestysalueen äänestyspaikalla tulee äänestämään enintään 50 äänioikeutettua, äänestysalueen äänestyslippu on tarkastettava yhdessä kunnan jonkin muun äänestysalueen äänestyslippujen kanssa. Kunnan keskusvaalilautakunnan on määrättävä tällaisesta yhdessä tarkastamisesta hyvissä ajoissa ennen vaaleja. Näiden äänestysalueiden äänestyslippu tarkastaa asianomaisten vaalilautakuntien sijasta kunnallisvaaleissa kunnan keskusvaalilautakunta ja valtiollisissa vaaleissa vaalipiirin keskuslautakunta.

Koska mainittujen äänestysalueiden äänestyslippuja ei lasketa vaalilautakunnissa, näitä

äänestyslippuja ei voida ottaa samalla tavalla huomioon vaalitulosten ennakkolaskennassa kuin muiden äänestysalueiden äänestyslippuja. Kunnan keskusvaalilautakunnalla on kuitenkin oikeusministeriön ohjeiden mukaisesti kunnallisvaaleissa valta määrätä tällaiset äänestyslippu toimitettaviksi kunnan keskusvaalilautakunnalle siten, että myös ne voidaan ottaa huomioon ennakkolaskennassa, edellyttäen, että tällainen menettely on tarkoituksenmukaista ja että se ei aiheuta kohtuuttomia kustannuksia. Valtiollisissa vaaleissa vaalipiirin keskuslautakunnalla on erikseen sovittavissa tapauksissa vastaavin edellytyksin samanlainen valta määrätä tällaisten äänestyslippujen toimittamisesta ennakkolaskentaa varten vaalipiirin keskuslautakunnalle.

Kun valtiolliset vaalit säännönmukaisesti ovat talvella tai kevättalvella, jolloin keliolosuhteet saattavat olla ongelmallisia, ei äänestyslippujen toimittamista pienten äänestysalueiden osalta erityisjärjestelyin vaalipiirin keskuslautakunnille vain ennakkolaskentaa varten voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tämän johdosta ehdotetaan, että tällaiset äänestyslippu toimitetaan tarkastettaviksi valtiollisissa vaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnalle, joka säännönmukaisesti kokoontuu huomattavasti lähempänä kuin vaalipiirin keskuslautakunta. Kunnan keskusvaalilautakunta voisi järjestää äänestyslippu huomioon otettaviksi vaalitulosten ennakkolaskennassa. Tätä tarkoitavilla kansanedustajain vaaleista annettuun lakiin tehtävillä muutoksilla välttyttäisiin vaikeissa keliolosuhteissa tapahtuvien pitempien kuljetusten aiheuttamista vaaratilanteista ja säästettäisiin samalla kuljetuskustannuksissa.

1.4.7. Samojen vaaliluetteloiden noudattamisesta luopuminen lähekkäisissä vaaleissa

Kansanedustajain vaaleista annetun lain 24 ja 25 e §:n mukaan eduskuntavaaleissa, joiden vaalitoimitus päättyy ennen syyskuun 1. päivää, on muuttamattomina noudatettava edellisissä valtiollisissa vaaleissa käytettyjä vaaliluetteluita, mikäli nämä edeltävät vaalit on toimitettu aikaisemmin saman vuoden aikana tai näiden vaalien vaalitoimitus on päättynyt edellisenä vuonna syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen. Säännöksillä on pyritty välttymään

raskaasta ja kalliista uusien vaaliluetteloiden laadinnasta lähekkäin toisiaan sattuvissa vaaleissa silloin, kun luettelot vastaisivat toisiaan.

Vaalilakeja vuonna 1985 tarkistettaessa katsottiin, että vaaleissa, joiden vaalitoimitus päättyy syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, voidaan vaaliluetteloiden pohjaksi ottaa uudet, vaalivuoden henkikirjoitustiedot.

Sanonnalla ”tai näiden vaalien vaalitoimitus on päättynyt edellisenä vuonna syyskuun 1 päivänä tai sen jälkeen” on kuitenkin epähuomiossa rajattu yksi kokonainen ikäluokka äänioikeutensa käyttömahdollisuuden ulkopuolelle. Valtiopäiväjärjestyksen 6 §:n mukaan on nimittäin jokainen Suomen kansalainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt 18 vuotta, vaalioikeutettu valtiollisissa vaaleissa. Tämän johdosta on välttämätöntä kumota mainitut säännökset virheellisinä.

1.4.8. Kunnan keskushallinnon ja vaaliviranomaisten välinen suhde

Kunnallisvaalilain 6 §:n 3 momentin mukaan se, mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa (388/81) on säädetty kunnanhallituksen edustajasta kunnallisissa lautakunnissa, ei koske kunnan keskusvaalilautakuntaa eikä kunnallisvaaleja varten asetettua vaalilautakuntaa tai vaalitoimikuntaa. Näissä toimitelmissä kunnan keskushallinnon valvontaa ei ole pidetty tarpeellisenä. Kun kunnallisvaalilain nojalla asetettu kunnan keskusvaalilautakunta toimii vastaavassa tehtävässä valtiollisissa vaaleissa, ei lautakunnassa ole kunnanhallituksen edustajaa näissäkään vaaleissa. Vaalilautakunnat ja vaalitoimikunnat sen sijaan asetetaan kutakin vaalia varten erikseen. Ne ovat aina kunnallisia toimielimiä ja niistä on voimassa, mitä kunnallisista lautakunnista on säädetty. Kun kansanedustajain vaaleista annettussa laissa sen enempää kuin tasavallan presidentin valitsemisesta annettussa laissakaan ei ole erityissäännöstä kunnanhallituksen edustajasta, näyttäisi siltä, että valtiolisten vaalien vaalilautakuntiin ja -toimikuntiin tulisi edustaja valita. Käytännössä näin ei meneteltäne. Mainituissa laeissa olevan aukon poistamiseksi ehdotetaan lakeja kuitenkin täydennettäväksi siten, että epä tietoisuutta asiasta ei enää ole.

Kunnallislain 70 §:n 2 momentin mukaan kunnanhallituksen puheenjohtajalla, kunnanjohtajalla ja apulaiskunnanjohtajalla on oikeus

olla läsnä lautakunnan kokouksessa ja käyttää siinä puhevaltaa. Tätä säännöstä on vaaliviranomaisten osalta pidettävä samalla tavoin tarpeettomana kuin säännöstä kunnanhallituksen edustajan läsnäolo-oikeudesta näissä toimitelmissä. Niissä ei käytännössä tehdä ratkaisuja, joissa kunnan keskushallinnon valvonta olisi tarpeen. Tämän vuoksi ehdotetaan kansanedustajain vaaleista annettuun lakiin, tasavallan presidentin valitsemisesta annettuun lakiin ja kunnallisvaalilakiin lisättäväksi säännös, jossa läsnäolo-oikeus suljettaisiin nimenomaisesti pois.

1.4.9. Yhteislistan nimitys valtiollisissa vaaleissa

Kunnallisvaaleissa voivat yhteislistaan liittyvät valitsijayhdistykset käyttää yhteislistalla ehdokaslistojen yhdistelmässä valitsemaansa nimitystä. Siihen tulee sisältyä sana yhteislista. Nimitys ei saa olla sopimaton eikä merkitykseltään yleistävästi tai muutoin harhaanjohtava. Nimitykseen voi aina sisältyä rekisteröidyn yhdistyksen nimi, jos tähän on saatu todisteellisesti lupa. Puoluekisteriin merkityn puolueen nimeä ei kuitenkaan saa käyttää. Jos nimitystä ei ole ehdotettu tai ehdotettu nimitys on siitä annettujen säännösten vastainen eikä sitä huomautuksen johdosta ole korjattu taikka jos huomautuksen johdosta ehdotettua uuttakaan nimitystä ei voida hyväksyä, kunnan keskusvaalilautakunta määrää nimityksen, joka ilmaisee vain yhteislistan järjestyksen yhdistelmässä muihin yhteislistoihin nähden.

Valtiollisissa vaaleissa yhteislistoilla ei voi olla vastaavia nimityksiä. Ne varustetaan ehdokaslistojen yhdistelmässä vaalipiirin keskuslautakunnan antamalla yhteislistojen yläpuolelle merkittävillä tunnuksilla yhteislista A, yhteislista B ja niin edespäin. Viimeisimmissä valtiollisissa vaaleissa on ilmennyt tyytymättömyyttä sen johdosta, että yhteislistoille ei ole voitu antaa niiden takana olevien äänestäjäryhmien haluamia nimityksiä. Yhteislistan antaneet ovat joutuneet esimerkiksi tiedotusvälineissä tiedottamaan siitä, mitkä aatesuunnat itse asiassa kirjaintunnuksin merkittyjen yhteislistojen takana ovat. Tästä on aiheutunut kohtuutonta vaivaa ja ylimääräisiä kustannuksia, jotka olisivat vältettävissä, mikäli yhteislistoille myös valtiollisissa vaaleissa voitaisiin antaa nimitykset. Kun tähän ei näytä olevan mitään estettä

ja kun epäkohtana ei voitane pitää sitäkään, että jonkin aatesuunnan yhteislistoilla olisi eri vaalipiireissä mahdollisesti toisistaan poikkeavia nimityksiä, ehdotetaan, että nimitykset myös valtiollisissa vaaleissa sallittaisiin. Ehdotus toteutettaisiin muuttamalla kansanedustajain vaaleista annettua lakia.

1.4.10. Yhteislistojen ja valitsijayhdistysten asiamiesten asema

Yhteislistat, samoin kuin valitsijayhdistykset, ovat eräissä muissakin suhteissa valtiollisissa vaaleissa puolueista poikkeavassa asemassa. Niiden asiämiehillä ei ole oikeutta olla läsnä vaalilautakunnissa, kun niissä järjestetään ja lasketaan äänestyslippuja, kun sen sijaan puolueen piiriasiamiehellä tai hänen valtuuttamalaan henkilöillä kansanedustajain vaaleista annetun lain 59 §:n 5 momentin mukaan tällainen oikeus on. Puolueiden piiriasiamiehet voivat mainitun lain 93 §:n mukaan olla saapuvilla myös vaalipiirien keskuslautakuntien kokouksissa, jotka pidetään äänestyslippujen laskemista ja vaalien tuloksen määrittämistä varten, kun sen sijaan valitsijayhdistysten tai yhteislistojen asiämiehillä tällaista oikeutta ei ole. Lain 100 §:n mukaan lääninoikeuden valituksen johdosta tekemästä päätöksestä on annettava tieto muun muassa puolueiden piiriasiamiehille, mutta ei sen sijaan yhteislistan asiämiehelle, vaikka yhteislistoilla on jatkovalitusoikeus samalla tavoin kuin puolueillakin. Näiden epäjohdonmukaisuuksien poistamiseksi valitsijayhdistykset ja yhteislistat ehdotetaan saatettaviksi mainituissa ja eräissä muissakin suhteissa, sen mukaisesti kuin jäljempänä lähemmin ilmenee, puolueiden kanssa mahdollisimman samaan asemaan.

1.4.11. Eräät vähäisemmät tekniset tarkistukset

Edellä selostettujen muutosten lisäksi vaalilakeihin on aihetta tehdä eräitä vähäisiä teknisiä tarkistuksia, jotka lähemmin selviävät lakiehdotuksen yksityiskohtaisista perusteluista.

2. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 8 päivänä joulukuuta 1988 toimikunnan, jolle annettiin tehtäväksi

1) tehdä hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus vaalilakien tarpeenmukaisesta teknisestä tarkistamisesta siten, että ehdotus sisältää säännökset vaalipiirien rajojen ja nimien tarkistamisesta tarpeellisin osin sekä säännökset, joiden mukaan kansanedustajain vaalit ja kunnallisvaalit voidaan toimittaa yksipäiväisinä, ja

2) selvittää suhteellisuuden toteutumista nykyisessä vaalijärjestelmässä sekä tehdä tarpeelliseksi havaitsemansa ehdotukset suhteellisuuden parantamiseksi tasauspaikoin tai muilla keinoilla ja toisaalta ehdotukset toimenpiteiksi, joilla voidaan välttää poliittisen kentän liiallista pirstoutumista.

Toimikunnan tuli myös verrata nykyisen ehdokasasettelujärjestelmän ja niin sanottujen pitkien listojen järjestelmän merkitystä äänestäjien vaikutusvallan kannalta ja tehdä asiassa tarpeelliseksi havaitsemansa ehdotukset. Lisäksi toimikunnan tuli tehdä ehdotukset saamelaiten mahdollisesta edustuksesta eduskunnassa. Edelleen toimikunnan tuli selvittää, mihin ehdotuksiin puolueiden taholta vaalilakien muuttamiseksi oikeusministeriölle tekemät esitykset antoivat aihetta.

Tämän vaalilakien tarkistamistoimikunnan mietintö (komiteanmietintö 1989:38) valmistui lokakuussa 1989. Mietintö sisälsi ehdotukset vaalilakien teknisestä tarkistamisesta muun muassa siten, että vaalit toimitettaisiin yksipäiväisinä ja että mahdollisuuksia äänestää ennakolta parannettaisiin. Vaalipiirien rajojen tai nimien tarkistamiseen toimikunta ei nähnyt aihetta. Toimikunta ei myöskään voinut tehdä ehdotuksia vaalijärjestelmän yleisestä kehittämisestä muun muassa suhteellisuuden parantamiseksi. Saamelaiten osalta mietintö sisälsi ehdotuksen heidän kuulemisestaan eduskunnassa.

Sisäasiainministeriön vuonna 1984 asettama kotipaikkapäätösten muutoksenhakujärjestelmien yhtenäistämistoimikunta oli mietinnössään (komiteanmietintö 1986:14) maaliskuussa 1986 ehdottanut muun muassa henkikirjoituksesta luopumista ja sen korvaamista yksinkertaisemmalla ja taloudellisemmalla väestökirjatietojen tarkistusmenettelyllä. Toimikunnan mietintöön sisältyivät myös sellaiset alustavat muutosehdotukset vaalilakien muuttamisesta,

jotka toimikunta näki tarpeelliseksi henkilirjoituksesta luopumisen johdosta. Mietinnössä todettiin, että näiden säännösten jatkovalmistelu voitaneen toimikunnan käsityksen mukaan suorittaa muiden oikeusministeriössä vireillä olevien vaalilakeihin tehtävien muutosten yhteydessä. Jatkovalmistelu suoritettiin sittemmin vaalilakien tarkistamistoimikunnassa.

Ehdotusten jatkovalmistelu tapahtui oikeusministeriössä virkatyönä tavoitteena saada ehdotus hallituksen esitykseksi valmiiksi niin ajoissa, että uudistettavia säännöksiä voitaisiin soveltaa ensimmäisen kerran vuoden 1991 säännönmukaisissa eduskuntavaaleissa.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuista uudistuksista osa vaikuttaa kustannuksia lisäävästi, osa taas vähentävästi. Suurimmalla osalla teknisistä uudistuksista ei kuitenkaan ole taloudellisia vaikutuksia.

Valtiolle aiheutuu kunkin vaalin osalta lisäkustannuksia ennakkoäänestyksen toimittamisesta Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa kahdena ennakkoäänestysajalle sattuvana viikonloppuna noin neljä miljoonaa markkaa. Lisäksi on vaalivuonna ja vaalivuotta edeltävänä vuotena varattava riittävä määräraha uudistuksista tiedottamiseen. Kustannuksia vähentävästi vaikuttaisi hakemistokortiston pois jääminen valtiollisissa vaaleissa.

Kunnille aiheutuu siirtymisestä yksipäiväisiin vaaleihin huomattavaa kustannusten säästöä. Vaalilautakuntien jäsenten palkkioista säästyy huomattava osa ja olennainen vähentyminen tapahtunee myös ansionmenetyksestä suoritettavien korvausten osalta, koska jäljelle jäävä vaalipäivä on sunnuntai. Vaaliluetteloiden nähtävinäpitoajan lyhentyminen kolmesta kahteen päivään irrottaa vaaliluetteloiden valvontahenkilöstöä muihin tehtäviin. Edelleen vähenevät kustannukset muun muassa äänestyspaikkoina olevien tilojen vuokrien osalta. Myöskään niitä kustannuksia ei enää olisi, jotka tähän asti ovat aiheutuneet siitä, että koulupäivää on jouduttu siirtämään, kun koulua on tarvittu maanantaipäivänä äänestyspaikaksi. Kunnallisvaaleissa aiheutuisi vielä säästöä hakemistokortiston pois jäämisestä. Kaiken kaikkiaan voidaan kuntien vastattaviksi jäävien vaalikustannusten arvioida vähentyvän valtiollisissa vaaleissa runsaat 30 prosenttia eli runsaat 10 miljoonaa markkaa kunkin vaalin osalta. Kunnallisvaalien osalta kustannusten säästö on suhteessa jonkin verran vähäisempää, koska kuntien kustannettaviksi jäävien painatustöiden ja tarkistuslaskennan kustannukset eivät riipu vaalipäivien lukumäärästä.

Elinkeinoelämälle aiheutuu yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisestä säästöä sikäli kuin vältetään antamasta henkilökunnalle palkallista vapaata vaaliviranomaisissa työskentelemistä var-

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Hallitusmuoto

Hallitusmuodon 23 §:ään sisältyvät perussäännökset tasavallan presidentin valinnasta. Siinä on muun ohella säädetty myös, että presidentin välitön vaali ja valitsijamiesten vaalit toimitetaan tammikuun viimeisenä sunnuntaina ja seuraavana maanantaina (4 momentti). Yksipäiväisiin vaaleihin siirryttäessä säännöksen sanontaa on tarkistettava. Kysymyksessä on ainoa tähän esitykseen sisältyvä

muutos, joka edellyttää perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

1.2. Laki tasavallan presidentin valitsemisesta

1 §. Pykälään ehdotetaan tehtäviksi ne tekniset tarkistukset, jotka ovat tarpeen siirryttäessä yksipäiväisiin vaaleihin. Lisäksi kieliasua ehdotetaan tarkistettavaksi

3 §. Pykälän 1 momenttia on tarpeen muuttaa henkilirjoituksesta luopumisen johdosta.

Samassa yhteydessä ehdotetaan säännös valitsijamiesten paikkojen jaosta vaalipiirien kesken siirrettäväksi tästä momentista lain 4 §:ään, jossa muutokin on kysymys samasta asiasta. Siirron johdosta on tarpeen täsmentää säännöksen sanontaa kielellisesti.

4 §. Myös tätä pykälää on tarpeen muuttaa henkikirjoituksesta luopumisen johdosta. Henkikirjoitusuudistuksessa omaksutun käsitteistön mukaisesti vastaisi nykyistä käsitettä henkikirjoitettujen asukkaiden lukumäärä käsite vuoden ensimmäisen päivän asukasluku.

Pykälään ehdotetaan edellä todetun mukaisesti siirrettäväksi säännös valitsijamiesten paikkojen jaosta vaalipiireittäin. Tähänastiseen tapaan vaikuttaisivat valitsijamiesten määrään vain vaalipiirissä asuvat Suomen kansalaiset.

Väestökirjanpidon kehittyminen antaa mahdollisuuden tarkistaa valitsijamiesten paikkojen jakoa nykyistä joutuisammin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että vaaleissa, jotka toimitetaan syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, määräytyisi valitsijamiesten määrä kunkin vaalipiirin osalta saman vuoden alun asukasluکتietojen mukaisesti.

9 §. Paikalliset vaaliviranomaiset ovat kunnallisia lautakuntia. Niiden tehtävänä on kuitenkin vain vaalien toimittaminen ja niiden valmistelu. Ne eivät tee sellaisia päätöksiä, joiden osalta kunnan keskushallinnon valvonta olisi tarpeen. Tämän vuoksi on kunnallisvaalilaissa säädetty, että näihin toimieliimiin ei valita kunnanhallituksen edustajaa. Vastaavaa säännöstä ei ole valtiollisten vaalien vaaliviranomaisia koskeissa säännöksissä. Tämän johdosta ehdotetaan 9 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa asiasta säädettäisiin presidentinvaalin ja valitsijamiesten vaalien vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien osalta. Kunnan keskusvaalilautakunnan osalta sääntely ei ole tarpeen, koska keskusvaalilautakuntana mainituissa vaaleissa toimii kunnallisvaalilain mukaisesti valittu kunnan keskusvaalilautakunta.

Ottaen huomioon sen, että nyt kysymyksessä olevien toimielinten osalta ei ole tarpeen järjestää kunnan keskushallinnon valvontaa, on myös kunnallislain 70 §:n 2 momentin säännös eräiden johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden läsnäolo-oikeudesta näiden toimielinten osalta tarpeeton. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että mainittu säännös ei koske näitä viranomaisia. Vastaava sääntely ehdotetaan toteutettavaksi myös eduskuntavaalien ja kunnallisvaalien vaalilautakun-

tien ja vaalitoimikuntien osalta ja yleisesti kuntien keskusvaalilautakuntien osalta.

17 §. Pykälään ehdotettu muutos johtuu kansanedustajain vaaleista annetun lain 40 §:ään ehdotetusta muutoksesta.

24 ja 28 §. Pykäliin ehdotetut vähäiset sanonnalliset muutokset aiheutuvat toisen vaalipäivän pois jäämisestä.

1.3. Laki kansanedustajain vaaleista

1 §. Pykälän 2 momenttia on tarpeen muuttaa henkikirjoitusuudistuksen johdosta. Samassa yhteydessä ehdotetaan, että säännös kansanedustajain paikkojen jaon perusteista siirrettäisiin tästä momentista seuraavaan pykälään, jossa muutokin on kysymys kansanedustajain paikkojen jaosta vaalipiirien kesken. Vastaavalla tavalla on edellä ehdotettu meneteltäväksi tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain 3 §:n osalta.

2 §. Pykälään ehdotettujen muutosten perustelujen osalta viitataan tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain 4 §:n perusteluihin. Mitä niissä on todettu valitsijamiesten paikkojen jaosta, olisi voimassa myös kansanedustajain paikkojen jakoon nähden.

10 §. Pykälään ehdotetuissa muutoksissa on kysymys samoista uudistuksista, joita on käsitelty edellä tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain 9 §:n muutosten perusteluissa.

12 §. Muutokset tähän pykälään ovat tarpeen henkikirjoitusuudistuksen johdosta ja ne ovat yksinomaan teknisiä.

13 §. Pykälän 1 momentissa on kysymys teknisistä tarkistuksista, jotka ovat tarpeen yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisen ja henkikirjoitusuudistuksen johdosta. Momenttia ehdotetaan samalla kielellisesti parannettavaksi.

Pykälän 2 momenttiin tehtävillä muutoksilla toteutettaisiin edellä perusteltu ehdotus hakemistokortistosta luopumisesta.

Pykälän 3 ja 4 momentissa on kysymys hakemistokortistosta luopumisesta johtuvasta teknisestä tarkistuksesta. Jälkimmäistä momenttia tarkistettaisiin lisäksi sanonnallisesti muutosten vaikuttamatta kuitenkaan sääntelyn sisältöön.

14 §. Tekniset muutokset pykälän 1 momenttiin johtuvat toisaalta yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisestä, toisaalta henkikirjoitusuudistuksesta. Lisäksi säännökseen ehdotetaan

eräitä sisältöön vaikuttamattomia sanonnallisia tarkistuksia.

Seuraavassa momentissa on kysymys hakemistokortistosta luopumisesta johtuvasta teknisestä tarkistuksesta.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan vain sanonnallisesti täsmennettäväksi.

15 §. Muutokset pykälään johtuvat hakemistokorteista luopumisesta ja tarpeesta täsmentää sanontaa.

16 §. Pykälän 1 momenttia muuttamalla toteutettaisiin vaaliluetteloiden nähtävinäpitoajan lyhennys. Luettelot olisivat nähtävinä kolmen päivän sijasta kaksi päivää. Päivittäistä nähtävinäpitoaika ei kuitenkaan ole nähty aiheelliseksi lyhentää. Vaikka kukaan ei useassa kunnassa enää käykään iltaisin luetteloita tarkastamassa, on periaatteellisista syistä aihetta säilyttää mahdollisuus tähän aina kello 20:een asti.

22 §. Pykälään ehdotettavat henkil kirjoituksesta luopumiseen liittyvät tarkistukset ovat pelkästään sanonnallisia.

24 §. Pykälä ehdotetaan aikaisemmin todeksi perustein virheellisenä ja tarpeettomana kumottavaksi.

25 a §. Pykälän 1 momenttiin ehdotettava tekninen muutos johtuu henkil kirjoitusuudistuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan kukin henkilö otetaan sen vaalipiirin vaaliluetteloon, jonka alueella olevassa kunnassa hänellä väestörekisterin mukaan viimeksi on ollut kotipaikka Suomessa. Niin vaalipiirien vaaliluettelot kuin äänestysalueiden vaaliluetteloidenkin pohjaluettelot tulostetaan väestön keskusrekisteriin otettujen tietojen perusteella. Tämän vuoksi ja jotta menettely saataisiin säädöstasollakin yhdenmukaiseksi äänestysalueiden vaaliluetteloiden laadintamenettelyn kanssa, ehdotetaan 2 momenttia tässä suhteessa tarkennettavaksi.

Lain 25 d §:n 1 momentin mukaan väestörekisterikeskuksen on lähetettävä niille vaalipiirien vaaliluetteloihin otetuille, joiden luetteloon merkittyä osoitetietoa voidaan pitää luotettavana, ilmoitus luetteloon merkitsemisestä. Ilmoitukseen on merkittävä ne tiedot, jotka henkilöstä on vaaliluetteloon otettu. Kun luetteloon 25 a §:n 3 momentin mukaan on merkittävä myös entiset nimet, on saattanut sattua, että esimerkiksi ottoplapset ovat vasta tällä tavoin saaneet tietoonsa entisen nimensä ja adoptiosuhteensa. On luonnollista, että sanotulla ilmoituksella ei saa olla tällaisia sivu-

vaikutuksia. Kun entistä nimeä ei voida myöskään pitää sellaisena tunnistetietona, joka ennakkoääniä tarkastettaessa olisi välttämätön, ehdotetaan, että entisiä nimiä ei enää merkitäisi vaalipiirien vaaliluetteloihin. Samassa yhteydessä ehdotetaan luetteloon merkittävien tietojen joukosta poistettavaksi myös tarpeettomaksi osoittautunut tieto henkilön syntymäkotikunnasta.

25 c §. Pykälän 1 momentin mukaan vaalipiirien vaaliluettelot on vahvistettava 30. päivänä ennen vaaleja. Tämän jälkeen on viipymättä lähetettävä luetteloon merkityille edellä tarkoitettu ilmoitus. Lain 14 §:n mukaan äänestysalueiden vaaliluettelot on pohjaluetteloiden tarkastuksen jälkeen saatava vaaliluetteloiksi merkityiksi jo 37. päivänä ennen vaaleja. Tuolloin on lain 15 §:n mukaan myös viimeistään lähetettävä ilmoituskortit näihin vaaliluetteloihin otetuille. Mainittujen määräaikojen yhdenmukaistamiseksi ehdotetaan tässä momentissa säädettyä määräaika a aikaistettavaksi viikolla.

25 e §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi vastaavien perustein kuin lain 24 §.

31 e §. Ehdotettu uudistus, jonka mukaan yhteislistat voisivat myös valtiollisissa vaaleissa käyttää valitsemaansa nimitystä, toteutettaisiin lisäämällä tähän pykälään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—6 momentti siirtyisivät 5—7 momentiksi. Momentti vastaisi sisällöltään kunnallisvaaleissa aikaisemmin omaksuttua sääntelyä.

32 §. Ehdotettu vähäinen tekninen muutos tähän pykälään johtuu siirtymisestä yksipäiväisiin vaaleihin.

35 §. Muutoksissa tähän pykälään on kysymys ehdotetusta ehdokaslistojen yhdistelmän selkiinnytämisestä. Puolueiden keskinäinen järjestys yhdistelmässä on tähän asti määräytynyt arvalla vaaliliittosuhteista riippumatta. Tämän johdosta samaan vaaliliittoon kuuluvat puolueet ovat saattaneet joutua toisistaan erotetuiksi eri puolille yhdistelmää. Ehdotetun uudistuksen jälkeen vaaliliiton solmineet puolueet esiintyisivät yhdistelmässä toinen toistensa vieressä ja ne erotettaisiin riittävän selkeästi vaaliliittoon kuulumattomista puolueista. Yhdistelmään tehtäisiin kunkin vaaliliiton alapuolelle lisäksi vaaliliiton muodostamista osoittava merkintä, josta oikeusministeriö antaisi lähemät ohjeet (38 §:n 3 momentti ja 40 §:n 2 momentti).

37 §. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska vaaliliittoja koskevien il-

moitusten saapumisjärjestyksellä ei ehdotetun uudistuksen jälkeen enää olisi merkitystä.

38 §. Pykälän 3 momentissa on kysymys ehdotetusta ehdokaslistojen yhdistelmien selkiyttämistä, jota on lähemmin käsitelty 35 §:n perusteluissa.

40 §. Kunnallisvaalilaissa käytetään valmistuneesta ehdokaslistojen yhdistelmästä yksinkertaisesti nimitystä ehdokaslistojen yhdistelmä. Valtiollisissa vaaleissa valmistuneesta yhdistelmästä käytetään nimitystä ehdokaslistojen lopullinen yhdistelmä erotukseksi ehdokaslistojen alustavasta yhdistelmästä, joka kansanedustajain vaaleista annetun lain 38 §:n mukaisesti on laadittava pidettäväksi puolueiden piiriasiamiesten sekä yhteislistojen tai, jos yhteislistaa ei ole muodostettu, valitsijayhdistysten asiamiesten nähtävänä ja saatavana ennen ehdokaslistojen lopullisen yhdistelmän laatimista. Ehdottamatta yhdistelmän laatimisprosessiin asiallisia muutoksia ehdotetaan vaalilainsäädännön yhdenmukaistamiseksi, että valmistunutta yhdistelmää myös valtiollisissa vaaleissa kutsuttaisiin vain ehdokaslistojen yhdistelmäksi.

Pykälään ehdotetaan samalla otettavaksi uusi 2 momentti, jossa asetettaisiin oikeusministeriön velvollisuudeksi antaa tarkemmat ohjeet ehdokaslistojen yhdistelmän muodosta.

41 §. Pykälään ehdotettava vähäinen sanonnallinen tarkistus johtuu ehdotetusta ehdokaslistojen lopullisen yhdistelmän käsitteestä luopumisesta.

43 a §. Pykälän 2 ja 3 momenttiin ehdotettavissa muutoksissa on kysymys ehdotetuista ehdokaslistojen yhdistelmän laatimista koskevista muutoksista, joiden suhteen viitataan siihen, mitä näistä uudistusehdotuksista yleisperusteluissa sekä 35 ja 40 §:n kohdalla on esitetty.

Pykälän 2 momentissa on lisäksi kysymys ehdotetusta uudistuksesta, jonka mukaan yhteislistat voisivat myös valtiollisissa vaaleissa käyttää valitsemaansa nimitystä, mitä ehdotusta on käsitelty yleisperusteluissa ja 31 e §:n kohdalla. Säännökset vastaisivat kunnallisvaalilakiin sisältyviä vastaavia säännöksiä.

Pykälän 4 momentissa on säädetty siitä, mitkä tämän lain puolueiden piiriasiamiehiä koskevat säännökset soveltuvat myös yhteislistojen ja, milloin yhteislistaa ei ole muodostettu, valitsijayhdistysten asiামীhin. Koska sääntelyn on katsottava jääneen puutteelliseksi, ehdotetaan säännöstä täydennettäväksi viittauksilla 59 §:n 5 momenttiin, 60 §:n 1 mo-

mentin 7 kohtaan, uuteen 62 §:n 2 momenttiin, 93 §:ään ja 100 §:n 1 momenttiin, joissa on kysymys läsnäolo-oikeudesta vaalilautakunnassa, kunnan keskusvaalilautakunnassa ja vaali-piirin keskuslautakunnassa, kun äänestyslippuja lasketaan, sekä tiedon antamisesta valituksen johdosta annetusta lääninoikeuden päätöksestä. On johdonmukaista ja perusteltua asettaa mainitut asiamiehet näissäkin suhteissa mahdollisimman samaan asemaan kuin puolueiden piiriasiamiehet.

46 §. Perussäännös eduskuntavaalien yksipäiväisyydestä sisältyy tähän pykälään. Lisäksi pykälään on tarpeen tehdä eräitä yksipäiväisyyteen liittyviä teknisiä tarkistuksia.

47 §. Pykälään ehdotettavat tekniset tarkistukset johtuvat ehdotetusta vaalien yksipäiväisyydestä. Myös kieliasua ehdotetaan korjattavaksi.

49 §. Pykälään ehdotetaan teknisiä tarkistuksia niiden ehdotettujen muutosten johdosta, jotka koskevat hakemistokortistosta luopumista ja ehdokaslistojen yhdistelmän nimitystä. Samassa yhteydessä ehdotetaan pykälään myös vähäistä kielellistä parannusta.

52 §. Pykälään ehdotettu muutos johtuu yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisestä.

54 §. Ehdotus ehdokaslistojen yhdistelmän nimityksen yksinkertaistamisesta antaa aiheen myös tämän pykälän muuttamiseen.

58 §. Pykälä ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi, koska siinä säädetty toimet eivät enää olisi tarpeen vaalien muuttuessa yksipäiväisiksi.

60 §. Tämän pykälän osalta ehdotetut muutokset johtuvat yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisestä ja pienten äänestysalueiden äänten laskentaa koskevasta uudistuksesta.

60 a §. Perussäännös viimeksi mainitusta ja yleisperusteluissa lähemmin selostetusta pienten äänestysalueiden äänestyslippujen laskentaa koskevasta uudistuksesta sisältyisi tähän pykälään. Selkeyden vuoksi ehdotetaan, että säännösviittauksen sijasta lain 59 §:n 4 momentin keskeinen sisältö todetaan nimenomaisesti myös tämän pykälän kohdalla.

61 §. Pykälään ehdotetut tekniset tarkistukset ovat tarpeen 60 a §:ään ehdotetun muutoksen johdosta.

62 §. Vuonna 1985 kumotun 62 §:n sijaan ehdotetaan otettavaksi uusi pykälä, jossa säädetäisiin lähemmin siitä, miten pienten äänestysalueiden äänestyslippujen laskenta kunnan keskusvaalilautakunnassa tulee suorittaa. Eh-

dotettu menettely on toisista yhteyksistä tutuksi tullutta menettelyä vastaava.

63 §. Pykälään ehdotettu muutos johtuu yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisestä.

67 §. Tämän pykälän 1 momentin 1 kohdassa toteutettaisiin ehdotettu muutos, jonka mukaan ennakkoäänestys Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa olisi mahdollinen myös viikonloppuisin. Pykälässä mainitut pyhä- ja juhlapäivät, jolloin ennakkoäänestystä kuitenkaan ei järjestettäisi, on valittu lähinnä käytännölliset seikat huomioon ottaen. Tällaisina päivinä saattaisi äänestäjien määrä jäädä kovin vähäiseksi.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa toteutettaisiin ehdotettu muutos niiden päivien vähimmäismäärän laskemisesta kahteen, jolloin ennakkoäänestys suomalaisissa laivoissa tulee järjestää. Henkilökunnan työvuorot huomioon ottaen äänestyspäiviä ei tule vähentää yhteen, vaikka laivojen henkilökunnan jatkuva vähentyminen muutoin näyttäisikin antavan tähän mahdollisuuden.

Posti- ja telelaitoksen nimen kirjoittamista muutos (laki Posti- ja telelaitoksesta, 748/89) laitoksen valtion liikelaitokseksi muuttumisen yhteydessä on otettu myös pykälässä huomioon.

68 §. Pykälän 1 momentissa asetettu määräpäivä sattuu aina lauantaiksi. Lain 103 §:n 2 momentin mukaan pidetään määräpäivänä tämän vuoksi seuraavaa maanantaita. Viimeksi mainitun säännöksen tulee kuitenkin olla noudatettavana vain niissä tapauksissa, jolloin määräpäivä satunnaisesti sattuu pyhäpäiväksi tai arkilauantaiksi. Sen vuoksi on aihetta tässä pykälässä suoraan asettaa määräpäivä kahta päivää myöhemmäksi, jotta 103 §:ää ei tarvitsisi soveltaa. Samassa yhteydessä ehdotetaan Posti- ja telelaitoksen nimeä tarkistettavaksi vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä.

71 ja 72 §. Pykälien 2 momenttia on tarpeen muuttaa luovuttaessa käsitteestä ehdokaslistojen lopullinen yhdistelmä.

74 §. Pykälän 2 momentin 3 kohtaa tulee tarkistaa teknisesti luovuttaessa henkikirjoituksesta.

80 b §. Määräaika ilmoittautumiselle kotiaänestykseen päättyy voimassa olevan lain mukaan viikkoa ennen sitä päivää, jolloin kotiaänestys aikaisintaan voi alkaa. Valtiollisissa vaaleissa, jotka toimitetaan ajalla 1.1.-30.4., päättyy määräaika saaristoalueella, missä kulkuyhteydet ovat jääolosuhteiden vuoksi heikot, kui-

tenkin kahta päivää ennen sanottua päivää. Määräaikaa ehdotetaan pykälän 1 momenttia muuttamalla pidennettäväksi siten, että ilmoittautuminen olisi kaikissa tapauksissa mahdollista vielä viimeisenä päivänä ennen sitä päivää, jolloin kotiaänestys voidaan aloittaa, eli 19. päivänä ennen vaaleja. Mainitulla saaristoalueella voitaisiin valtiollisissa vaaleissa kotiaänestykseen ilmoittautua tällöin jopa sen ajankohdan jälkeen, jolloin kotiaänestykseen voidaan ryhtyä. Pykälää muutoinkin muutettaessa ehdotetaan siihen samalla vähäistä kielellistä tarkistusta.

81 §. Pykälään ehdotettava tekninen muutos johtuu yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisestä.

82 §. Muutos tähän pykälään liittyy pienten äänestysalueiden äänestyslippujen laskennan siirtämisestä kunnan keskusvaalilautakunnalle.

90 §. Muutoksesta, joka tähän pykälään on tehtävä yksipäiväisiin vaaleihin siirryttäessä, aiheutuu, että vaalien tuloksen vahvistaminen siirtyy launtaista perjantaiksi.

91 §. Edustajan valtakirjan tekstiä on muutettava siirryttäessä yksipäiväisiin vaaleihin, mikä muutos toteutettaisiin tämän pykälän sanontoja korjailemalla. Samassa yhteydessä ehdotetaan pykälää kielellisesti parannettavaksi vastaavalla tavalla kuin tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain 28 §:ää jo on muutettu.

98 §. Ehdokaslistojen yhdistelmän nimityksen muuttaminen antaa aiheen tarkistaa tätä pykälää.

100 a §. Toisesta vaalipäivästä luopuminen edellyttää myös tämän pykälän 1 momentin teknistä tarkistamista.

103 §. Pykälään tulee tehdä vaalien yksipäiväisyydestä johtuvat tarkistukset. Kun maanantai ei enää olisi vaalipäivä, ei vaalipäivä voisi enää sattua toiseksi pääsiäispäiväksi. Tämä päivä olisi näin ollen poistettava pykälän luettelosta. Samalla ehdotetaan niiden pyhä- ja juhlapäivien luetteloon, joina vaaleja ei pidettäisi, käytännöllisistä syistä lisättäviksi loppiainen ja itsenäisyyspäivä.

Verrattaessa ehdotettua luetteloa lain 67 §:n 1 momentin 3 kohdassa olevaan luetteloon niistä päivistä, joina Suomen edustustoissa ei tule toimittaa ennakkoäänestystä, on sääntelyssä havaittavissa sunnuntaipäiviksi sattuvien pyhä- tai juhlapäivien osalta tiettyjä eroavuuksia. Nämä eroavuudet ovat kuitenkin paikallaan ottaen huomioon sen, että toiset tässä tarkoitetuista päivistä eivät ole pyhä- tai juhla-

päiviä asemamaassa, ja toisaalta sen, että jotkin näistä päivistä, esimerkiksi uudenvuoden-aatto tai -päivä taikka itsenäisyyspäivä, ovat päiviä, jolloin Suomen kansalaisilla on asianomaisessa maassa tapana kokoontua edustustoihin tai muutoin ja jolloin on käytännöllistä järjestää myös äänestämismahdollisuus.

1.4. Kunnallislaki

16 §. Pohjoismaisesta kunnallisesta äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1976 säädettäessä oli lähtökohtana, että toisen pohjoismaan kansalaisen tuli olla, voidakseen saavuttaa mainitut oikeudet, asunut Suomessa vähintään kahden vuoden pituisen yhtämittaisen odotusajan ennen vaalivuoden alkua. Käytännön syistä äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden edellytykseksi asetettiin henkikirjoitus Suomessa kahtena vaalivuotta edeltäneenä vuonna.

Kun pykälää joudutaan teknisesti tarkistamaan henkikirjoitusuudistuksen yhteydessä, ehdotetaan sitä samalla muutettavaksi siten, että edellä mainittu lähtökohta selvästi käy ilmi lakitekstistä. Voimassa olevan lain mukaan on nimittäin mahdollista, että kahtena vaalivuotta lähinnä edeltäneenä vuotena Suomessa henkikirjoitettu toisen pohjoismaan kansalainen ei olekaan asunut maassa näinä vuosina yhtäjaksoisesti.

38 §. Pykälään ehdotetut tekniset muutokset liittyvät yksinomaan henkikirjoitusuudistukseen.

1.5. Kunnallisvaalilaki

3 §. Pykälän 1 ja 4 momenttiin ehdotettavat tekniset muutokset liittyvät henkikirjoitusuudistukseen.

Pykälän 5 momenttia puolestaan on tarve tarkistaa lääninoikeusuudistuksen (242—270/89) vuoksi. Valitukset ratkaistaan näet sen mukaan erityisiksi itsenäisiksi hallintotuomioistuimiksi muodostetuissa lääninoikeuksissa. Tämän johdosta viittaus lääninhallituksen päätökseen ei enää ole momentissa riittävä siltä osin kuin on kysymys valitusmahdollisuudesta valituksen johdosta tehtyyn päätökseen. Lääninhallituksen päätöksetkin tulee kuitenkin momentissa edelleen mainita, koska valituskielto koskee myös lääninhallituksen pykälän 3

momentin nojalla tekemää päätöstä vapauttaa kunta toimittamasta jakoa äänestysalueisiin tai sallia yli 3 000 asukasta käsittävän äänestysalueen muodostamisen.

Ehdottamalla lisättäväksi 5 momentin loppuun maininta siitä, että säännöksessä tarkoitettuihin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla, halutaan tähdennettäväksi sitä, että ylimääräiset muutoksenhakukeinot ovat näidenkin päätösten osalta mahdollisia.

6 §. Pykälän 3 momenttiin ehdotettavissa muutoksissa on kysymys samoista uudistuksista, joita edellä on selostettu tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain 9 §:n perustelujen kohdalla.

7 §. Pykälän tarkistamisen tarve johtuu henkikirjoitusuudistuksesta.

8 §. Myös tämän pykälän 1 momentissa on kysymys teknisistä tarkistuksista, jotka liittyvät henkikirjoitusuudistukseen.

Pykälän 2 momentissa toteutettaisiin ne tekniset tarkistukset, jotka johtuvat ehdotetusta hakemistokortistosta luopumisesta.

Pykälän 3 momentin tekniset tarkistukset puolestaan johtuvat molemmista edellä tämän pykälän perusteluissa mainituista uudistuksista.

9 §. Pykälän 1 momentin tarkistukset liittyvät henkikirjoitusuudistukseen, minkä lisäksi momenttia ehdotetaan vähäisessä määrin sanonnallisesti tarkistettavaksi, jotta sanonnat tässä laissa ja kansanedustajain vaaleista annetussa laissa olisivat toisiaan vastaavat.

Tarkistukset pykälän 2 momenttiin johtuvat hakemistokortistosta luopumisesta, ja 4 momentin osalta on kysymys henkikirjoitusuudistukseen liittyvästä sanonnallisesta tarkennuksesta.

10 §. Henkikirjoitusuudistus antaa aiheen tämän pykälän muuttamiseen.

11 §. Pykälän 1 momentissa toteutettaisiin kunnallisvaalien osalta ehdotettu vaaliluetteloiden nähtävinäpitoajan lyhentäminen kahteen päivään.

17 §. Muutos tähän pykälään liittyy henkikirjoitusuudistukseen ja ilmenee vain sanonnan tarkennuksena.

24 §. Pykälän 1 momentin mukaan on ehdokaslistojen julkaisemista koskevat hakemukset annettava kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään syyskuun 2. päivänä ennen kello 16:ta. Valtiollisten vaalien osalta tämä määräpäivä on kansanedustajain vaaleista annetun

lain 31 d §:n 1 momentin mukaan 51. päivänä ennen vaaleja.

Kunnallisvaaleissa nämä hakemukset esitellään ja tarkastetaan kunnallisvaalilain 35 §:n mukaan alustavasti kokouksessa, joka pidetään syyskuun 3. päivänä eli heti hakemusten viimeisen sisäänjättöpäivän jälkeisenä päivänä. Valtiollisissa vaaleissa vastaava kokous on kansanedustajain vaaleista annetun lain 35 §:n mukaan vasta 47. päivänä ennen vaaleja eli neljä päivää jättöajan päättymisen jälkeen. Näin ollen kunnan keskusvaalilautakunnalle jää kunnallisvaaleissa huomattavasti vähemmän aikaa käsitellä hakemuksia. Tämän epäkohdan korjaamiseksi ehdotetaan määräpäivää, johon mennessä mainitut hakemukset viimeistään on annettava, kunnallisvaalien osalta aikaistettavaksi yhdellä päivällä. Näin saatisiin kuntien keskusvaalilautakunnille tarvittava lisäaika hakemusten käsittelyyn lyhentämättä kuitenkaan olennaisesti sitä aikaa, joka puolueille ja muille ehdokkaita asettaville ryhmille tulee varata ehdokasasetteluun valmistautumiseen.

Samassa yhteydessä ehdotetaan momenttia korjattavaksi kielellisesti ja täsmennettäväksi yhteislistan asiamiehen nimityksen osalta.

33 §. Pykälää tulee muuttaa yksipäiväisiin vaaleihin siirryttäessä.

35 §. Pykälän 2 momentin kumoamista koskeva ehdotus johtuu siitä, että vaaliliittoja koskevien ilmoitusten saapumisjärjestyksellä ei olisi enää merkitystä, jos ehdotettu ehdokaslistojen yhdistelmän selkiinnyttäminen toteutetaan.

40 §. Pykälään tehtävät muutokset johtuvat ehdotetusta ehdokaslistojen yhdistelmien selkiinnyttämisestä. Ehdotuksen perustelujen osalta viitataan yleisperusteluihin ja kansanedustajain vaaleista annetun lain 35 §:n perusteluihin.

44 ja 45 §. Näiden pykälien tekniseen tarkistamiseen antaa aiheen siirtyminen yksipäiväisiin vaaleihin.

47 §. Pykälän 3 kohtaan ehdotettu muutos johtuu ehdotetusta hakemistokortistosta luopumisesta.

50 §. Yksipäiväisiin vaaleihin siirtyminen on syynä tämän pykälän 2 momentin osalta tehtävään tarkistusehdotukseen.

55 §. Samoin tämän pykälän kumoamista koskeva ehdotus johtuu ehdotetusta yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisestä. Siinä säädetyt

toimenpiteet eivät enää ole tarpeen, jos toista vaalipäivää ei enää ole.

57 §. Pykälää on muutettava yksipäiväisiin vaaleihin siirtymisen johdosta.

59 §. Myös tämän pykälän osalta ehdotettava tekninen tarkistus johtuu ehdotetusta toisesta vaalipäivästä luopumisesta.

63 §. Muutos, jonka mukaan ennakoöänestys postissa olisi mahdollista myös viikonloppuisin, toteutettaisiin kunnallisvaalien osalta tässä pykälässä. Samassa yhteydessä tarkistettaisiin Posti- ja telelaitoksen nimi vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä.

70 §. Ehdotus pykälän 2 momentin 3 kohdan tekniseksi tarkistamiseksi liittyy henkikirjoitusuudistukseen.

74 c §. Pykälässä ehdotetaan pidennettäväksi aikaa, jonka kuluessa on mahdollista ilmoittaa kotiaänestukseen. Vastaava muutos on ehdotettu tehtäväksi kansanedustajain vaaleista annetun lain 80 b §:ään, jonka perustelujen kohdalla uudistusta on käsitelty. Pykälää muutokin muutettaessa ehdotetaan siihen samalla vähäistä kielellistä korjausta.

74 f §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi siitä erehdyksessä pois jäänyt viittaus 72 §:n 2 momenttiin.

75 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotettu muutos johtuu siirtymisestä yksipäiväisiin vaaleihin.

97 §. Tähän pykälään, jossa on kysymys poikkeuksellisena aikana toimitettavista kunnallisvaaleista, ehdotetaan sisällytettäväksi säännös siitä, että ennakoöänestystä Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa ei toimiteta tiettyinä pyhä- ja juhlapäivinä. Säännös vastaa kansanedustajain vaaleista annetun lain 67 §:n sääntelyä. Säännönmukaisena aikana toimitettavien kunnallisvaalien osalta säännös ei ole tarpeen, koska tässä tarkoitettut pyhä- tai juhlapäivät eivät satu tällöin ennakoöänestysajalle.

2. Tarkemmat määräykset ja ohjeet

Oikeusministeriöllä on kansanedustajain vaaleista annetun lain 106 §:n, kunnallisvaalilain 102 §:n, tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain 46 §:n ja menettelystä neuvoo-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain (571/87) 10 §:n mukaan valtuus antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä ja ohjeita

lakien soveltamisesta. Tällaiset ohjeet ovat ilmeisesti tarpeen muun muassa hakemistokortistosta luopumisen johdosta sekä niiden muutosten johdosta, joita ehdotetaan pienten äänestyspaikkojen äänestyslippujen laskennan ja kotiaänestykseen ilmoittautumisen osalta.

Ehdotettujen kansanedustajain vaaleista annetun lain 40 §:n 2 momentin ja kunnallisvaalilain 40 §:n 6 momentin mukaan oikeusministeriö antaisi tarkemmat ohjeet ehdokaslistojen yhdistelmän muodosta. Tähänkin asti ministeriön ohjeissa on ollut yhdistelmän malli.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kuin ne on hyväksytty ja vahvistettu niin, että niitä voitaisiin soveltaa vuoden 1991 säännönmukaisissa eduskuntavaaleissa.

Lakiehdotuksiin sisältyy useita säännöksiä, joiden muuttaminen on tarpeen luovuttaessa henkikirjoituksesta. Tämän johdosta sopivin uusien säännösten voimaantuloaika olisi ollut sama ajankohta, josta alkaen henkikirjoitusuudistus on voimassa. Säännökset joissa on viitauksia henkikirjoitukseen, ovat kuitenkin sovellettavissa, vaikka näiden uudistusten yhtäaikainen voimaantulo ei ole ollut mahdollista.

Siltä varalta, että tasavallan presidentin määräyksestä olisi toimitettava kansanedustajain vaalit tai jouduttaisiin suorittamaan pre-

sidentin valitseminen taikka toimittamaan josakin kunnassa kunnallisvaalit ennen kuin 90 päivää on kulunut lakien voimaantulosta, ehdotetaan säädettäväksi, että tällöin sovellettaisiin vielä aikaisempaa lakia. Tänä aikana vaalit siis muun muassa vielä olisivat kaksipäiväiset.

Kuten edellä on todettu, eduskunnalle on vuoden 1988 lopulla annettu hallituksen esitys presidentin vaalitavan muuttamista ynnä muuta koskevaksi lainsäädännöksi. Sen on määrä tulla voimaan siten, että uusi vaalitapa olisi käytössä seuraavissa säännönmukaisissa presidentinvaaleissa vuonna 1994. Edellyttäen, että tämä vaalitapauudistus toteutuu ehdotetulla tavalla, olisivat tässä ehdotetut muutokset tasavallan presidentin valitsemisesta annettuun lakiin voimassa vain, kunnes siirrytään uuteen kokonaan suoraan presidentin vaalitapaan.

Ennen lainmuutosten voimaantuloa tulee voida ryhtyä niiden täytäntöönpanon edellyttämiin valmistelutoimenpiteisiin.

4. Säättämisjärjestys

Ehdotus Suomen Hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**Suomen Hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla, muutetaan Suomen Hallitusmuodon 23 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 26 päivänä kesäkuuta 1987 annetussa laissa (573/87), näin kuuluvaksi:

23 §

— — — — —
 Milloin ehdokkaita on asetettu useampia kuin yksi, toimitetaan tammikuun viimeisenä sunnuntaina presidentin välitön vaali ja 301 valitsijamiehen vaalit. Näissä vaaleissa on vaalioikeutetuilla kummassakin yksi ääni. Jos presidentin vaalissa joku ehdokkaista saa enemmän kuin puolet äänioikeuttaan käyttäneiden äänistä, on hänet valittu presidentiksi. Muussa tapauksessa on presidentti valitsijamiesten valittava.
 — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Jos tasavallan presidentin valitseminen joudutaan suorittamaan ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on presidentti kuitenkin valittava soveltaen tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tasavallan presidentin valitsemisesta 26 päivänä kesäkuuta 1987 annetun lain (574/87) 1 §, 3 §:n 1 momentti sekä 4, 17, 24 ja 28 § sekä

lisätään 9 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Tasavallan presidentin välitön vaali toimitetaan tammikuun viimeisenä sunnuntaina kuudentena vuotena sen vuoden jälkeen, jona tasavallan presidentti viimeksi ryhtyi toimeensa, sitä vuotta lukuun ottamatta. Samalla toimitetaan tasavallan presidentin valitsijamiesten vaalit.

Jos presidentin valitseminen on toimitettava muuna kuin hallitusmuodon 23 §:ssä säädettyinä aikana, valtioneuvosto määrää Suomen sädöskokoelmassa julkaistavalla päätöksellä, minä sunnuntaina tasavallan presidentin välitön

vaali ja valitsijamiesten vaalit on toimitettava. Näin valittu uusi presidentti ryhtyy toimeensa kolmantena päivänä siitä, kun vaalin tulos on julistettu taikka presidenttiehdokkaaksi asetetun henkilön on todettu hallitusmuodon 23 §:n 3 tai 4 momentin nojalla tulleen tasavallan presidentiksi.

3 §

Muissa vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla yhteensä 300 valitsijamiestä.
 — — — — —

4 §

Valitsijamiesten paikkojen jako vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan väestökirjalaissa (141/69) tarkoitettun vaalivuotta edeltäneen vuoden tai, jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, vaalivuoden ensimmäisen päivän Suomen kansalaisista muodostuvan asukasluvun mukaan. Jaon toimittaa valtioneuvosto hyvissä ajoin ennen presidentin välitöntä vaalia ja valitsijamiesten vaaleja antamallaan päätöksellä, joka julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

9 §

— — — — —
Mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa on säädetty kunnanhallituksen edustajasta ja 2 momentissa läsnäolo-oikeudesta lautakunnassa, ei koske vaalilautakuntaa eikä vaalitoimikuntaa.

17 §

Presidenttiehdokkaan asettamista koskevas- ta puolueen päätöksestä, vaalioikeutetun kuulumisesta henkilöryhmään ja presidenttiehdokkaista vaaleja varten painettavasta luettelosta on soveltuvin osin voimassa, mitä puolueen edellä tarkoitettusta päätöksestä, henkilön jäsenyydestä valitsijayhdistyksessä ja ehdokaslistojen yhdistelmästä kansanedustajain vaaleista annetun lain 31 ja 31 c §:ssä sekä 4 luvussa on säädetty.

24 §

Vaalipiirin keskuslautakunta vahvistaa 5. päivänä vaalien jälkeen pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 12, ne äänimäärät, jotka kukin presidenttiehdokas on tasavallan presidentin välittömässä vaalissa saanut, sekä ilmoittaa viipymättä Helsingin kaupungin vaalipiirin keskuslautakunnalle näin vahvistetut

äänimäärät ja välittömässä vaalissa äänioikeutetaan käyttäneiden määrän.

28 §

Valitsijamiehen valtakirja on näin kuuluva: "Tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa, jotka . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettiin . . . vaalipiirissä, on . . . asuva N.N. valittu olemaan valitsijamiehenä . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettavassa tasavallan presidentin vaalissa.

Tämä todistus on valitsijamiehen valtakirjana."

Paikka ja aika.

Jos valitsijamiespaikka on joutunut avoimeksi, vaalipiirin keskuslautakunta antaa valtakirjan sille, joka 27 §:n mukaan tulee pois joutuneen tilalle. Tässä tapauksessa valtakirja on näin kuuluva:

"Sitten kun . . . päivänä . . . kuuta . . . vaalipiirissä toimitetuissa tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa N.N. on valittu olemaan valitsijamiehenä . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettavassa tasavallan presidentin vaalissa, mutta valitsijamiespaikka hänen jälkeensä on tullut avoimeksi, on voimassa olevien säännösten mukaan . . . asuva N.N. valittu hänen sijaansa valitsijamieheksi.

Tämä todistus on valitsijamiehen valtakirjana."

Paikka ja aika.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Jos tasavallan presidentin valitseminen joudutaan suorittamaan ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**kansanedustajain vaaleista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kansanedustajain vaaleista 13 päivänä kesäkuuta 1969 annetun lain (391/69) 24 ja 25 e §, 37 §:n 2 momentti ja 58 §,

sellaisina kuin ne ovat, 24, 25 e ja 58 § 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa (370/85) ja 37 §:n 2 momentti 16 päivänä toukokuuta 1975 annetussa laissa (319/75),

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2 §, 12 §:n 2 momentti, 13 §, 14 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 15 §, 16 §:n 1 momentti, 22 ja 25 a §, 25 c §:n 1 momentti, 32 §, 35 §:n 1 momentti, 38 §:n 3 momentti, 40 ja 41 §, 43 a §:n 2—4 momentti, 46 §:n 1—3 momentti, 47 §, 49 §:n 3 ja 4 kohta, 52 §:n 2 momentti, 54 §, 60 §:n 1 momentin 1 kohta ja 3 momentti, 60 a §:n 1 momentti, 61 §, 63 §:n 1 momentti, 67 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohta, 68 §:n 1 momentti, 71 §:n 2 momentti, 72 §:n 2 momentti, 74 §:n 2 momentin 3 kohta, 80 b §:n 1 momentti, 81 §, 82 §:n 1 momentti, 90 ja 91 §, 98 §:n 1 ja 2 momentti, 100 a §:n 1 momentti ja 103 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §, 12 §:n 2 momentti, 14 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 15 §, 16 §:n 1 momentti, 22 ja 25 a §, 25 c §:n 1 momentti, 32 §, 35 §:n 1 momentti, 38 §:n 3 momentti, 40 ja 41 §, 46 §:n 2 ja 3 momentti, 60 a §:n 1 momentti, 61 §, 67 §:n 1 momentin 4 kohta, 68 §:n 1 momentti, 74 §:n 2 momentin 3 kohta, 81 §, 82 §:n 1 momentti, 90 §, 98 §:n 1 ja 2 momentti, 100 a §:n 1 momentti ja 103 §:n 1 momentti mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, 13 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 29 päivänä tammikuuta 1988 annetulla lailla (80/88), 43 a §:n 2—4 momentti ja 71 §:n 2 momentti mainitussa 16 päivänä toukokuuta 1975 annetussa laissa sekä 63 §:n 1 momentti ja 80 b §:n 1 momentti mainitussa 29 päivänä tammikuuta 1988 annetussa laissa, sekä

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, uusi 3 momentti, ja 31 e §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 16 päivänä toukokuuta 1975 annetussa laissa, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—6 momentti siirtyvät 5—7 momentiksi, sekä lakiin siitä mainitulla 3 päivänä toukokuuta 1985 annetulla lailla kumotun 62 §:n tilalle uusi 62 § seuraavasti:

1 §

Muissa vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla yhteensä 199 edustajaa. Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan yksi edustaja sillä tavoin kuin siitä jäljempänä säädetään.

2 §

Kansanedustajain paikkojen jako vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan väestökirjalaissa (141/69) tarkoitetun vaalivuotta edeltäneen vuoden tai, jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, vaalivuoden ensimmäisen päivän Suomen kansalaisista muodostuvan asukasluvun mukaan. Jaon toimittaa valtioneuvosto hyvissä ajoin ennen vaaleja an-

tamallaan päätöksellä, joka julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

10 §

Mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa on säädetty kunnanhallituksen edustajasta ja 2 momentissa läsnäolo-oikeudesta lautakunnassa, ei koske vaalilautakuntaa eikä vaalitoimikuntaa.

12 §

Äänestysalueiden vaaliluettelot ovat luettelot niistä vaalioikeutetuista henkilöistä, joilla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa vaalivuotta edeltäneen vuoden ensimmäisenä päivänä. Jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, laaditaan luettelot kuitenkin niistä vaalioikeutetuista, joilla on ollut kotipaikka Suomessa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä.

13 §

Äänestysalueiden vaaliluetteloiden pohjaksi kirjoitetaan kunnittain erikseen jokaisen äänestysalueen osalta *pohjaluettelot* vaalivuotta edeltäneen vuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti. Jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, kirjoitetaan pohjaluettelot kuitenkin vaalivuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti. Pohjaluetteloihin on otettava jokainen väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu henkilö, jolla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka kunnassa asianomaisella äänestysalueella vaalivuotta edeltäneen vuoden tai, jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, vaalivuoden ensimmäisenä päivänä. Pohjaluettelot on laadittava henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä ja niihin on merkittävä henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus.

Jokaiseen pohjaluetteloon on liitettävä kutakin henkilöä koskeva *ilmoituskortti*, johon on kirjoitettava hänen täydellinen nimensä, syntymävuotensa kaksi viimeistä numeroa ja hänen luetteloiden kirjoitushetkellä tiedossa oleva osoitteensa sekä tiedot siitä, missä vaalipiirissä hän on vaalioikeutettu, minkä äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty, milloin ja missä vaaliluettelo on nähtävänä sekä milloin

ja missä vaalitoimitus tapahtuu. Tämän lisäksi kortissa saa olla vain ohjeet sen käyttämisestä, kortista ehkä ilmenevien virheiden oikaisemisesta ja menettelystä äänestettäessä sekä ilmoitus 6 a luvussa tarkoitetusta ennakkoäänestyksestä.

Pohjaluetteloiden ja ilmoituskorttien laatimiseen on ryhdyttävä hyvissä ajoin ennen vaaleja. Jos tasavallan presidentin määräyksestä on toimitettava uudet vaalit, on laatimiseen ryhdyttävä heti, kun tieto uusien vaalien toimittamisesta on saatu.

Pohjaluettelot ja ilmoituskortit laaditaan oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisille lomakkeille. Väestörekisterikeskuksen on toimitettava pohjaluettelot ja ilmoituskortit asianomaiselle rekisteritoimistolle, jonka on ne tarkastettava ja toimitettava edelleen kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään 44. päivänä ennen vaaleja.

14 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on viimeistään 37. päivänä ennen vaaleja tarkastettava pohjaluettelot. Niihin on lisättävä sellainen vaalioikeutettu henkilö, joka on jäänyt merkitsemättä pohjaluetteloon, vaikka hänet rekisteritoimiston todistuksen mukaan olisi pitänyt merkitä siihen, sekä henkilö, jolla on ulkomaan kansalaisena ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa sen vuoden ensimmäisenä päivänä, jonka mukaan pohjaluettelot on kirjoitettava, ja joka ennen äänestysalueiden vaaliluetteloiden allekirjoittamista on tullut vaalioikeutetuksi. Pohjaluetteloista on poistettava henkilö, joka ei ole vaalioikeutettu, yliviivaamalla hänen nimensä ja merkitsemällä luetteloon poistamisen syy. Henkilö, jonka osalta vaalioikeuden menettämisestä virallisen selvityksen mukaan lakkaa ennen vaalipäivää, on merkittävä luetteloon äänioikeutetuksi.

Kun pohjaluettelo on edellä mainituin tavoin tarkastettu ja oikaistu, se on merkittävä äänestysalueen vaaliluetteloksi ja kunnan keskusvaalilautakunnan puolesta allekirjoitettava. Ilmoituskortit on oikaistava vastaavasti.

Rekisteritoimistot ja muut väestökirjojen pitäjät sekä nimismiehet, kaupunginviskaalit, kihlakunnantuomarit ja raastuvanoikeudet ovat velvolliset antamaan kunnan keskusvaalilautakunnalle tarpeelliset tiedot. Keskusvaalilautakunta voi kutsua yhden tai useamman

henkilön kustakin äänestysalueesta paikallisena asiantuntijana avustamaan äänestysalueen vaaliluetteloa laadittaessa.

15 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on lähetettävä 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa. Ilmoituskortti lähetetään äänioikeutetulle sen jälkeen kun se ja pohjaluettelo on hänen osaltaan tarkastettu, kuitenkin viimeistään 37. päivänä ennen vaaleja.

16 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on asetettava äänestysalueiden vaaliluettelot kunnan alueella nähtäviksi tarkastusta varten kahtena arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, alkaen 32. päivästä ennen vaaleja. Vaaliluettelot pidetään nähtävinä molempina päivinä kello 9—20 asianmukaisen valvonnan alaisina.

22 §

Jos rekisteritoimisto katsoo, että henkilö oikeudettomasti on jätetty pois äänestysalueen vaaliluettelosta tai merkitty siihen äänioikeuteksi taikka että merkintä on muutoin virheellinen, on sillä viran puolesta oikeus tehdä kunnan keskusvaalilautakunnalle oikaisuvaatimus sen perusteesta riippuen 17 §:n 1 tai 3 momentissa säädetyssä järjestyksessä ja hakea muutosta tämän tai muun oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen 21 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

25 a §

Vaalipiirien vaaliluetteloihin väestörekisterikeskuksen on otettava jokainen sellainen henkilö, joka väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan on tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu, mutta jolla ei ole ollut väestökirjallaissa tarkoitettua kotipaikkaa Suomessa sinä ajankohtana, jonka mukaan äänestysalueiden vaaliluettelot on laadittava.

Kukin henkilö otetaan sen vaalipiirin vaaliluetteloon, jonka alueella olevassa kunnassa hänellä väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan viimeksi on ollut kotipaikka Suomessa. Jos tämä kunta ei enää kuulu Suomen alueeseen, on henkilö merkittävä Helsingin kaupungin vaalipiirin vaaliluetteloon. Jos henkilöllä ei ole ollut kotipaikkaa Suomessa, hänet on merkittävä sen vaalipiirin vaaliluetteloon,

jonka alueella olevan kunnan poissaolevaan väestöön hänen on katsottava väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan kuuluvan.

Luettelot on laadittava oikeusministeriön vahvistamaa lomaketta käyttäen henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Luetteloon on merkittävä henkilön täydellinen nimi, henkilötunnus ja osoite sekä 2 momentissa tarkoitettu kunta.

25 c §

Väestörekisterikeskuksen on 37. päivänä ennen vaaleja vahvistettava 25 a §:ssä mainituin tavoin laaditut vaalipiirien vaaliluettelot. Kunkin luetteloon on merkittävä, minkä vaalipiirin vaaliluettelo se on.

31 e §

Ilmoituksessa voidaan ehdottaa ehdokaslistojen yhdistelmään otettavaksi yhteislistan nimitys, johon tulee sisältyä sana yhteislista. Nimitys ei saa olla sopimaton eikä merkitykseltään yleistävästi tai muutoin harhaanjohtava. Nimitykseen voi aina sisältyä yhdistysrekisteriin merkitty nimi, jonka käyttämiseen yhteislistan antaneet valitsijayhdistykset ovat saaneet yhdistykseltä todisteellisen luvan. Nimitykseen ei kuitenkaan voi sisältyä puoluekisteriin merkityn puolueen nimeä.

32 §

Vaalipiirin keskuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta hyvissä ajoin, kuitenkin viimeistään 60. päivänä ennen edustajainvaaleja ja sen jälkeen 47., 39. ja 37. päivänä ennen vaaleja, vaaleja edeltävänä perjantaina, vaalipäivänä, vaalien jälkeisenä päivänä ja 5. päivänä vaalien jälkeen sekä muulloinkin, milloin asiain käsittely sitä vaatii.

35 §

Kokouksessa, joka pidetään 47. päivänä ennen edustajainvaaleja, käsitellään puolueiden hakemukset niihin liitettynä asiakirjoihin. Samalla puolueiden keskinäinen järjestys ehdokaslistojen yhdistelmää varten määrätään arvalla siten, että ensiksi arvotaan vaaliliitton kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys ja sitten vaaliliiton muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys vaaliliitossa.

38 §

Kunkin puolueen ehdokaslistan yläpuolelle on painettava puolueen nimi. Jos puolueen ehdokkaita ei lukumääränsä vuoksi voida järjestää ylhäältä alaspäin yhdelle palstalle, ehdokkaat on järjestettävä riveittäin vasemmalta oikealle kahdelle vierekkäiselle palstalle. Vaaliliitot on erotettava riittävän selkeästi vaaliliittoiin kuulumattomista puolueista. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistojen alapuolella on mainittava, mitkä puolueet ovat muodostaneet kunkin vaaliliiton.

40 §

Siinä kokouksessa, joka pidetään 37. päivänä ennen vaaleja, on ehdokaslistojen alustava yhdistelmä, ottaen huomioon mitä 39 §:n 1 momentissa on säädetty, asianmukaisesti oikaistava ja siitä laadittava *ehdokaslistojen yhdistelmä*.

Oikeusministeriö antaa tarkemmat ohjeet ehdokaslistojen yhdistelmän muodosta.

41 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan tulee painattaa ehdokaslistojen yhdistelmä sekä toimittaa sitä riittävä määrä vaalipiirin kuntien keskusvaalilautakunnille. Yhdistelmä on annettava myös vaalipiirissä ehdokkaita asettaneiden puolueiden piiriasiamiehille ja lähetettävä vaalipiirin kunnanhallituksille sekä pidettävä yleisön saatavana. Sen lisäksi on yhdistelmiä toimittava oikeusministeriölle sekä muiden vaalipiirien keskuslautakunnille jaettaviksi vaalipiirin kuntien keskusvaalilautakunnille ja vaalitoimikunnille.

43 a §

Puolueiden ehdokaslistojen ja yhteislistojen järjestys ehdokaslistojen yhdistelmässä määräytyy siten, että yhdistelmään merkitään ensin puolueet arvotussa järjestyksessä ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle ja niiden jälkeen yhteislistat vaalipiirin keskuslautakunnan suorittaman arvonnän osoittamassa järjestyksessä vasemmalta oikealle. Kunkin yhteislistan yläpuolelle merkitään yhteislistalle sitä muodostettaessa ehdotettu nimitys. Jos tämä tai huomautuksen johdosta yhteislistalle myöhemmin ehdotettu

nimitys on 31 e §:n 4 momentin vastainen tai jos ehdotusta ei ole tehty, vaalipiirin keskuslautakunta määrää nimityksen, joka ilmaisee vain yhteislistan järjestyksen yhdistelmässä muihin yhteislistoihin nähden. Yhteislistojen ulkopuolella olevat valitsijayhdistysten ehdokaslistat otetaan yhdistelmään äärimmäisiksi oikealle yläriviltä alkaen aakkosjärjestyksessä erotettuina selvästi toisistaan.

Jos henkilö on otettu myös puolueen ehdokaslistaan, ei häntä koskevaa valitsijayhdistyksen ehdokaslistaa julkaista ehdokaslistojen yhdistelmässä.

Yhteislistan ja, milloin yhteislistaa ei ole muodostettu, valitsijayhdistyksen asiamieheen on sovellettava, mitä 38 §:n 4 momentissa, 39 §:n 2 momentissa, 41 §:ssä, 59 §:n 5 momentissa, 60 §:n 1 momentin 7 kohdassa, 62 §:n 2 momentissa ja 93 §:ssä puolueen piiriasiamiehestä on säädetty, sekä yhteislistan asiamieheen, mitä puolueen piiriasiamiehestä 100 §:n 1 momentissa on säädetty.

46 §

Edustajainvaalit toimitetaan äänestysalueissa maaliskuun kolmantena sunnuntaina (*vaalitoimitus*).

Jos tasavallan presidentti on määrännyt toimitettaviksi uudet vaalit, on vaalitoimitus ensimmäisenä sunnuntaina 75 päivän kuluttua siitä, kun määräys uusien vaalien toimittamisesta julkaistiin.

Vaalitoimitus on kunnan keskusvaalilautakunnan saatettava tiedoksi sillä tavalla kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Ilmoituksessa on mainittava vaaliaika ja äänestysalueiden äänestyspaikat. Ilmoitus voidaan antaa 16 §:n 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen yhteydessä.

47 §

Vaalitoimitus alkaa kello 9 ja jatkuu yhtäjaksoisesti kello 20:een asti.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 20:tä tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää. Odotustila on suljettava ja eristettävä kello 20. Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleeille äänestäjille.

49 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ryhdyttävä kaikkiin vaalien toimittamista varten tar-

peellisiin toimenpiteisiin ja siinä tarkoituksessa muun ohella hyvissä ajoin varmistauduttava siitä, että vaalilautakunnilla on käytettävänään:

3) vaaliluettelo;

4) vaalipiirin keskuslautakunnan vahvistamia ehdokaslistojen yhdistelmiä, jotka on asetettava nähtäviksi vaalihuoneeseen, odotustiloihin ja jokaiseen äänestyskoppiin; sekä

52 §

Vaaliuurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalitoimituksen alkaessa suljettu, ennen kuin äänestyksen päätyttyä ryhdytään laskemaan ääniä.

54 §

Äänestäjällä on oikeus äänestää sen vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa hänet on merkitty äänioikeutetuksi.

60 §

Vaalilautakunnan on määrättävä yksi jäsenistään pitämään *vaalipöytäkirjaa*, johon merkitään:

1) päivä sekä kellonajat, jolloin vaalitoimitus alkoi ja julistettiin päättyneeksi;

Lopuksi pöytäkirja luetaan julki, tarkastetaan ja varustetaan vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja vähintään yhden muun jäsenen allekirjoituksin sekä suljetaan liitteineen päällykseen, johon kirjoitetaan vaalipiirin keskuslautakunnan tai 60 a §:ssä tarkoitettussa tapauksessa kunnan keskusvaalilautakunnan osoite sekä merkintä päällyksen sisällöstä ja lähettäjistä.

60 a §

Jos perustellusti voidaan olettaa, että kunnan jonkin äänestysalueen äänestyspaikalla tulee äänestämään enintään 50 henkilöä ja vaalisalaisuus siitä syystä voi vaarantua, kunnan keskusvaalilautakunnan on hyvissä ajoin ennen vaaleja määrättävä, että tällaisen äänestysalueen ja kunnan jonkin muun äänestysalueen äänestyslippuja ei tarkasteta vaalilautakunnassa, vaan kunnan keskusvaalilautakunnassa. Tämän vuoksi näiden vaalilautakuntien on sen

jälkeen, kun äänestysliput vaalisalaisuus säilyttäen on otettu vaaliuurnasta ja niiden lukumäärä laskettu, suljettava liput kestävään päällykseen, joka suljetaan huolellisesti oikeusministeriön määräämällä tavalla. Päällykseen merkitään kunnan keskusvaalilautakunnan osoite, lähetyksen sisältö ja lähettäjä. Vaalipöytäkirjaan on tehtävä tästä johtuvat merkinnot.

61 §

Vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja yhden muun jäsenen on yhdessä viipymättä vietävä vaalipiirin keskuslautakunnalle 59 ja 60 §:ssä mainitut, keskuslautakunnalle osoitetut lähetykset tai kunnan keskusvaalilautakunnalle 60 ja 60 a §:ssä mainitut, keskusvaalilautakunnalle osoitetut lähetykset. Vaalipiirin keskuslautakunta ja kunnan keskusvaalilautakunta voivat kuitenkin määrätä niille osoitettujen lähetysten muunlaisesta toimittamisesta.

62 §

Kunnan keskusvaalilautakunnassa 60 a §:ssä tarkoitettut äänestysliput on viipymättä vaalisalaisuus säilyttäen yhdistettävä ja laskettava niiden lukumäärä. Sen jälkeen liput on tarkastettava ja suljettava päällykseen siten kuin 59 §:n 2 ja 4 momentissa on säädetty. Tästä on laadittava tarpeelliset tiedot sisältävä pöytäkirja, joka on liitettävä yhteen mainittujen äänestysalueiden vaalipöytäkirjojen kanssa. Lähetykset on toimitettava vaalipiirin keskuslautakunnalle sen määräämällä tavalla.

Puolueen piiriasiamiehellä tai hänen kutakin kunnan keskusvaalilautakuntaa varten erikseen kirjallisesti valtuuttamallaan henkilöllä on oikeus olla äänestyslippuja järjestettäessä ja laskeuttaessa saapuvilla.

63 §

Äänestysalueen vaaliluetteloon merkitty äänioikeutettu henkilö, joka on hoidettavana sairaalassa tai ympärivuorokautista hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä taikka otettu rangaistuslaitokseen, joita tässä laissa sanotaan *laitoksiksi*, taikka joka vaalipäivänä muusta syystä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen äänestysalueen vaalitoimituksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, sekä vaalipiirin vaaliluetteloon

merkitty äänioikeutettu saavat äänestää ennakolta niin kuin tässä luvussa säädetään.

67 §

Ennakkoäänestys tapahtuu 66 §:ssä tarkoitettuina ajanjaksoina:

1) Posti- ja telelaitoksen toimipaikassa jokaisena arkipäivänä sinä aikana, jolloin toimipaikka on yleisöä varten avoinna, taikka Posti- ja telelaitoksen määräämänä muuna aikana, sekä lauantaina ja sunnuntaina kello 10:n ja 14:n välisenä aikana, ei kuitenkaan uudenvuodenaattona tai -päivänä, loppiaisena, ensimmäisenä pääsiäispäivänä, vapunaattona tai -päivänä, helluntaipäivänä, juhannuspäivänä, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona eikä ensimmäisenä tai toisena joulupäivänä;

4) suomalaisessa laivassa, sen mukaan kuin laivan päällikkö määrää, vähintään kahtena päivänä päällikön määrääminä aikoina.

68 §

Kunnan keskusvaalilautakunnalle on viimeistään 48. päivänä ennen vaaleja ilmoitettava kunnan alueella ennakoäänestyspaikoiksi määrätyissä Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa olevan vaalitoimitsijan nimi ja virka-asema tai tehtävä sekä kellonajat, jolloin ennakkoäänestys tapahtuu. Ilmoitus on postipiirin päällikön tehtävä.

71 §

Vaalipiirien keskuslautakuntien on samassa tarkoituksessa toimitettava kaikkien vaalipiirien ehdokaslistojen yhdistelmiä oman vaalipiirinsä kuntien keskusvaalilautakunnille ja laatimaan ehdokaslistojen yhdistelmiä ulkoasiainministeriölle.

72 §

Äänestäjän esitettyä henkilöllisyystodistuksen tai muun riittävän selvityksen henkilöllisyydestään on hänelle annettava äänestyslippu, vaalikuori, lähetekirjelomake ja lähetekuori. Äänestäjälle on myös varattava tilaisuus tutustua vaalipiirinsä ehdokaslistojen yhdistelmään.

74 §

Kunnan keskusvaalilautakunnalle osoitetun lähetekirjeen tulee sisältää:

3) ilmoitus kunnasta, jossa äänestäjä on merkitty vaaliluetteloon tai jossa hänellä on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka sen vuoden ensimmäisenä päivänä, jonka mukaan äänestysalueiden vaaliluetteloiden pohjaluettelot on kirjoitettava, ja osoitteesta siellä.

80 b §

Henkilön, joka haluaa äänestää ennakolta kotonaan, on ilmoitettava siitä kirjallisesti tai puhelimitse viimeistään 19. päivänä ennen vaaleja ennen kello 16:ta sen kunnan keskusvaalilautakunnalle, jonka äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty. Ilmoituksen voi tehdä äänestäjän puolesta tämän valitsema henkilö.

81 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan on vaalipäivänä pidettävässä kokouksessa, joka voidaan aloittaa aikaisintaan kello 15, ryhdyttävä tarkastamaan ennakoäänestyksessä annettuja 78 §:n 4 momentissa ja 79 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa vaalikuorissa olevia äänestyslippuja. Mitättöminä huomioon ottamatta jätettävät äänestysliput erotetaan eri ryhmäksi. Muut äänestysliput järjestetään siten, että kunkin ehdokkaan hyväksi annetut liput ovat eri ryhmänä. Kussakin ryhmässä olevien äänestyslippujen lukumäärä lasketaan.

82 §

Vaalien jälkeisenä päivänä kello 9 vaalipiirin keskuslautakunnan on ryhdyttävä tarkastamaan vaalitoimituksessa annettuja äänestyslippuja ja vaalilautakuntien ja 62 §:ssä mainittuja kuntien keskusvaalilautakuntien laskelmia sekä tällöin päätettävä, mitkä äänestysliput on mitättöminä jätettävä huomioon ottamatta. Sen jälkeen keskuslautakunnan on laskettava erikseen kunkin ehdokkaan hyväksi ennakoäänestyksessä ja vaalitoimituksessa annettujen hyväksytyjen äänien kokonaismäärä.

90 §

Vaalipiirin keskuslautakunta vahvistaa vaalien tuloksen 5. päivänä vaalien jälkeen pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 12. Keskuslautakunnan on samana päivänä julkaistava vaalien tulos tiedoksipanolta keskuslautakunnassa ja ilmoitettava tiedoksipanosaan myös, kuka on kunkin valitun varamies, sekä laadittava viipymättä kullekin valitulle valtakirja.

91 §

Edustajan valtakirja on näin kuuluva:

”Kansanedustajain vaaleissa, jotka . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettiin . . . vaalipiirissä, on . . . asuva N.N. valittu olemaan edustajana valtiopäivillä tästä päivästä alkaen, kunnes seuraavat edustajainvaalit on toimitettu.

Tämä todistus on edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika.

Jos edustajanpaikka on joutunut avoimeksi, vaalipiirin keskuslautakunta antaa valtakirjan sille, joka 88 §:n mukaan tulee pois joutuneen tilalle. Tässä tapauksessa valtakirja on näin kuuluva:

”Sitten kun . . . päivänä . . . kuuta . . . vaalipiirissä toimitetuissa kansanedustajain vaaleissa N.N. on valittu olemaan edustajana valtiopäivillä . . . päivästä . . . kuuta . . . alkaen, kunnes seuraavat edustajainvaalit toimitettaisiin, mutta edustajanpaikka hänen jälkeensä on tullut avoimeksi, tulee kansanedustajain vaaleista annetun lain mukaan . . . asuva N.N. hänen sijaansa eduskunnan jäseneksi.

Tämä todistus on edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika.

98 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan on pantava äänestysliput ja kappale vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmää päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määräämällä tavalla. Lopulliset laskelmat on säilytettävä pöytäkirjan liitteenä.

Hallussaan olevat asiakirjat ja tarvikkeet vaalipiirin keskuslautakunnan on luovutettava lääninhallitukselle. Äänestysliput ja kappale vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmää on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vaalit on toimitettu.

100 a §

Jos valituksen johdosta määrätään vaalit toimitettaviksi uudelleen, on vaalitoimitus ensimmäisenä sunnuntaina 75 päivän kuluttua siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

103 §

Jos vaalipäivä sattuu uudenvuodenaatoksi tai -päiväksi, loppiaiseksi, ensimmäiseksi pääsiäispäiväksi, vapunaatoksi tai -päiväksi, heluntaipäiväksi, itsenäisyyspäiväksi taikka jouluatoksi tai ensimmäiseksi tai toiseksi joulupäiväksi, toimitetaan vaalit seuraavana sunnuntaina.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Jos tasavallan presidentin määräyksestä on toimitettava kansanedustajain vaalit ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**kunnallislain 16 ja 38 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä joulukuuta 1976 annetun kunnallislain (953/76) 16 § ja 38 §:n 1 momentti, näistä 16 § sellaisena kuin se on 5 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (388/81), näin kuuluviksi:

16 §***Äänioikeus***

Äänioikeus kunnassa toimitettavissa kunnallisvaaleissa on Suomen kansalaisella, joka ennen vaalivuoden alkua on täyttänyt 18 vuotta ja jolla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka siinä kunnassa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä.

Äänioikeus on myös Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisella, joka täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset ja jolla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa kahden vaalivuotta lähinnä edeltäneen vuoden ajan.

38 §***Valtuutettujen luku***

Valtuutettuja valitaan kunnan väestökirjalain mukaisen vuoden ensimmäisen päivän asukasluvun mukaan seuraavasti:

Asukasluku	Valtuutettujen luku
enintään 2 000	17
2 001— 4 000	21
4 001— 8 000	27
8 001— 15 000	35
15 001— 30 000	43
30 001— 60 000	51
60 001—120 000	59
120 001—250 000	67
250 001—400 000	75
yli 400 000	85

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____.

Jos kunnallisvaalit jossakin kunnassa on toimitettava ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki

kunnallisvaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä toukokuuta 1972 annetun kunnallisvaalilain (361/72) 35 §:n 2 momentti ja 55 §, näistä viimeksi mainittu lainkohta sellaisena kuin se on 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa (372/85),

muutetaan 3 §:n 1, 4 ja 5 momentti, 6 §:n 3 momentti, 7 ja 8 §, 9 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti, 17 §, 24 §:n 1 momentti, 33 §, 40 §:n 1 ja 5 momentti, 44 ja 45 §, 47 §:n 3 kohta, 50 §:n 2 momentti, 57 §:n 1 momentin 1 kohta, 59 §:n 1 momentti, 63 §:n 1 momentti, 70 §:n 2 momentin 3 kohta, 74 c §:n 1 momentti, 74 f §:n 6 momentti, 75 §:n 1 momentti ja 97 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 3 momentti, 9 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti, 17 §, 24 §:n 1 momentti, 33 §, 63 §:n 1 momentti, 70 §:n 2 momentin 3 kohta ja 75 §:n 1 momentti mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, 8 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 29 päivänä tammikuuta 1988 annetulla lailla (82/88), 59 §:n 1 momentti, 74 c §:n 1 momentti ja 74 f §:n 6 momentti viimeksi mainitussa laissa sekä 44 § 12 päivänä joulukuuta 1975 annetussa laissa (935/75) ja mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, sekä

lisätään 40 §:ään uusi 6 momentti, seuraavasti:

3 §

Kunta, jonka asukasluku on pienempi kuin 3 000, muodostaa yhden äänestysalueen, jolle liikenteellisistä tai muista erityisistä syistä ole tarpeen jakaa kuntaa useampaan äänestysalueeseen. Asukasluvultaan suurempi kunta on vastaavasti jaettava kahteen tai useampaan äänestysalueeseen. Äänestysaluejaosta ja sen muuttamisesta päättää kunnanvaltuusto tarvittaessa vuosittain tammikuussa. Samalla tavalla on määrättävä, mihin äänestysalueeseen kuuluvat ne henkilöt, joita ei ole vuoden ensimmäisenä päivänä väestökirjanpidossa merkitty minkään kiinteistön kohdalle.

Äänestysaluejakoa koskevasta päätöksestä on heti ilmoitettava rekisteritoimistolle. Päätöstä noudatetaan valituksesta huolimatta, kunnes valitusasia on ratkaistu.

Lääninhallituksen tai lääninoikeuden tässä pykälässä tarkoitettussa asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

6 §

Mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa on säädetty kunnanhallituksen edustajasta ja 2 momentissa läsnäolo-oikeudesta lautakunnassa, ei koske kunnan keskusvaalilautakuntaa, vaalilautakuntaa eikä vaalitoimikuntaa.

7 §

Vaaliluettelot vaalioikeutetuista, joilla on ol-

lut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka kunnassa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä, laatii kunnan keskusvaalilautakunta erikseen kunnan jokaista äänestysaluetta varten.

8 §

Vaaliluetteloiden pohjaksi kirjoitetaan vaalivuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti *pohjaluettelot*. Niihin on otettava jokainen väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu henkilö, jolla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka kunnassa asianomaisella äänestysalueella vaalivuoden ensimmäisenä päivänä. Pohjaluettelot on laadittava henkilöiden nimien mukaisessa aakosjärjestyksessä ja niihin on merkittävä henkilön täydellinen nimi ja henkilötunnus. Pohjaluetteloihin on Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisten kohdalle tehtävä merkinä siitä, että heillä on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa kahden vaalivuotta lähinnä edeltäneen vuoden ajan.

Jokaiseen pohjaluetteloon on liitettävä kutakin henkilöä koskeva *ilmoituskortti*, johon on kirjoitettava hänen täydellinen nimensä, syntymävuotensa kaksi viimeistä numeroa ja hänen luetteloiden kirjoitushetkellä tiedossa oleva osoitteensa sekä tiedot siitä, minkä äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty, milloin ja missä vaaliluettelo on nähtävänä sekä milloin ja missä vaalitoimitus tapahtuu. Tämän lisäksi kortissa saa olla vain ohjeet sen

käyttämisestä, kortista ehkä ilmenevien virheiden oikaisemisesta ja menettelystä äänestettäessä sekä ilmoitus 7 a luvussa tarkoitettusta ennakköäänestyksestä.

Pohjaluettelot ja ilmoituskortit laaditaan oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisille lomakkeille. Väestörekisterikeskuksen on toimitettava pohjaluettelot ja ilmoituskortit asianomaiselle rekisteritoimistolle, jonka on ne tarkastettava ja säädettyä maksua vastaan toimitettava edelleen kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään vaalivuoden elokuun 10. päivänä.

9 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ennen elokuun 20. päivää tarkastettava pohjaluettelot. Niihin on lisättävä sellainen vaalioikeutettu henkilö, joka on jäänyt merkitsemättä pohjaluetteloon, vaikka hänet rekisteritoimiston todistuksen mukaan olisi pitänyt merkitä siihen, sekä henkilö, jolla on ulkomaan kansalaisena ollut väestökirjalaisa tarkoitettu kotipaikka Suomessa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä ja joka ennen vaaliluetteloiden allekirjoittamista on tullut vaalioikeutetuksi. Pohjaluetteloista on poistettava henkilö, joka ei ole vaalioikeutettu, yliviivaamalla hänen nimensä ja merkitsemällä luetteloon poistamisen syy.

Kun pohjaluettelo on edellä mainituin tavoin tarkastettu ja oikaistu, se on merkittävä äänestysalueen vaaliluetteloksi ja kunnan keskusvaalilautakunnan puolesta allekirjoitettava. Ilmoituskortit on oikaistava vastaavasti.

Rekisteritoimistot ja muut väestökirjojen pitäjät sekä nimismiehet, kaupunginviskaalit, kihlakunnantuomarit ja raastuvanoikeudet ovat velvolliset antamaan kunnan keskusvaalilautakunnalle tarpeelliset tiedot. Keskusvaalilautakunta voi kutsua yhden tai useamman henkilön kustakin äänestysalueesta paikallisena asiantuntijana avustamaan äänestysalueen vaaliluetteloa laadittaessa.

10 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on lähetettävä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa. Ilmoituskortti lähetetään äänioikeutetuille sen jälkeen kun se ja pohjaluettelo on hänen osaltaan tarkastettu, kuitenkin viimeistään elokuun 20. päivänä.

11 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on asetettava vaaliluettelot kunnan alueella nähtäviksi tarkastusta varten kahtena arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, elokuun 26. päivästä alkaen. Vaaliluettelot pidetään nähtävinä molempina päivinä kello 9—20 asianmukaisen valvonnan alaisina.

17 §

Jos rekisteritoimisto katsoo, että henkilö oikeudettomasti on jätetty pois vaaliluettelosta tai merkitty siihen äänioikeutetuksi taikka että merkintä on muutoin virheellinen, on sillä viran puolesta oikeus tehdä kunnan keskusvaalilautakunnalle oikaisuvaatimus sen perusteesta riippuen 12 §:n 1 tai 3 momentissa säädettyssä järjestyksessä ja hakea muutosta tämän tai muun oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen 16 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

24 §

Hakemus valitsijayhdistyksen ehdokaslistan julkaisemisesta on valitsijayhdistyksen asiamiehen tai hänen valtuutettunsa annettava kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään syyskuun 1. päivänä ennen kello 16:ta. Hakemuksen voi antaa lautakunnalle myös 28 §:ssä tarkoitettu yhteislistan asiamies.

33 §

Kunnan keskusvaalilautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta hyvissä ajoin ennen vaaleja, kuitenkin viimeistään elokuun 19. päivänä ja sen jälkeen syyskuun 3., 11. ja 14. päivänä, vaaleja edeltävänä perjantaina, vaalipäivänä, vaalien jälkeisenä päivänä ja 5. päivänä vaalien jälkeen sekä muulloinkin, milloin asiain käsittelyä sitä vaatii.

40 §

Jos vaaleja varten hyväksyttyjä ehdokkaita on enemmän kuin valittavia valtuutettuja, kunnan keskusvaalilautakunnan on laadittava *ehdokaslistojen yhdistelmä*. Kaikki ehdokaslistat järjestetään samalle puolelle lehteä. Yhdistelmässä ei saa olla muuta kuin yhteinen otsake, josta käy selville, mitä vaaleja varten yhdistelmä on laadittu, sekä puolueiden nimet ja yhteislistojen nimitykset, jotka on merkittävä kunkin puolueen ja yhteislistan yläpuolelle, sekä kaikki ehdokkaat järjestysnumeroineen.

Puolueiden ehdokaslistojen ja yhteislistojen järjestys yhdistelmässä määräytyy keskusvaalilautakunnan suorittaman arvonnän perusteella siten, että yhdistelmään merkitään ensin puolueet arvotussa järjestyksessä ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle ja niiden jälkeen yhteislistat niin ikään arvotussa järjestyksessä vasemmalta oikealle. Puolueiden järjestyksen määräämiseksi arvotaan ensiksi vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys ja sitten vaaliliiton muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys vaaliliitossa.

Vaaliliitot on erotettava riittävän selkeästi vaaliliittoihin kuulumattomista puolueista. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistojen alapuolella on mainittava, mitkä puolueet ovat muodostaneet kunkin vaaliliiton.

Oikeusministeriö antaa tarkemmat ohjeet ehdokaslistojen yhdistelmän muodosta.

44 §

Kunnallisvaalit toimitetaan äänestysalueissa lokakuun kolmantena sunnuntaina (*vaalitoimintus*).

Vaalitoimitus on kunnan keskusvaalilautakunnan saatettava tiedoksi sillä tavalla kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Ilmoituksessa on mainittava vaaliaika ja äänestysalueiden äänestyspaikat. Ilmoitus voidaan antaa 11 §:n 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen yhteydessä.

45 §

Vaalitoimitus alkaa kello 9 ja jatkuu yhtäjaksoisesti kello 20:een asti.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 20:tä tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää. Odotustila on suljettava ja eristettävä kello 20. Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleeille äänestäjille.

47 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ryhdyttävä kaikkiin vaalien toimittamista varten tarpeellisiin toimenpiteisiin ja siinä tarkoituksessa muun ohella hyvissä ajoin varmistauduttava siitä, että vaalilautakunnilla on käytettävään:

3) vaaliluettelo;

50 §

Vaaliurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalitoimituksen alkaessa suljettu, ennen kuin äänestyksen päätyttyä ryhdytään laskemaan ääniä.

57 §

Vaalilautakunnan on määrättävä yksi jäsenistään pitämään *vaalipöytäkirjaa*, johon merkitään:

1) päivä sekä kellonajat, jolloin vaalitoimintus alkoi ja julistettiin päättyneeksi;

59 §

Äänioikeutettu henkilö, joka on hoidettavana sairaalassa tai ympärivuorokautista hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä taikka otettu rangaistuslaitokseen, joita tässä laissa sanotaan *laitoksiksi*, taikka joka vaalipäivänä muusta syystä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen äänestysalueen vaalitoimituksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, saa äänestää ennakolta niin kuin tässä luvussa säädetään.

63 §

Ennakkoäänestys tapahtuu Posti- ja telelaitoksen toimipaikassa jokaisena arkipäivänä sinä aikana, jolloin toimipaikka on yleisöä varten avoinna, taikka Posti- ja telelaitoksen määrämänä muuna aikana, sekä lauantaina ja sunnuntaina kello 10:n ja 14:n välisenä aikana. Laitoksessa ennakkoäänestys tapahtuu sen mukaan, kuin vaalitoimikunta määrää, ennakkoäänestyksen lopettamispäivänä tai sitä edeltävänä päivänä sekä yhtenä muuna päivänä toimikunnan määrääminä aikoina.

70 §

Lähetekirjeen tulee sisältää:

3) ilmoitus kunnasta, jossa äänestäjä on merkitty vaaliluetteloon tai jossa hänellä on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka vaalivuoden ensimmäisenä päivänä, ja osoitteesta siellä.

74 c §

Henkilön, joka haluaa äänestää ennakolta kotonaan, on ilmoitettava siitä kirjallisesti tai puhelimitse viimeistään 19. päivänä ennen vaaleja ennen kello 16:ta sen kunnan keskusvaalilautakunnalle, jonka äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty. Ilmoituksen voi tehdä äänestäjän puolesta tämän valitsema henkilö.

74 f §

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa on säädetty, on kotiaänestyksestä ja menettelystä siinä muutoin soveltuvien osin voimassa, mitä 66 ja 67 §:ssä, 68 §:n 2 ja 3 momentissa, 69 §:ssä, 70 §:n 1 ja 3 momentissa, 71 §:n 1 ja 2 momentissa, 72 §:n 2 momentissa sekä 74 §:ssä on säädetty.

75 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on vaalipäivänä pidettävässä kokouksessa, joka voidaan aloittaa aikaisintaan kello 16, ryhdyttävä tarkastamaan ennakkoäänestyksessä annettuja 74 §:n 5 momentissa tarkoitetuissa vaalikuorissa olevia äänestyslippuja. Mitättöminä huomioon ottamatta jätettävät äänestysliput erotetaan eri ryhmäksi. Muut äänestysliput järjeste-

tään siten, että kunkin ehdokkaan hyväksi annetut liput ovat eri ryhmänä. Kussakin ryhmässä olevien äänestyslippujen lukumäärä lasketaan.

97 §

Milloin on määrätty toimitettaviksi uudet vaalit tai vaalien toimittamista varten uusi aika, ennakkoäänestys tapahtuu vain siinä kunnassa, jota määräys koskee. Ennakkoäänestyspaikoiksi määrättyissä Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa ei ennakkoäänestystä tällöin kuitenkaan toimiteta uudenvuodenaattona tai -päivänä, loppiaisena, ensimmäisenä pääsiäispäivänä, vapunaattona tai -päivänä, helluntai-päivänä, juhannuspäivänä, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona eikä ensimmäisenä tai toisena joulupäivänä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 _____.

Jos kunnallisvaalit jossakin kunnassa on toimitettava ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 12 päivänä tammikuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Matti Louekoski*

1.

Laki**Suomen Hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla, muutetaan Suomen Hallitusmuodon 23 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 26 päivänä kesäkuuta 1987 annetussa laissa (573/87), näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

23 §

 Milloin ehdokkaita on asetettu useampia kuin yksi, toimitetaan tammikuun viimeisenä sunnuntaina ja seuraavana maanantaina presidentin välitön vaali ja 301 valitsijamiehen vaalit. Näissä vaaleissa on vaalioikeutetuilla kummassakin yksi ääni. Jos presidentin vaalissa joku ehdokkaista saa enemmän kuin puolet äänioikeuttaan käyttäneiden äänistä, on hänet valittu presidentiksi. Muussa tapauksessa on presidentti valitsijamiesten valittava.

 Milloin ehdokkaita on asetettu useampia kuin yksi, toimitetaan tammikuun viimeisenä sunnuntaina presidentin välitön vaali ja 301 valitsijamiehen vaalit. Näissä vaaleissa on vaalioikeutetuilla kummassakin yksi ääni. Jos presidentin vaalissa joku ehdokkaista saa enemmän kuin puolet äänioikeuttaan käyttäneiden äänistä, on hänet valittu presidentiksi. Muussa tapauksessa on presidentti valitsijamiesten valittava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 19 .

Jos tasavallan presidentin valitseminen joudutaan suorittamaan ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on presidentti kuitenkin valittava soveltaen tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**tasavallan presidentin valitsemisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tasavallan presidentin valitsemisesta 26 päivänä kesäkuuta 1987 annetun lain (574/87) 1 §, 3 §:n 1 momentti sekä 4, 17, 24 ja 28 § sekä
lisätään 9 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Tasavallan presidentin välitön vaali toimitetaan tammikuun viimeisenä sunnuntaina ja seuraavana maanantaina kuudentena vuotena sen vuoden jälkeen, jona tasavallan presidentti viimeksi astui toimeensa, sitä vuotta lukuun ottamatta. Samalla toimitetaan tasavallan presidentin valitsijamiesten vaalit.

1 §

Tasavallan presidentin välitön vaali toimitetaan tammikuun viimeisenä sunnuntaina kuudentena vuotena sen vuoden jälkeen, jona tasavallan presidentti viimeksi *ryhtyi* toimeensa, sitä vuotta lukuun ottamatta. Samalla toimitetaan tasavallan presidentin valitsijamiesten vaalit.

Voimassa oleva laki

Jos presidentin valitseminen on toimitettava muuna kuin hallitusmuodon 23 §:ssä säädettyinä aikana, valtioneuvosto määrää Suomen sädöskokoelmassa julkaistavalla päätöksellä, minä sunnuntaina *ja seuraavana maanantaina* tasavallan presidentin välitön vaali ja valitsijamiesten vaalit on toimitettava. Näin valittu uusi presidentti ryhtyy toimeensa kolmantena päivänä siitä, kun vaalin tulos on julistettu taikka presidenttiehdokkaaksi asetetun henkilön on todettu hallitusmuodon 23 §:n 3 tai 4 momentin nojalla tulleen tasavallan presidentiksi.

3 §

Muissa vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla 300 valitsijamiestä, *joiden paikat jaetaan vaalipiirien kesken niiden Suomen kansalaisina henkikirjoitettujen asukkaiden lukumäärän mukaan.*

4 §

Valitsijamiesten paikkojen jako vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan vaalivuotta edeltävän vuoden henkikirjoituksen perusteella. Jaon toimittaa valtioneuvosto hyvissä ajoin ennen presidentin välitöntä vaalia ja valitsijamiesten vaaleja antamallaan päätöksellä, joka julkaistaan Suomen sädöskokoelmassa.

17 §

Presidenttiehdokkaan asettamista koskevas-
ta puolueen päätöksestä, vaalioikeutetun kuulumisesta henkilöryhmään ja presidenttiehdokkaista vaaleja varten painettavasta luettelosta on soveltuvien osien voimassa, mitä puolueen edellä tarkoitettusta päätöksestä, henkilön jäse-

Ehdotus

Jos presidentin valitseminen on toimitettava muuna kuin hallitusmuodon 23 §:ssä säädettyinä aikana, valtioneuvosto määrää Suomen sädöskokoelmassa julkaistavalla päätöksellä, minä sunnuntaina tasavallan presidentin välitön vaali ja valitsijamiesten vaalit on toimitettava. Näin valittu uusi presidentti ryhtyy toimeensa kolmantena päivänä siitä, kun vaalin tulos on julistettu taikka presidenttiehdokkaaksi asetetun henkilön on todettu hallitusmuodon 23 §:n 3 tai 4 momentin nojalla tulleen tasavallan presidentiksi.

3 §

Muissa vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla *yhteensä* 300 valitsijamiestä.

4 §

Valitsijamiesten paikkojen jako vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan *väestökirjalaissa (141/69) tarkoitetun vaalivuotta edeltäneen vuoden tai, jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, vaalivuoden ensimmäisen päivän Suomen kansalaisista muodostuvan asukasluvun mukaan.* Jaon toimittaa valtioneuvosto hyvissä ajoin ennen presidentin välitöntä vaalia ja valitsijamiesten vaaleja antamallaan päätöksellä, joka julkaistaan Suomen sädöskokoelmassa.

9 §

Mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa on säädetty kunnanhallituksen edustajasta ja 2 momentissa läsnäolo-oikeudesta lautakunnassa, ei koske vaalilautakuntaa eikä vaalitoimikuntaa.

17 §

Presidenttiehdokkaan asettamista koskevas-
ta puolueen päätöksestä, vaalioikeutetun kuulumisesta henkilöryhmään ja presidenttiehdokkaista vaaleja varten painettavasta luettelosta on soveltuvien osien voimassa, mitä puolueen edellä tarkoitettusta päätöksestä, henkilön jäse-

Voimassa oleva laki

nyydestä valitsijayhdistyksessä ja ehdokaslistojen *lopullisesta* yhdistelmästä kansanedustajain vaaleista annetun lain 31 ja 31 c §:ssä sekä 4 luvussa on säädetty.

24 §

Vaalipiirin keskuslautakunta vahvistaa 5. päivänä toisen vaalipäivän jälkeen pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 12, ne äänimäärät, jotka kukin presidenttiehdokas on tasavallan presidentin välittömässä vaalissa saanut, sekä ilmoittaa viipymättä Helsingin kaupungin vaalipiirin keskuslautakunnalle näin vahvistetut äänimäärät ja välittömässä vaalissa äänioikeuttaan käyttäneiden määrän.

28 §

Valitsijamiehen valtakirja on näin kuuluva:
"Tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa, jotka . . . ja . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettiin . . . vaalipiirissä, on . . . asuva N.N. valittu olemaan valitsijamiehenä . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettavassa tasavallan presidentin vaalissa.

Tämä todistus on valitsijamiehen valtakirjana."

Paikka ja aika.

Jos valitsijamiespaikka on joutunut avoimeksi, vaalipiirin keskuslautakunta antaa valtakirjan sille, joka 27 §:n mukaan tulee pois joutuneen tilalle. Tässä tapauksessa valtakirja on näin kuuluva:

"Sitten kun . . . ja . . . päivänä . . . kuuta . . . vaalipiirissä toimitetuissa tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa N.N. on valittu olemaan valitsijamiehenä . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettavassa tasavallan presidentin vaalissa, mutta valitsijamiespaikka hänen jälkeensä on tullut avoimeksi, on voimassa olevien säännösten mukaan . . . asuva N.N. valittu hänen sijaansa valitsijamieheksi.

Tämä todistus on valitsijamiehen valtakirjana."

Paikka ja aika.

Ehdotus

nyydestä valitsijayhdistyksessä ja ehdokaslistojen yhdistelmästä kansanedustajain vaaleista annetun lain 31 ja 31 c §:ssä sekä 4 luvussa on säädetty.

24 §

Vaalipiirin keskuslautakunta vahvistaa 5. päivänä *vaalien* jälkeen pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 12, ne äänimäärät, jotka kukin presidenttiehdokas on tasavallan presidentin välittömässä vaalissa saanut, sekä ilmoittaa viipymättä Helsingin kaupungin vaalipiirin keskuslautakunnalle näin vahvistetut äänimäärät ja välittömässä vaalissa äänioikeuttaan käyttäneiden määrän.

28 §

Valitsijamiehen valtakirja on näin kuuluva:
"Tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa, jotka . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettiin . . . vaalipiirissä, on . . . asuva N.N. valittu olemaan valitsijamiehenä . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettavassa tasavallan presidentin vaalissa.

Tämä todistus on valitsijamiehen valtakirjana."

Paikka ja aika.

Jos valitsijamiespaikka on joutunut avoimeksi, vaalipiirin keskuslautakunta antaa valtakirjan sille, joka 27 §:n mukaan tulee pois joutuneen tilalle. Tässä tapauksessa valtakirja on näin kuuluva:

"Sitten kun . . . päivänä . . . kuuta . . . vaalipiirissä toimitetuissa tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa N.N. on valittu olemaan valitsijamiehenä . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettavassa tasavallan presidentin vaalissa, mutta valitsijamiespaikka hänen jälkeensä on tullut avoimeksi, on voimassa olevien säännösten mukaan . . . asuva N.N. valittu hänen sijaansa valitsijamieheksi.

Tämä todistus on valitsijamiehen valtakirjana."

Paikka ja aika.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Jos tasavallan presidentin valitseminen joudutaan suorittamaan ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**kansanedustajain vaaleista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kansanedustajain vaaleista 13 päivänä kesäkuuta 1969 annetun lain (391/69) 24 ja 25 e §, 37 §:n 2 momentti ja 58 §,

sellaisina kuin ne ovat, 24, 25 e ja 58 § 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa (370/85) ja 37 §:n 2 momentti 16 päivänä toukokuuta 1975 annetussa laissa (319/75),

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2 §, 12 §:n 2 momentti, 13 §, 14 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 15 §, 16 §:n 1 momentti, 22 ja 25 a §, 25 c §:n 1 momentti, 32 §, 35 §:n 1 momentti, 38 §:n 3 momentti, 40 ja 41 §, 43 a §:n 2—4 momentti, 46 §:n 1—3 momentti, 47 §, 49 §:n 3 ja 4 kohta, 52 §:n 2 momentti, 54 §, 60 §:n 1 momentin 1 kohta ja 3 momentti, 60 a §:n 1 momentti, 61 §, 63 §:n 1 momentti, 67 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohta, 68 §:n 1 momentti, 71 §:n 2 momentti, 72 §:n 2 momentti, 74 §:n 2 momentin 3 kohta, 80 b §:n 1 momentti, 81 §, 82 §:n 1 momentti, 90 ja 91 §, 98 §:n 1 ja 2 momentti, 100 a §:n 1 momentti ja 103 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §, 12 §:n 2 momentti, 14 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 15 §, 16 §:n 1 momentti, 22 ja 25 a §, 25 c §:n 1 momentti, 32 §, 35 §:n 1 momentti, 38 §:n 3 momentti, 40 ja 41 §, 46 §:n 2 ja 3 momentti, 60 a §:n 1 momentti, 61 §, 67 §:n 1 momentin 4 kohta, 68 §:n 1 momentti, 74 §:n 2 momentin 3 kohta, 81 §, 82 §:n 1 momentti, 90 §, 98 §:n 1 ja 2 momentti, 100 a §:n 1 momentti ja 103 §:n 1 momentti mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, 13 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 29 päivänä tammikuuta 1988 annetulla lailla (80/88), 43 a §:n 2—4 momentti ja 71 §:n 2 momentti mainitussa 16 päivänä toukokuuta 1975 annetussa laissa sekä 63 §:n 1 momentti ja 80 b §:n 1 momentti mainitussa 29 päivänä tammikuuta 1988 annetussa laissa, sekä

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, uusi 3 momentti, ja 31 e §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 16 päivänä toukokuuta 1975 annetussa laissa, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—6 momentti siirtyvät 5—7 momentiksi, sekä lakiin siitä mainitulla 3 päivänä toukokuuta 1985 annetulla lailla kumotun 62 §:n tilalle uusi 62 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Muissa vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla yhteensä 199 edustajaa, *joiden paikat jaetaan vaalipiirien kesken niiden Suomen kansalaisina henkikirjoitettujen asukkaiden lukumäärän mukaan*. Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan yksi edustaja sillä tavoin kuin siitä jäljempänä säädetään.

2 §

Kansanedustajain paikkojen jako vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan vaalivuotta edeltävän vuoden henkikirjoituksen perusteella. Jaon toimittaa valtioneuvosto hyvissä ajoin ennen vaaleja antamallaan päätöksellä, joka julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

2 §

Muissa vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla yhteensä 199 edustajaa. Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan yksi edustaja sillä tavoin kuin siitä jäljempänä säädetään.

Kansanedustajain paikkojen jako vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan *väestökirjalaisissa (141/69) tarkoitetun vaalivuotta edeltäneen vuoden tai, jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, vaalivuoden ensimmäisen päivän Suomen kansalaisista muodostuvan asukasluvun mukaan*. Jaon toimittaa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

valtioneuvosto hyvissä ajoin ennen vaaleja antamallaan päätöksellä, joka julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

10 §

Mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa on säädetty kunnanhallituksen edustajasta ja 2 momentissa läsnäolo-oikeudesta lautakunnassa, ei koske vaalilautakuntaa eikä vaalitoimikuntaa.

12 §

Äänestysalueiden vaaliluettelot ovat luettelot vaalivuotta edeltävänä vuonna Suomessa henkikirjoitetuista vaalioikeutetuista. Jos vaalitoimitus päättyy syyskuun 1 päivänä tai sen jälkeen, laaditaan luettelot kuitenkin vaalivuonna Suomessa henkikirjoitetuista vaalioikeutetuista.

Äänestysalueiden vaaliluettelot ovat luettelot niistä vaalioikeutetuista henkilöistä, joilla on ollut väestökirjalaisissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa vaalivuotta edeltäneen vuoden ensimmäisenä päivänä. Jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, laaditaan luettelot kuitenkin niistä vaalioikeutetuista, joilla on ollut kotipaikka Suomessa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä.

13 §

Äänestysalueiden vaaliluetteloiden pohjaksi kirjoitetaan kunnittain erikseen jokaisen äänestysalueen osalta *pohjaluettelot* vaalivuotta edeltäneen vuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti. Jos vaalitoimitus päättyy syyskuun 1 päivänä tai sen jälkeen, kirjoitetaan pohjaluettelot kuitenkin vaalivuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti. Pohjaluetteloihin on otettava jokainen väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu henkilö, joka on vaalivuotta edeltävänä vuonna tai, jos vaalitoimitus päättyy syyskuun 1 päivänä tai sen jälkeen, vaalivuonna henkikirjoitettu kunnassa asianomaisessa äänestysalueessa. Pohjaluettelot on laadittava henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä ja niihin on merkittävä henkilön täydellinen nimi ja henkilötunnus.

Jokaiseen pohjaluetteloon on liitettävä *aakkosjärjestyksessä oleva kortisto luetteloon otetuista henkilöistä ja heidän luetteloiden kirjoitushetkellä tiedossa olevista osoitteistaan (hakemistokortisto)*. Luetteloon on myös liitettävä kutakin henkilöä koskeva ilmoitus-

13 §

Äänestysalueiden vaaliluetteloiden pohjaksi kirjoitetaan kunnittain erikseen jokaisen äänestysalueen osalta *pohjaluettelot* vaalivuotta edeltäneen vuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti. Jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, kirjoitetaan pohjaluettelot kuitenkin vaalivuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti. Pohjaluetteloihin on otettava jokainen väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu henkilö, jolla on ollut väestökirjalaisissa tarkoitettu kotipaikka kunnassa asianomaisella äänestysalueella vaalivuotta edeltäneen vuoden tai, jos vaalitoimitus on syyskuun 1. päivänä tai sen jälkeen, vaalivuoden ensimmäisenä päivänä. Pohjaluettelot on laadittava henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä ja niihin on merkittävä henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus.

Jokaiseen pohjaluetteloon on liitettävä *kutakin henkilöä koskeva ilmoituskortti*, johon on kirjoitettava hänen täydellinen nimensä, syntymävuotensa kaksi viimeistä numeroa ja hänen luetteloiden kirjoitushetkellä tiedossa oleva osoitteensa sekä tiedot siitä, missä vaalipiirissä

Voimassa oleva laki

kortti, johon on kirjoitettava hänen täydellinen nimensä, syntymävuotensa kaksi viimeistä numeroa ja hakemistokortistossa oleva osoitteen-
sa sekä tiedot siitä, missä vaalipiirissä hän on vaalioikeutettu, minkä äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty, milloin ja missä vaaliluettelo on nähtävänä sekä milloin ja missä vaalitoimitus tapahtuu. Tämän lisäksi kortissa saa olla vain ohjeet sen käyttämisestä, kortista ehkä ilmenevien virheiden oikaisemisesta ja menettelystä äänestettäessä sekä ilmoitus 6 a luvussa tarkoitettusta ennakoäänestyksestä.

Pohjaluetteloiden, *hakemiskortistojen* ja ilmoituskorttien laatimiseen on ryhdyttävä hyvissä ajoin ennen vaaleja. Jos tasavallan presidentin määräyksestä on toimitettava uudet vaalit, on laatimiseen ryhdyttävä heti kun tieto uusien vaalien toimittamisesta on saatu.

Pohjaluettelot, *hakemistokortistot* ja ilmoituskortit laaditaan oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisille lomakkeille. Väestörekisterikeskuksen on toimitettava pohjaluettelot, *hakemistokortistot* ja ilmoituskortit asianomaiselle henkikirjoitusviranomaiselle, jonka on ne korjattava ja toimitettava edelleen kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään 44. päivänä ennen vaaleja.

14 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on viimeistään 37. päivänä ennen vaaleja tarkastettava pohjaluettelot. Niihin on lisättävä sellainen vaalioikeutettu henkilö, joka on jäänyt merkitsemättä pohjaluetteloön, vaikka hänet henkikirjoitusviranomaisen todistuksen mukaan olisi pitänyt merkitä siihen, sekä ulkomaan kansalaisena henkikirjoitettu henkilö, joka ennen äänestysalueiden vaaliluetteloiden allekirjoittamista on tullut vaalioikeutetuksi. Pohjaluetteloista on poistettava henkilö, joka ei ole vaalioikeutettu, yliviivaamalla hänen nimensä ja merkitsemällä luetteloön poistamisen syy. Henkilö, jonka osalta vaalioikeuden menettämisseuraamus virallisen selvityksen mukaan lakkaa ennen *ensimmäistä* vaalipäivää, on merkittävä luetteloön äänioikeutetuksi.

Sitten kun pohjaluettelo on edellä mainituin tavoin tarkastettu ja oikaistu, se on merkittävä

Ehdotus

hän on vaalioikeutettu, minkä äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty, milloin ja missä vaaliluettelo on nähtävänä sekä milloin ja missä vaalitoimitus tapahtuu. Tämän lisäksi kortissa saa olla vain ohjeet sen käyttämisestä, kortista ehkä ilmenevien virheiden oikaisemisesta ja menettelystä äänestettäessä sekä ilmoitus 6 a luvussa tarkoitettusta ennakoäänestyksestä.

Pohjaluetteloiden ja ilmoituskorttien laatimiseen on ryhdyttävä hyvissä ajoin ennen vaaleja. Jos tasavallan presidentin määräyksestä on toimitettava uudet vaalit, on laatimiseen ryhdyttävä heti, kun tieto uusien vaalien toimittamisesta on saatu.

Pohjaluettelot ja ilmoituskortit laaditaan oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisille lomakkeille. Väestörekisterikeskuksen on toimitettava pohjaluettelot ja ilmoituskortit asianomaiselle *rekisteritoimistolle*, jonka on ne *tarkastettava* ja toimitettava edelleen kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään 44. päivänä ennen vaaleja.

14 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on viimeistään 37. päivänä ennen vaaleja tarkastettava pohjaluettelot. Niihin on lisättävä sellainen vaalioikeutettu henkilö, joka on jäänyt merkitsemättä pohjaluetteloön, vaikka hänet *rekisteritoimiston* todistuksen mukaan olisi pitänyt merkitä siihen, sekä *henkilö, jolla on ulkomaan kansalaisena ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa sen vuoden ensimmäisenä päivänä, jonka mukaan pohjaluettelot on kirjoitettava*, ja joka ennen äänestysalueiden vaaliluetteloiden allekirjoittamista on tullut vaalioikeutetuksi. Pohjaluetteloista on poistettava henkilö, joka ei ole vaalioikeutettu, yliviivaamalla hänen nimensä ja merkitsemällä luetteloön poistamisen syy. Henkilö, jonka osalta vaalioikeuden menettämisseuraamus virallisen selvityksen mukaan lakkaa ennen vaalipäivää, on merkittävä luetteloön äänioikeutetuksi.

Kun pohjaluettelo on edellä mainituin tavoin tarkastettu ja oikaistu, se on merkittävä äänes-

Voimassa oleva laki

äänestysalueen vaaliluetteloksi ja kunnan keskusvaalilautakunnan puolesta allekirjoitettava. *Hakemistokortisto ja ilmoituskortit* on oikaistava vastaavasti.

Henkikirjoitusviranomaiset ja muut väestökirjojen pitäjät sekä nimismiehet, kaupunginviskaalit, kihlakunnantuomarit ja raastuvanoikeudet ovat velvolliset antamaan kunnan keskusvaalilautakunnalle tarpeelliset tiedot. Keskusvaalilautakunta voi kutsua yhden tai useamman henkilön kustakin äänestysalueesta paikallisena asiantuntijana avustamaan äänestysalueen vaaliluetteloa laadittaessa.

15 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on lähetettävä 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa. Ilmoitus lähetetään äänioikeutetulle sen jälkeen kun pohjaluettelo *kortistoi- neen* on hänen osaltaan tarkastettu, kuitenkin viimeistään 37. päivänä ennen vaaleja.

16 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on asetettava äänestysalueiden vaaliluettelot kunnan alueella nähtäviksi tarkastusta varten kolmena arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, alkaen 32. päivästä ennen vaaleja. Vaaliluettelot pidetään nähtävinä kunakin päivänä kello 9—20 asianmukaisen valvonnan alaisina.

22 §

Jos henkikirjoitusviranomaisen katsoo, että henkilö oikeudettomasti on jätetty pois äänestysalueen vaaliluettelosta tai merkitty siihen äänioikeutetuksi taikka että merkintä on muutoin virheellinen, on hänellä viran puolesta oikeus tehdä kunnan keskusvaalilautakunnalle oikaisuvaatimus sen perusteesta riippuen joko 17 §:n 1 momentissa tai 3 momentissa säädettyssä järjestyksessä ja hakea muutosta tämän tai muun oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen 21 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

24 §

Edustajainvaaleissa, joiden vaalitoimitus päättyy ennen syyskuun 1 päivää, on noudatettava niitä edeltäneissä edustajainvaaleissa tai

Ehdotus

tysalueen vaaliluetteloksi ja kunnan keskusvaalilautakunnan puolesta allekirjoitettava. Ilmoituskortit on oikaistava vastaavasti.

Rekisteritoimistot ja muut väestökirjojen pitäjät sekä nimismiehet, kaupunginviskaalit, kihlakunnantuomarit ja raastuvanoikeudet ovat velvolliset antamaan kunnan keskusvaalilautakunnalle tarpeelliset tiedot. Keskusvaalilautakunta voi kutsua yhden tai useamman henkilön kustakin äänestysalueesta paikallisena asiantuntijana avustamaan äänestysalueen vaaliluetteloa laadittaessa.

15 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on lähetettävä 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa. *Ilmoituskortti* lähetetään äänioikeutetulle sen jälkeen kun *se ja* pohjaluettelo on hänen osaltaan tarkastettu, kuitenkin viimeistään 37. päivänä ennen vaaleja.

16 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on asetettava äänestysalueiden vaaliluettelot kunnan alueella nähtäviksi tarkastusta varten *kahtena* arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, alkaen 32. päivästä ennen vaaleja. Vaaliluettelot pidetään nähtävinä *molempina päivinä* kello 9—20 asianmukaisen valvonnan alaisina.

22 §

Jos *rekisteritoimisto* katsoo, että henkilö oikeudettomasti on jätetty pois äänestysalueen vaaliluettelosta *tai* merkitty siihen äänioikeutetuksi taikka että merkintä on muutoin virheellinen, on *sillä* viran puolesta oikeus tehdä kunnan keskusvaalilautakunnalle oikaisuvaatimus sen perusteesta riippuen 17 §:n 1 tai 3 momentissa säädettyssä järjestyksessä ja hakea muutosta tämän tai muun oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen 21 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

24 §

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa käytettyjä äänestysalueiden vaaliluetteloja muuttamattomina, jos mainitut edeltäneet vaalit on toimitettu aikaisemmin samana vuonna tai niiden vaalitoimitus on päättynyt edellisenä vuonna syyskuun 1 päivänä tai sen jälkeen. Edellä 13 §:n 2 momentissa tarkoitetut ilmoituskortit on kuitenkin lähetettävä.

25 a §

Vaalipiirin vaaliluetteloihin väestörekisterikeskuksen on otettava jokainen sellainen henkilö, joka väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan on tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu, mutta jota ei ole henkikirjoitettu Suomessa sinä vuonna, jonka henkikirjoitukseen äänestysalueiden vaaliluettelot pohjautuvat.

Kukin henkilö otetaan sen vaalipiirin vaaliluetteloon, jonka alueella olevassa kunnassa hänellä väestörekisterin mukaan viimeksi on ollut kotipaikka Suomessa. Jos tämä kunta ei enää kuulu Suomen alueeseen, on henkilö merkittävä Helsingin kaupungin vaalipiirin vaaliluetteloon. Jos henkilöllä ei ole ollut kotipaikkaa Suomessa, hänet on merkittävä sen vaalipiirin vaaliluetteloon, jonka alueella olevan kunnan poissaolevaan väestöön hänen on katsottava väestörekisterin mukaan kuuluvan.

Luettelot on laadittava oikeusministeriön vahvistamaa lomaketta käyttäen henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Luetteloon on merkittävä henkilön täydellinen nimi *ja, jos nimi on muutettu tai muuttunut, myös entiset nimet*, henkilötunnus, syntymäkotikunta ja osoite sekä 2 momentissa tarkoitettu kunta.

25 c §

Väestörekisterikeskuksen on 30. päivänä ennen vaaleja vahvistettava 25 a §:ssä mainituin tavoin laaditut vaalipiirin vaaliluettelot. Kunkin luetteloon on merkittävä, minkä vaalipiirin vaaliluettelo se on.

25 e §

Edustajainvaaleissa, joissa 24 §:n mukaan noudatetaan aikaisemmin toimitetuissa vaaleissa käytettyjä äänestysalueiden vaaliluetteloita muuttamattomina, on myös noudatettava mai-

25 a §

Vaalipiirin vaaliluetteloihin väestörekisterikeskuksen on otettava jokainen sellainen henkilö, joka väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan on tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu, mutta *jolla ei ole ollut väestökirjailaissa tarkoitettua kotipaikkaa Suomessa sinä ajankohtana, jonka mukaan äänestysalueiden vaaliluettelot on laadittava.*

Kukin henkilö otetaan sen vaalipiirin vaaliluetteloon, jonka alueella olevassa kunnassa hänellä *väestön keskusrekisterissä olevien tietojen* mukaan viimeksi on ollut kotipaikka Suomessa. Jos tämä kunta ei enää kuulu Suomen alueeseen, on henkilö merkittävä Helsingin kaupungin vaalipiirin vaaliluetteloon. Jos henkilöllä ei ole ollut kotipaikkaa Suomessa, hänet on merkittävä sen vaalipiirin vaaliluetteloon, jonka alueella olevan kunnan poissaolevaan väestöön hänen on katsottava *väestön keskusrekisterissä olevien tietojen* mukaan kuuluvan.

Luettelot on laadittava oikeusministeriön vahvistamaa lomaketta käyttäen henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Luetteloon on merkittävä henkilön täydellinen nimi, henkilötunnus ja osoite sekä 2 momentissa tarkoitettu kunta.

25 c §

Väestörekisterikeskuksen on 37. päivänä ennen vaaleja vahvistettava 25 a §:ssä mainituin tavoin laaditut vaalipiirin vaaliluettelot. Kunkin luetteloon on merkittävä, minkä vaalipiirin vaaliluettelo se on.

25 e §

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

nituisa vaaleissa käytettyjä vaalipiirien vaaliluetteloita muuttamattomina. Tällöinkin on 25 d §:ssä tarkoitetut ilmoitukset lähetettävä.

31 e §

Ilmoituksessa voidaan ehdottaa ehdokaslistojen yhdistelmään otettavaksi yhteislistan nimitys, johon tulee sisältyä sana yhteislista. Nimitys ei saa olla sopimaton eikä merkitykseltään yleistävästi tai muutoin harhaanjohtava. Nimitykseen voi aina sisältyä yhdistysrekisteriin merkitty nimi, jonka käyttämiseen yhteislistan antaneet valitsijayhdistykset ovat saaneet yhdistykseltä todisteellisen luvan. Nimitykseen ei kuitenkaan voi sisältyä puoluerekisteriin merkityn puolueen nimeä.

32 §

Vaalipiirin keskuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta hyvissä ajoin, kuitenkin viimeistään 60. päivänä ennen edustajainvaaleja ja sen jälkeen 47., 39. ja 37. päivänä ennen vaaleja, vaaleja edeltävänä perjantaina, toisena vaalipäivänä, vaalien jälkeisenä päivänä ja 5. päivänä vaalien jälkeen sekä muulloinkin, milloin asiain käsittely sitä vaatii.

35 §

Kokouksessa, joka pidetään 47. päivänä ennen edustajainvaaleja, käsitellään puolueiden hakemukset niihin liitettyine asiakirjoinen. Samalla puolueiden keskinäinen järjestys ehdokaslistojen yhdistelmää varten määrätään arvalla.

32 §

Vaalipiirin keskuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta hyvissä ajoin, kuitenkin viimeistään 60. päivänä ennen edustajainvaaleja ja sen jälkeen 47., 39. ja 37. päivänä ennen vaaleja, vaaleja edeltävänä perjantaina, vaalipäivänä, vaalien jälkeisenä päivänä ja 5. päivänä vaalien jälkeen sekä muulloinkin, milloin asiain käsittely sitä vaatii.

35 §

Kokouksessa, joka pidetään 47. päivänä ennen edustajainvaaleja, käsitellään puolueiden hakemukset niihin liitettyine asiakirjoinen. Samalla puolueiden keskinäinen järjestys ehdokaslistojen yhdistelmää varten määrätään arvalla siten, että ensiksi arvotaan vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys ja sitten vaaliliiton muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys vaaliliitossa.

37 §

Vaaliliittoja koskevat ilmoitukset merkitään roomalaisin numeroin niiden saapumisjärjestyksessä.

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

38 §

Kunkin puolueen ehdokaslistan yläpuolelle on painettava puolueen nimi. Jos puolueen ehdokkaita ei lukumääränsä vuoksi voida järjestää ylhäältä alaspäin yhdelle palstalle, ehdokkaat on järjestettävä riveittäin vasemmalta oikealle kahdelle vierekkäiselle palstalle. Ehdokaslistojen alapuolelle on painettava hyväksytävä vaaliliittoa koskeva tiedonanto, jossa on 37 §:n 2 momentin mukaisessa numerjärjestyksessä mainittava, mitkä puolueet kuhunkin vaaliliittoon ovat liittyneet.

Kunkin puolueen ehdokaslistan yläpuolelle on painettava puolueen nimi. Jos puolueen ehdokkaita ei lukumääränsä vuoksi voida järjestää ylhäältä alaspäin yhdelle palstalle, ehdokkaat on järjestettävä riveittäin vasemmalta oikealle kahdelle vierekkäiselle palstalle. *Vaaliliitot on erotettava riittävän selkeästi vaaliliittoihiin kuulumattomista puolueista. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistojen alapuolella on mainittava, mitkä puolueet ovat muodostaneet kunkin vaaliliiton.*

40 §

Siinä kokouksessa, joka pidetään 37. päivänä ennen vaaleja, on ehdokaslistojen alustava yhdistelmä, ottaen huomioon mitä 39 §:n 1 momentissa on säädetty, asianmukaisesti oikaistava ja siitä laadittava *ehdokaslistojen lopullinen yhdistelmä*.

40 §

Siinä kokouksessa, joka pidetään 37. päivänä ennen vaaleja, on ehdokaslistojen alustava yhdistelmä, ottaen huomioon mitä 39 §:n 1 momentissa on säädetty, asianmukaisesti oikaistava ja siitä laadittava *ehdokaslistojen yhdistelmä*.

Oikeusministeriö antaa tarkemmat ohjeet ehdokaslistojen yhdistelmän muodosta.

41 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan tulee painattaa ehdokaslistojen *lopullinen* yhdistelmä sekä toimittaa sitä riittävä määrä vaalipiirin kuntien keskusvaalilautakunnille. Yhdistelmä on annettava myös vaalipiirissä ehdokkaita asettaneiden puolueiden piiriasiamiehille ja lähetettävä vaalipiirin kunnanhallituksille sekä pidettävä yleisön saatavana. Sen lisäksi on yhdistelmiä toimitettava oikeusministeriölle sekä muiden vaalipiirien keskuslautakunnille jaettaviksi vaalipiirin kuntien keskusvaalilautakunnille ja vaalitoimikunnille.

41 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan tulee painattaa ehdokaslistojen yhdistelmä sekä toimittaa sitä riittävä määrä vaalipiirin kuntien keskusvaalilautakunnille. Yhdistelmä on annettava myös vaalipiirissä ehdokkaita asettaneiden puolueiden piiriasiamiehille ja lähetettävä vaalipiirin kunnanhallituksille sekä pidettävä yleisön saatavana. Sen lisäksi on yhdistelmiä toimitettava oikeusministeriölle sekä muiden vaalipiirien keskuslautakunnille jaettaviksi vaalipiirin kuntien keskusvaalilautakunnille ja vaalitoimikunnille.

43 a §

Puolueiden ehdokaslistojen ja yhteislistojen järjestys ehdokaslistojen yhdistelmässä määräytyy *vaalipiirin keskuslautakunnan suorittaman arvonnän perusteella* siten, että yhdistelmään merkitään ensin puolueet arvotussa järjestyksessä ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle ja niiden jälkeen yhteislistat niin ikään arvotussa järjestyksessä vasemmalta oikealle varustetuina vaalipiirin keskuslautakunnan antamilla yhteislistojen yläpuolelle merkittävillä nimityk-

Puolueiden ehdokaslistojen ja yhteislistojen järjestys ehdokaslistojen yhdistelmässä määräytyy siten, että yhdistelmään merkitään ensin puolueet arvotussa järjestyksessä ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle ja niiden jälkeen yhteislistat *vaalipiirin keskuslautakunnan suorittaman arvonnän osoittamassa järjestyksessä vasemmalta oikealle*. Kunkin yhteislistan yläpuolelle merkitään yhteislistalle sitä muodostettaessa ehdotettu nimitys. Jos tämä tai huomautuksen

Voimassa oleva laki

sillä yhteislista A, yhteislista B ja niin edelleen. Yhteislistojen ulkopuolella olevat valitsijayhdistysten ehdokaslistat otetaan yhdistelmään äärimmäisiksi oikealle yläriviltä alkaen aakkosjärjestyksessä erotettuina selvästi toisistaan.

Jos henkilö on otettu myös puolueen ehdokaslistaan, ei häntä koskevaa valitsijayhdistyksen ehdokaslistaa julkaista ehdokaslistojen *lopullisessa* yhdistelmässä.

Yhteislistan ja, milloin yhteislistaa ei ole muodostettu, valitsijayhdistyksen asiamieheen on sovellettava, mitä 38 §:n 4 momentissa, 39 §:n 2 momentissa ja 41 §:ssä puolueen piiri-asiemiehestä on säädetty.

46 §

Edustajainvaalit toimitetaan äänestysalueissa maaliskuun kolmantena sunnuntaina *ja sitä seuraavana maanantaina (vaalitoimitus)*.

Jos tasavallan presidentti on määrännyt toimitettaviksi uudet vaalit, on vaalitoimitus ensimmäisenä sunnuntaina *ja sitä seuraavana maanantaina* 75 päivän kuluttua siitä, kun määräys uusien vaalien toimittamisesta julkaistiin.

Vaalitoimitus on kunnan keskusvaalilautakunnan saatettava tiedoksi sillä tavalla kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Ilmoituksessa on mainittava vaaliajat ja äänestysalueiden äänestyspaikat. Ilmoitus voidaan antaa 16 §:n 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen yhteydessä.

47 §

Vaalitoimitus alkaa *kumpanakin vaalipäivänä* kello 9 ja jatkuu yhtäjaksoisesti kello 20 asti.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 20 tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää, *ennen kuin vaalitoimitus ensimmäisenä vaalipäivänä kes-*

Ehdotus

johdosta yhteislistalle myöhemmin ehdotettu nimitys on 31 e §:n 4 momentin vastainen tai jos ehdotusta ei ole tehty, vaalipiirin keskuslautakunta määrää nimityksen, joka ilmaisee vain yhteislistan järjestyksen yhdistelmässä muihin yhteislistoihin nähden. Yhteislistojen ulkopuolella olevat valitsijayhdistysten ehdokaslistat otetaan yhdistelmään äärimmäisiksi oikealle yläriviltä alkaen aakkosjärjestyksessä erotettuina selvästi toisistaan.

Jos henkilö on otettu myös puolueen ehdokaslistaan, ei häntä koskevaa valitsijayhdistyksen ehdokaslistaa julkaista ehdokaslistojen yhdistelmässä.

Yhteislistan ja, milloin yhteislistaa ei ole muodostettu, valitsijayhdistyksen asiamieheen on sovellettava, mitä 38 §:n 4 momentissa, 39 §:n 2 momentissa, 41 §:ssä, 59 §:n 5 momentissa, 60 §:n 1 momentin 7 kohdassa, 62 §:n 2 momentissa ja 93 §:ssä puolueen piiri-asiemiehestä on säädetty, *sekä yhteislistan asiamieheen, mitä puolueen piiri-asiemiehestä 100 §:n 1 momentissa on säädetty.*

46 §

Edustajainvaalit toimitetaan äänestysalueissa maaliskuun kolmantena sunnuntaina *(vaalitoimitus)*.

Jos tasavallan presidentti on määrännyt toimitettaviksi uudet vaalit, on vaalitoimitus ensimmäisenä sunnuntaina 75 päivän kuluttua siitä, kun määräys uusien vaalien toimittamisesta julkaistiin.

Vaalitoimitus on kunnan keskusvaalilautakunnan saatettava tiedoksi sillä tavalla kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Ilmoituksessa on mainittava *vaaliaika* ja äänestysalueiden äänestyspaikat. Ilmoitus voidaan antaa 16 §:n 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen yhteydessä.

47 §

Vaalitoimitus alkaa kello 9 ja jatkuu yhtäjaksoisesti kello 20:een asti.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 20:tä tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää. Odotustila on suljettava ja eristettävä kello 20.

Voimassa oleva laki

keytetään tai toisena vaalipäivänä lopetetaan. Odotustila on suljettava ja eristettävä kello 20. Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleille äänestäjille.

49 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ryhdyttävä kaikkiin vaalien toimittamista varten tarpeellisiin toimenpiteisiin ja siinä tarkoituksessa muun ohella hyvissä ajoin varmistauduttava siitä, että vaalilautakunnilla on käytettäväänä:

3) vaaliluettelo *hakemistoinen*;

4) vaalipiirin keskuslautakunnan vahvistamia ehdokaslistojen *lopullisia* yhdistelmiä, jotka on asetettava nähtäviksi vaalihuoneeseen ja odotustiloihin sekä jokaiseen äänestyskoppiin; sekä

52 §

Vaaliuurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalitoimituksen alkaessa suljettu, ennen kuin *toisena vaalipäivänä* äänestyksen päätyttyä ryhdytään laskemaan ääniä.

54 §

Äänestäjällä on oikeus äänestää sen vaalipiirin ehdokaslistojen *lopullisessa* yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa hänet on merkitty äänioikeutetuksi.

58 §

Kun vaalitoimitus keskeytetään ensimmäisenä vaalipäivänä, on vaaliurna suljettava sinetöimällä se oikeusministeriön määrämällä tavalla ja pantava varmaan talteen. Vaaliluettelo ja sen hakemistokortisto on niin ikään sen jälkeen, kun äänioikeuttaan käyttäneiden lukumäärä on laskettu, samalla tavalla sinetöitynä pantava varmaan talteen. Toimitusta jatkettaessa vaalilautakunnan on ennen sinetöinnin poistamista tarkastettava, että sinetöinti on ehjä.

60 §

Vaalilautakunnan on määrättävä yksi jäsenistään pitämään *vaalipöytäkirjaa*, johon merkitään:

Ehdotus

Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleille äänestäjille.

49 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ryhdyttävä kaikkiin vaalien toimittamista varten tarpeellisiin toimenpiteisiin ja siinä tarkoituksessa muun ohella hyvissä ajoin varmistauduttava siitä, että vaalilautakunnilla on käytettäväänä:

3) vaaliluettelo;

4) vaalipiirin keskuslautakunnan vahvistamia ehdokaslistojen yhdistelmiä, jotka on asetettava nähtäviksi vaalihuoneeseen, odotustiloihin ja jokaiseen äänestyskoppiin; sekä

Vaaliuurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalitoimituksen alkaessa suljettu, ennen kuin äänestyksen päätyttyä ryhdytään laskemaan ääniä.

54 §

Äänestäjällä on oikeus äänestää sen vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa hänet on merkitty äänioikeutetuksi.

58 §

(Kumotaan)

60 §

Vaalilautakunnan on määrättävä yksi jäsenistään pitämään *vaalipöytäkirjaa*, johon merkitään:

Voimassa oleva laki

1) päivät sekä kellonajat, jolloin vaalitoimitus alkoi, *keskeytyi* ja julistettiin päättyneeksi;

Lopuksi pöytäkirja luetaan julki, tarkastetaan ja varustetaan vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja vähintään yhden muun jäsenen allekirjoituksin sekä suljetaan liitteineen päällykseen, johon kirjoitetaan vaalipiirin keskuslautakunnan osoite sekä merkintä päällyksen sisällöstä ja lähettäjistä.

60 a §

Jos perustellusti voidaan olettaa, että kunnan jonkin äänestysalueen äänestyspaikalla tulee äänestämään enintään 50 henkilöä ja vaalisalaisuus siitä syystä voi vaarantua, kunnan keskusvaalilautakunnan on hyvissä ajoin ennen vaaleja määrättävä, että tällaisen äänestysalueen ja kunnan jonkin muun äänestysalueen äänestyslippuja ei tarkasteta vaalilautakunnassa, vaan vaalipiirin keskuslautakunnassa. Tämän vuoksi näiden vaalilautakuntien on sen jälkeen, kun äänestysliput vaalisalaisuus säilyttäen on otettu vaaliurnasta ja niiden lukumäärä laskettu, suljettava liput päällykseen siten kuin 59 §:n 4 momentissa on säädetty. Vaalipöytäkirjaan on tehtävä tästä johtuvat merkinnät.

61 §

Vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja yhden muun jäsenen on yhdessä viipymättä vietävä vaalipiirin keskuslautakunnalle 59 tai 60 a §:ssä sekä 60 §:ssä mainitut, keskuslautakunnalle osoitetut lähetykset. Vaalipiirin keskuslautakunta voi kuitenkin määrätä lähetyksen muunlaisesta toimitamisesta.

Ehdotus

1) *päivä* sekä kellonajat, jolloin vaalitoimitus alkoi ja julistettiin päättyneeksi;

Lopuksi pöytäkirja luetaan julki, tarkastetaan ja varustetaan vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja vähintään yhden muun jäsenen allekirjoituksin sekä suljetaan liitteineen päällykseen, johon kirjoitetaan vaalipiirin keskuslautakunnan *tai 60 a §:ssä tarkoitettussa tapauksessa kunnan keskusvaalilautakunnan* osoite sekä merkintä päällyksen sisällöstä ja lähettäjistä.

60 a §

Jos perustellusti voidaan olettaa, että kunnan jonkin äänestysalueen äänestyspaikalla tulee äänestämään enintään 50 henkilöä ja vaalisalaisuus siitä syystä voi vaarantua, kunnan keskusvaalilautakunnan on hyvissä ajoin ennen vaaleja määrättävä, että tällaisen äänestysalueen ja kunnan jonkin muun äänestysalueen äänestyslippuja ei tarkasteta vaalilautakunnassa, vaan *kunnan keskusvaalilautakunnassa*. Tämän vuoksi näiden vaalilautakuntien on sen jälkeen, kun äänestysliput vaalisalaisuus säilyttäen on otettu vaaliurnasta ja niiden lukumäärä laskettu, suljettava liput *kestävään* päällykseen, *joka suljetaan huolellisesti oikeusministeriön määräämällä tavalla. Päällykseen merkitään kunnan keskusvaalilautakunnan osoite, lähetyksen sisältö ja lähettäjä.* Vaalipöytäkirjaan on tehtävä tästä johtuvat merkinnät.

61 §

Vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja yhden muun jäsenen on yhdessä viipymättä vietävä vaalipiirin keskuslautakunnalle 59 ja 60 §:ssä mainitut, keskuslautakunnalle osoitetut lähetykset *tai kunnan keskusvaalilautakunnalle 60 ja 60 a §:ssä mainitut, keskusvaalilautakunnalle osoitetut lähetykset*. Vaalipiirin keskuslautakunta *ja kunnan keskusvaalilautakunta* voivat kuitenkin määrätä *niille osoitettujen* lähetyksen muunlaisesta toimittamisesta.

62 §

Kunnan keskusvaalilautakunnassa 60 a §:ssä tarkoitettut äänestysliput on viipymättä vaalisa-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

63 §

Äänestysalueen vaaliluetteloon merkitty äänioikeutettu henkilö, joka on hoidettavana sairaalassa tai ympärivuorokautista hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä taikka otettu rangaistuslaitokseen, joita tässä laissa sanotaan *laitoksiksi*, taikka joka 46 §:ssä tarkoitettuina vaalipäivinä muusta syystä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen äänestysalueen vaalitoimituksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, sekä vaalipiirin vaaliluetteloon merkitty äänioikeutettu saavat äänestää ennakolta niin kuin tässä luvussa säädetään.

67 §

Ennakkoäänestys tapahtuu 66 §:ssä tarkoitettuina ajanjaksoina:

1) posti- ja telelaitoksen toimipaikassa jokaisena arkipäivänä sinä aikana, jolloin toimipaikka on yleisöä varten avoinna, taikka posti- ja telehallituksen määräämänä muuna aikana;

4) suomalaisessa laivassa sen mukaan kuin laivan päällikkö määrää, vähintään kolmena päivänä päällikön määrääminä aikoina.

63 §

Äänestysalueen vaaliluetteloon merkitty äänioikeutettu henkilö, joka on hoidettavana sairaalassa tai ympärivuorokautista hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä taikka otettu rangaistuslaitokseen, joita tässä laissa sanotaan *laitoksiksi*, taikka joka *vaalipäivänä* muusta syystä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen äänestysalueen vaalitoimituksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, sekä vaalipiirin vaaliluetteloon merkitty äänioikeutettu saavat äänestää ennakolta niin kuin tässä luvussa säädetään.

67 §

Ennakkoäänestys tapahtuu 66 §:ssä tarkoitettuina ajanjaksoina:

1) *Posti- ja telelaitoksen* toimipaikassa jokaisena arkipäivänä sinä aikana, jolloin toimipaikka on yleisöä varten avoinna, taikka *Posti- ja telelaitoksen* määräämänä muuna aikana, sekä *lauantaina ja sunnuntaina kello 10:n ja 14:n välisenä aikana*, ei kuitenkaan *uudenvuodenaattona tai -päivänä, loppiaisenä, ensimmäisenä pääsiäispäivänä, vapunaattona tai -päivänä, helluntaipäivänä, juhannuspäivänä, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona eikä ensimmäisenä tai toisena joulupäivänä*;

4) suomalaisessa laivassa, sen mukaan kuin laivan päällikkö määrää, vähintään *kahtena* päivänä päällikön määrääminä aikoina.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

68 §

Kunnan keskusvaalilautakunnalle on viimeistään 50. päivänä ennen vaaleja ilmoitettava kunnan alueella ennakkoäänestyspaikoiksi määrättyissä posti- ja telelaitoksen toimipai-koissa olevan vaalitoimitsijan nimi ja virka-asema tai tehtävä sekä kellonajat, jolloin ennakkoäänestys tapahtuu. Ilmoitus on postipiiriin päällikön tehtävä.

68 §

Kunnan keskusvaalilautakunnalle on viimeistään 48. päivänä ennen vaaleja ilmoitettava kunnan alueella ennakkoäänestyspaikoiksi määrättyissä *Posti- ja telelaitoksen* toimipai-koissa olevan vaalitoimitsijan nimi ja virka-asema tai tehtävä sekä kellonajat, jolloin ennakkoäänestys tapahtuu. Ilmoitus on postipiiriin päällikön tehtävä.

71 §

Vaalipiirien keskuslautakuntien on samassa tarkoituksessa toimitettava kaikkien vaalipiiriin ehdokaslistojen *lopullisia* yhdistelmiä oman vaalipiirinsä kuntien keskusvaalilautakunnille ja laatimaan ehdokaslistojen *lopullisia* yhdistelmiä ulkoasiainministeriölle.

Vaalipiirien keskuslautakuntien on samassa tarkoituksessa toimitettava kaikkien vaalipiiriin ehdokaslistojen yhdistelmiä oman vaalipiirinsä kuntien keskusvaalilautakunnille ja laatimaan ehdokaslistojen yhdistelmiä ulkoasiainministeriölle.

72 §

Äänestäjän esitettyä henkilöllisyystodistuksen tai muun riittävän selvityksen henkilöllisyydestään on hänelle annettava äänestyslippu, vaalikuori, lähetekirjelomake ja lähetekuori. Äänestäjälle on myös varattava tilaisuus tutustua vaalipiirinsä ehdokaslistojen *lopulliseen* yhdistelmään.

Äänestäjän esitettyä henkilöllisyystodistuksen tai muun riittävän selvityksen henkilöllisyydestään on hänelle annettava äänestyslippu, vaalikuori, lähetekirjelomake ja lähetekuori. Äänestäjälle on myös varattava tilaisuus tutustua vaalipiirinsä ehdokaslistojen yhdistelmään.

74 §

Kunnan keskusvaalilautakunnalle osoitetun lähetekirjeen tulee sisältää:

3) ilmoitus kunnasta, jossa äänestäjä on merkitty vaaliluetteloon tai jossa hänet on henkikirjoitettu sinä vuonna, jonka henkikirjoitukseen äänestysalueiden vaaliluettelot pohjautuvat, ja osoitteesta siellä.

Kunnan keskusvaalilautakunnalle osoitetun lähetekirjeen tulee sisältää:

3) ilmoitus kunnasta, jossa äänestäjä on merkitty vaaliluetteloon tai jossa *hänellä on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka sen vuoden ensimmäisenä päivänä, jonka mukaan äänestysalueiden vaaliluetteloiden pohjaluetelot on kirjoitettava*, ja osoitteesta siellä.

80 b §

Henkilön, joka haluaa äänestää ennakolta kotonaan, on ilmoitettava siitä kirjallisesti tai puhelimitse viimeistään 25. päivänä ennen vaaleja ennen kello 16 sen kunnan keskusvaalilautakunnalle, jonka äänestysalueen vaaliluette-

80 b §

Henkilön, joka haluaa äänestää ennakolta kotonaan, on ilmoitettava siitä kirjallisesti tai puhelimitse viimeistään 19. päivänä ennen vaaleja ennen kello 16:ta sen kunnan keskusvaalilautakunnalle, jonka äänestysalueen vaaliluette-

Voimassa oleva laki

loon hänet on merkitty. Ilmoituksen voi tehdä äänestäjän puolesta tämän valitsema henkilö.

81 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan on *toisena* vaalipäivänä kokouksessa, joka voidaan aloittaa aikaisintaan kello 15, ryhdyttävä tarkastamaan ennakköäänestyksessä annettuja 78 §:n 4 momentissa ja 79 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa vaalikuorissa olevia äänestyslippuja. Mitättöminä huomioon ottamatta jätettävät äänestysliput erotetaan eri ryhmäksi. Muut äänestysliput järjestetään siten, että kunkin ehdokkaan hyväksi annetut liput ovat eri ryhmänä. Kussakin ryhmässä olevien äänestyslippujen lukumäärä lasketaan.

82 §

Vaalien jälkeisenä päivänä kello 9 vaalipiirin keskuslautakunnan on ryhdyttävä tarkastamaan vaalitoimituksessa annettuja äänestyslippuja ja vaalilautakuntien laskelmia sekä tällöin päätettävä, mitkä äänestysliput on mitättöminä jätettävä huomioon ottamatta. *Jos äänestysliput kunnan joissakin äänestysalueissa on 60 a §:ssä mainitusta syystä jätetty tarkastamatta, vaalipiirin keskuslautakunnan on vaalisalaisuus säilyttäen yhdistettävä ne ja sen jälkeen laskettava ja tarkastettava ne sekä laadittava tästä tarpeelliset tiedot sisältävä pöytäkirja, joka on liitettävä yhteen mainittujen äänestysalueiden vaalipöytäkirjojen kanssa.* Sen jälkeen keskuslautakunnan on laskettava erikseen kunkin ehdokkaan hyväksi ennakköäänestyksessä ja vaalitoimituksessa annettujen hyväksytyjen äänien kokonaismäärä.

90 §

Vaalipiirin keskuslautakunta vahvistaa vaalien tuloksen 5. päivänä toisen vaalipäivän jälkeen pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 12. Keskuslautakunnan on samana päivänä julkaistava vaalien tulos tiedoksipanolta keskuslautakunnassa ja ilmoitettava tiedoksipanossaan myös, kuka on kunkin valitun varamies, sekä laadittava viipymättä kullekin valitulle valtakirja.

Ehdotus

teloon hänet on merkitty. Ilmoituksen voi tehdä äänestäjän puolesta tämän valitsema henkilö.

81 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan on vaalipäivänä *pidettävässä* kokouksessa, joka voidaan aloittaa aikaisintaan kello 15, ryhdyttävä tarkastamaan ennakköäänestyksessä annettuja 78 §:n 4 momentissa ja 79 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa vaalikuorissa olevia äänestyslippuja. Mitättöminä huomioon ottamatta jätettävät äänestysliput erotetaan eri ryhmäksi. Muut äänestysliput järjestetään siten, että kunkin ehdokkaan hyväksi annetut liput ovat eri ryhmänä. Kussakin ryhmässä olevien äänestyslippujen lukumäärä lasketaan.

82 §

Vaalien jälkeisenä päivänä kello 9 vaalipiirin keskuslautakunnan on ryhdyttävä tarkastamaan vaalitoimituksessa annettuja äänestyslippuja ja vaalilautakuntien *ja 62 §:ssä mainittuja kuntien keskusvaalilautakuntien* laskelmia sekä tällöin päätettävä, mitkä äänestysliput on mitättöminä jätettävä huomioon ottamatta. Sen jälkeen keskuslautakunnan on laskettava erikseen kunkin ehdokkaan hyväksi ennakköäänestyksessä ja vaalitoimituksessa annettujen hyväksytyjen äänien kokonaismäärä.

90 §

Vaalipiirin keskuslautakunta vahvistaa vaalien tuloksen 5. päivänä *vaalien* jälkeen pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 12. Keskuslautakunnan on samana päivänä julkaistava vaalien tulos tiedoksipanolta keskuslautakunnassa ja ilmoitettava tiedoksipanossaan myös, kuka on kunkin valitun varamies, sekä laadittava viipymättä kullekin valitulle valtakirja.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

91 §

Edustajan valtakirjan tulee olla näin kuuluva:

”Kansanedustajain vaaleissa, jotka . . . ja . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettiin . . . vaalipiirissä, on . . . asuva N.N. valittu olemaan edustajana valtiopäivillä tästä päivästä alkaen, kunnes seuraavat edustajainvaalit on toimitettu.

Tämä todistus olkoon edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika.

Jos edustajanpaikka on joutunut avoimeksi, antaa vaalipiirin keskuslautakunta valtakirjan sille, joka 88 §:n mukaan on tuleva pois joutuneen tilalle. Tässä tapauksessa tulee valtakirjan olla näin kuuluva:

”Sitten kun . . . ja . . . päivänä . . . kuuta . . . vaalipiirissä toimitetuissa kansanedustajain vaaleissa N.N. on valittu olemaan edustajana valtiopäivillä . . . päivästä . . . kuuta . . . alkaen, kunnes seuraavat edustajainvaalit toimitettaisiin, mutta edustajanpaikka hänen jälkeensä on tullut avoimeksi, on kansanedustajain vaaleista annetun lain mukaan . . . asuva N.N. tuleva hänen sijaansa eduskunnan jäseneksi.

Tämä todistus olkoon edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika.

98 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan on pantava äänestysliput ja kappale vaalipiirin ehdokaslistojen *lopullista* yhdistelmää päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määräämällä tavalla. Lopulliset laskelmat on säilytettävä pöytäkirjan liitteenä.

Hallussaan olevat asiakirjat ja tarvikkeet vaalipiirin keskuslautakunnan on luovutettava lääninhallitukselle. Äänestysliput ja kappale vaalipiirin ehdokaslistojen *lopullista* yhdistelmää on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vaalit on toimitettu.

100 a §

Jos valituksen johdosta määrätään vaalit toimitettaviksi uudelleen, on vaalitoimitus ensimmäisenä sunnuntaina *ja sitä seuraavana maanantaina* 75 päivän kuluttua siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

91 §

Edustajan *valtakirja* on näin kuuluva:

”Kansanedustajain vaaleissa, jotka . . . päivänä . . . kuuta . . . toimitettiin . . . vaalipiirissä, on . . . asuva N.N. valittu olemaan edustajana valtiopäivillä tästä päivästä alkaen, kunnes seuraavat edustajainvaalit on toimitettu.

Tämä todistus *on* edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika.

Jos edustajanpaikka on joutunut avoimeksi, *vaalipiirin keskuslautakunta antaa* valtakirjan sille, joka 88 §:n mukaan *tulee* pois joutuneen tilalle. Tässä tapauksessa *valtakirja on* näin kuuluva:

”Sitten kun . . . päivänä . . . kuuta . . . vaalipiirissä toimitetuissa kansanedustajain vaaleissa N.N. on valittu olemaan edustajana valtiopäivillä . . . päivästä . . . kuuta . . . alkaen, kunnes seuraavat edustajainvaalit toimitettaisiin, mutta edustajanpaikka hänen jälkeensä on tullut avoimeksi, *tulee* kansanedustajain vaaleista annetun lain mukaan . . . asuva N.N. hänen sijaansa eduskunnan jäseneksi.

Tämä todistus *on* edustajan valtakirjana.”

Paikka ja aika.

98 §

Vaalipiirin keskuslautakunnan on pantava äänestysliput ja kappale vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmää päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määräämällä tavalla. Lopulliset laskelmat on säilytettävä pöytäkirjan liitteenä.

Hallussaan olevat asiakirjat ja tarvikkeet vaalipiirin keskuslautakunnan on luovutettava lääninhallitukselle. Äänestysliput ja kappale vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmää on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vaalit on toimitettu.

100 a §

Jos valituksen johdosta määrätään vaalit toimitettaviksi uudelleen, on vaalitoimitus ensimmäisenä sunnuntaina 75 päivän kuluttua siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

Voimassa oleva laki

103 §

Jos jompikumpi 46 §:n 2 momentissa tai 100 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista vaalipäivistä sattuu uudenvuodenaatoksi tai -päiväksi, ensimmäiseksi *tai toiseksi* pääsiäispäiväksi, vapunaatoksi tai -päiväksi, helluntaipäiväksi taikka jouluaatoksi tai ensimmäiseksi tai toiseksi joulupäiväksi, toimitetaan vaalit seuraavana sunnuntaina *ja maanantaina*.

Ehdotus

103 §

Jos *vaalipäivä* sattuu uudenvuodenaatoksi tai -päiväksi, *loppiaseksi*, ensimmäiseksi pääsiäispäiväksi, vapunaatoksi tai -päiväksi, helluntaipäiväksi, *itsenäisyyspäiväksi* taikka jouluaatoksi tai ensimmäiseksi tai toiseksi joulupäiväksi, toimitetaan vaalit seuraavana sunnuntaina.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Jos tasavallan presidentin määräyksestä on toimitettava kansanedustajain vaalit ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**kunnallislain 16 ja 38 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä joulukuuta 1976 annetun kunnallislain (953/76) 16 § ja 38 §:n 1 momentti, näistä 16 § sellaisena kuin se on 5 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (388/81), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

16 §

Äänioikeus

Äänioikeus kunnassa toimitettavissa kunnallisvaaleissa on Suomen kansalaisella, joka vaalivuoden alussa oli 18 vuotta täyttänyt ja siinä kunnassa henkikirjoitettu tai ollut henkikirjoitettava.

Äänioikeus on myös Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisella, joka täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset ja on kahtena vaalivuotta lähinnä edeltäneenä vuotena henkikirjoitettu Suomessa.

Ehdotus

16 §

Äänioikeus

Äänioikeus kunnassa toimitettavissa kunnallisvaaleissa on Suomen kansalaisella, joka *ennen vaalivuoden alkua on täyttänyt 18 vuotta ja jolla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka siinä kunnassa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä*.

Äänioikeus on myös Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisella, joka täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset ja *jolla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa kahden vaalivuotta lähinnä edeltäneen vuoden ajan*.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

38 §

Valtuutettujen luku

Valtuutettuja valitaan kunnan henkikirjoi-
tettujen asukkaiden lukumäärän mukaan seu-
raavasti:

Asukasluku	Valtuu- tettujen luku
enintään 2 000	17
2 001— 4 000	21
4 001— 8 000	27
8 001— 15 000	35
15 001— 30 000	43
30 001— 60 000	51
60 001—120 000	59
120 001—250 000	67
250 001—400 000	75
yli 400 000	85

38 §

Valtuutettujen luku

Valtuutettuja valitaan kunnan *väestökirja-*
lain mukaisen vuoden ensimmäisen päivän *asu-*
kasluvun mukaan seuraavasti:

Asukasluku	Valtuu- tettujen luku
enintään 2 000	17
2 001— 4 000	21
4 001— 8 000	27
8 001— 15 000	35
15 001— 30 000	43
30 001— 60 000	51
60 001—120 000	59
120 001—250 000	67
250 001—400 000	75
yli 400 000	85

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

*Jos kunnallisvaalit jossakin kunnassa on toi-
mitettava ennen kuin 90 päivää on kulunut
tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovel-
lettava tämän lain voimaan tullessa voimassa
ollutta lakia.*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen
täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.*

5.

Laki**kunnallisvaalilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä toukokuuta 1972 annetun kunnallisvaalilain (361/72) 35 §:n 2 momentti ja 55 §, näistä viimeksi mainittu lainkohta sellaisena kuin se on 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa (372/85),

muutetaan 3 §:n 1, 4 ja 5 momentti, 6 §:n 3 momentti, 7 ja 8 §, 9 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti, 17 §, 24 §:n 1 momentti, 33 §, 40 §:n 1 ja 5 momentti, 44 ja 45 §, 47 §:n 3 kohta, 50 §:n 2 momentti, 57 §:n 1 momentin 1 kohta, 59 §:n 1 momentti, 63 §:n 1 momentti, 70 §:n 2 momentin 3 kohta, 74 c §:n 1 momentti, 74 f §:n 6 momentti, 75 §:n 1 momentti ja 97 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 3 momentti, 9 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §, 11 §:n 1 momentti, 17 §, 24 §:n 1 momentti, 33 §, 63 §:n 1 momentti, 70 §:n 2 momentin 3 kohta ja 75 §:n 1 momentti mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, 8 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 29 päivänä tammikuuta 1988 annetulla lailla (82/88), 59 §:n 1 momentti, 74 c §:n 1 momentti ja 74 f §:n 6 momentti viimeksi mainitussa laissa sekä 44 § 12 päivänä joulukuuta 1975 annetussa laissa (935/75) ja mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa, sekä

lisätään 40 §:ään uusi 6 momentti, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Kunta, jonka asukasluku on pienempi kuin 3 000, muodostaa yhden äänestysalueen, jolle liikenteellisistä tai muista erityisistä syistä ole tarpeen jakaa kuntaa useampaan äänestysalueeseen. Asukasluvultaan suurempi kunta on vastaavasti jaettava kahteen tai useampaan äänestysalueeseen. Äänestysaluejaosta ja sen muuttamisesta päättää kunnanvaltuusto tarvittaessa vuosittain tammikuussa. Samalla tavalla on määrättävä, mihin äänestysalueeseen kuuluvat ne kunnassa henkikirjoitetut henkilöt, joita ei ole merkitty minkään kiinteistön kohdalle.

Äänestysaluejakoa koskevasta päätöksestä on heti ilmoitettava henkikirjoitusviranomaiselle. Päätöstä noudatetaan valituksesta huolimatta, kunnes valitusasia on ratkaistu.

Lääninhallituksen tässä pykälässä tarkoitetussa asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

3 §

Kunta, jonka asukasluku on pienempi kuin 3 000, muodostaa yhden äänestysalueen, jolle liikenteellisistä tai muista erityisistä syistä ole tarpeen jakaa kuntaa useampaan äänestysalueeseen. Asukasluvultaan suurempi kunta on vastaavasti jaettava kahteen tai useampaan äänestysalueeseen. Äänestysaluejaosta ja sen muuttamisesta päättää kunnanvaltuusto tarvittaessa vuosittain tammikuussa. Samalla tavalla on määrättävä, mihin äänestysalueeseen kuuluvat ne henkilöt, joita ei ole vuoden ensimmäisenä päivänä väestökirjanpidossa merkitty minkään kiinteistön kohdalle.

Äänestysaluejakoa koskevasta päätöksestä on heti ilmoitettava rekisteritoimistolle. Päätöstä noudatetaan valituksesta huolimatta, kunnes valitusasia on ratkaistu.

Lääninhallituksen tai lääninoikeuden tässä pykälässä tarkoitetussa asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta *valittamalla*.

6 §

Mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa on säädetty kunnanhallituksen edustajasta, ei koske kunnan keskusvaalilautakuntaa, vaalilautakuntaa eikä vaalitoimikuntaa.

Mitä kunnallislain 70 §:n 1 momentissa on säädetty kunnanhallituksen edustajasta ja 2 momentissa *läsnäolo-oikeudesta lautakunnassa*, ei koske kunnan keskusvaalilautakuntaa, vaalilautakuntaa eikä vaalitoimikuntaa.

Voimassa oleva laki

7 §

Vaaliluettelot vaalivuonna henkikirjoitetuista vaalioikeutetuista laatii kunnan keskusvaalilautakunta erikseen kunnan jokaista äänestysaluetta varten.

8 §

Vaaliluetteloiden pohjaksi kirjoitetaan vaalivuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti *pohjaluettelot*. Niihin on otettava jokainen väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu henkilö, joka on vaalivuonna henkikirjoitettu tai ollut henkikirjoitettava kunnassa asianomaisessa äänestysalueessa. Pohjaluettelot on laadittava henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä ja niihin on merkittävä henkilön täydellinen nimi ja henkilötunnus. Pohjaluetteloihin on Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisten kohdalle tehtävä merkintä niistä kunnista, joissa heidät on Suomessa henkikirjoitettu kahtena vaalivuotta lähinnä edeltäneenä vuotena.

Jokaiseen pohjaluetteloon on liitettävä *aakkosjärjestyksessä oleva kortisto luetteloon otetuista henkilöistä ja heidän luetteloiden kirjoitushetkellä tiedossa olevista osoitteistaan (hakemistokortisto)*. Luetteloon on myös liitettävä kutakin henkilöä koskeva *ilmoituskortti*, johon on kirjoitettava hänen täydellinen nimensä, syntymävuotensa kaksi viimeistä numeroa ja *hakemistokortistossa* oleva osoiteensa sekä tiedot siitä, minkä äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty, milloin ja missä vaaliluettelo on nähtävänä sekä milloin ja missä vaalitoimitus tapahtuu. Tämän lisäksi kortissa saa olla vain ohjeet sen käyttämisestä, kortista ehkä ilmenevien virheiden oikaisemisesta ja menettelystä äänestettäessä sekä ilmoitus 7 a luvussa tarkoitettusta ennakkoäänestyksestä.

Pohjaluettelot, *hakemistokortistot* ja ilmoituskortit laaditaan oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisille lomakkeille. Väestörekisterikeskuksen on toimitettava pohjaluettelot, *hakemistokortistot* ja ilmoituskortit asianomaiselle henkikirjoitusviranomaiselle, jonka on ne korjattava ja säädettyä maksua vastaan toimitettava edelleen kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään vaalivuoden elokuun 10 päivänä.

Ehdotus

7 §

Vaaliluettelot vaalioikeutetuista, joilla on ollut *väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka kunnassa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä*, laatii kunnan keskusvaalilautakunta erikseen kunnan jokaista äänestysaluetta varten.

8 §

Vaaliluetteloiden pohjaksi kirjoitetaan vaalivuoden kesäkuun lopussa voimassa olleen äänestysaluejaon mukaisesti *pohjaluettelot*. Niihin on otettava jokainen väestön keskusrekisterissä olevien tietojen mukaan tulevissa vaaleissa vaalioikeutettu henkilö, *jolla on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka kunnassa asianomaisella äänestysalueella vaalivuoden ensimmäisenä päivänä*. Pohjaluettelot on laadittava henkilöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä ja niihin on merkittävä henkilön täydellinen nimi ja henkilötunnus. Pohjaluetteloihin on Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisten kohdalle tehtävä merkintä siitä, että heillä on ollut *väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa kahden vaalivuotta lähinnä edeltäneen vuoden ajan*.

Jokaiseen pohjaluetteloon on liitettävä *kutakin henkilöä koskeva ilmoituskortti*, johon on kirjoitettava hänen täydellinen nimensä, syntymävuotensa kaksi viimeistä numeroa ja hänen *luetteloiden kirjoitushetkellä tiedossa oleva* osoitteensa sekä tiedot siitä, minkä äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty, milloin ja missä vaaliluettelo on nähtävänä sekä milloin ja missä vaalitoimitus tapahtuu. Tämän lisäksi kortissa saa olla vain ohjeet sen käyttämisestä, kortista ehkä ilmenevien virheiden oikaisemisesta ja menettelystä äänestettäessä sekä ilmoitus 7 a luvussa tarkoitettusta ennakkoäänestyksestä.

Pohjaluettelot ja ilmoituskortit laaditaan oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisille lomakkeille. Väestörekisterikeskuksen on toimitettava pohjaluettelot ja ilmoituskortit asianomaiselle *rekisteritoimistolle*, jonka on ne *tarkastettava* ja säädettyä maksua vastaan toimitettava edelleen kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään vaalivuoden elokuun 10. päivänä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ennen elokuun 20 päivää tarkastettava pohjaluettelot. Niihin on lisättävä sellainen vaalioikeutettu henkilö, joka on jäänyt merkitsemättä pohjaluetteloon, vaikka hänet henkikirjoitusviranomaisen todistuksen mukaan olisi pitänyt merkitä siihen, sekä ulkomaan kansalaisena henkikirjoitettu henkilö, joka ennen vaaliluetteloiden allekirjoittamista on tullut vaalioikeutetuksi. Pohjaluetteloista on poistettava henkilö, jolla ei ole vaalioikeutta, yliviiwaamalla hänen nimensä ja merkitsemällä luetteloon poistamisen syy.

Sitten kun pohjaluettelo on edellä mainituin tavoin tarkastettu ja oikaistu, se on merkittävä äänestysalueen vaaliluetteloksi ja kunnan keskusvaalilautakunnan puolesta allekirjoitettava. Hakemistokortisto ja ilmoituskortit on oikaistava vastaavasti.

Henkikirjoitusviranomaiset ja muut väestökirjojen pitäjät sekä nimismiehet, kaupunginviskaalit, kihlakunnantuomarit ja raastuvanoikeudet ovat velvolliset antamaan kunnan keskusvaalilautakunnalle tarpeelliset tiedot. Keskusvaalilautakunta voi kutsua yhden tai useamman henkilön kustakin äänestysalueesta paikallisena asiantuntijana avustamaan äänestysalueen vaaliluetteloa laadittaessa.

10 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on lähetettävä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa. Ilmoituskortti lähetetään äänioikeutetulle sen jälkeen kun pohjaluettelo *kortistoiheen* on hänen osaltaan tarkastettu, kuitenkin viimeistään elokuun 20 päivänä.

11 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on asetettava vaaliluettelot kunnan alueella nähtäviksi tarkastusta varten kolmena arkipäivänä, ei kuitenkaan arklauantaina, elokuun 26 päivästä alkaen. Vaaliluettelot pidetään nähtävinä kunnakin päivinä kello 9—20 asianmukaisen valvonnan alaisina.

17 §

Jos henkikirjoitusviranomainen katsoo, että

9 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ennen elokuun 20. päivää tarkastettava pohjaluettelot. Niihin on lisättävä sellainen vaalioikeutettu henkilö, joka on jäänyt merkitsemättä pohjaluetteloon, vaikka hänet *rekisteritoimiston* todistuksen mukaan olisi pitänyt merkitä siihen, sekä *henkilö, jolla on ulkomaan kansalaisena ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka Suomessa vaalivuoden ensimmäisenä päivänä* ja joka ennen vaaliluetteloiden allekirjoittamista on tullut vaalioikeutetuksi. Pohjaluetteloista on poistettava henkilö, *joka ei ole vaalioikeutettu*, yliviiwaamalla hänen nimensä ja merkitsemällä luetteloon poistamisen syy.

Kun pohjaluettelo on edellä mainituin tavoin tarkastettu ja oikaistu, se on merkittävä äänestysalueen vaaliluetteloksi ja kunnan keskusvaalilautakunnan puolesta allekirjoitettava. Ilmoituskortit on oikaistava vastaavasti.

Rekisteritoimistot ja muut väestökirjojen pitäjät sekä nimismiehet, kaupunginviskaalit, kihlakunnantuomarit ja raastuvanoikeudet ovat velvolliset antamaan kunnan keskusvaalilautakunnalle tarpeelliset tiedot. Keskusvaalilautakunta voi kutsua yhden tai useamman henkilön kustakin äänestysalueesta paikallisena asiantuntijana avustamaan äänestysalueen vaaliluetteloa laadittaessa.

10 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on lähetettävä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa. Ilmoituskortti lähetetään äänioikeutetuille sen jälkeen kun *se ja* pohjaluettelo on hänen osaltaan tarkastettu, kuitenkin viimeistään elokuun 20. päivänä.

11 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on asetettava vaaliluettelot kunnan alueella nähtäviksi tarkastusta varten *kahtena* arkipäivänä, ei kuitenkaan arklauantaina, elokuun 26. päivästä alkaen. Vaaliluettelot pidetään nähtävinä *molempina päivinä* kello 9—20 asianmukaisen valvonnan alaisina.

17 §

Jos *rekisteritoimisto* katsoo, että henkilö

Voimassa oleva laki

henkilö oikeudettomasti on jätetty pois vaaliluettelosta tai merkitty siihen äänioikeutetuksi taikka että merkintä on muutoin virheellinen, on hänellä viran puolesta oikeus tehdä kunnan keskusvaalilautakunnalle oikaisuvaatimus sen perusteesta riippuen joko 12 §:n 1 momentissa tai 3 momentissa säädettyssä järjestyksessä ja hakea muutosta tämän tai muun oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen 16 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

24 §

Hakemus valitsijayhdistyksen ehdokaslistan julkaisemisesta on valitsijayhdistyksen asiamiehen tai hänen valtuutettunsa annettava kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään syyskuun 2 päivänä ennen kello 16. Hakemuksen voi antaa lautakunnalle myös 28 §:ssä tarkoitettu yhteislistan *antaneiden valitsijayhdistysten* asiamies.

33 §

Kunnan keskusvaalilautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta hyvissä ajoin ennen vaaleja, kuitenkin viimeistään elokuun 19 päivänä ja sen jälkeen syyskuun 3, 11 ja 14 päivänä, vaaleja edeltävänä perjantaina, *toisena* vaalipäivänä, vaalien jälkeisenä päivänä ja 5. päivänä vaalien jälkeen sekä muulloinkin, milloin asiain käsittely sitä vaatii.

35 §

Vaaliliittoja koskevat ilmoitukset merkitään roomalaisin numeroin niiden saapumisjärjestyksessä.

40 §

Jos vaaleja varten hyväksyttyjä ehdokkaita on enemmän kuin valittavia valtuutettuja, kunnan keskusvaalilautakunnan on laadittava *ehdokaslistojen yhdistelmä*. Kaikki ehdokaslistat järjestetään samalle puolelle lehteä. Yhdistelmässä ei saa olla muuta kuin yhteinen otsake, josta käy selville, mitä vaaleja varten yhdistelmä on laadittu, sekä puolueiden nimet ja yhteislistojen nimitykset, jotka on merkittävä kunkin puolueen ja yhteislistan yläpuolelle, sekä kaikki ehdokkaat järjestysnumeroineen. Puolueiden ehdokaslistojen ja yhteislistojen

Ehdotus

oikeudettomasti on jätetty pois vaaliluettelosta tai merkitty siihen äänioikeutetuksi taikka että merkintä on muutoin virheellinen, on *sillä* viran puolesta oikeus tehdä kunnan keskusvaalilautakunnalle oikaisuvaatimus sen perusteesta riippuen 12 §:n 1 tai 3 momentissa säädettyssä järjestyksessä ja hakea muutosta tämän tai muun oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen 16 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

24 §

Hakemus valitsijayhdistyksen ehdokaslistan julkaisemisesta on valitsijayhdistyksen asiamiehen tai hänen valtuutettunsa annettava kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään syyskuun 1. päivänä ennen kello 16:ta. Hakemuksen voi antaa lautakunnalle myös 28 §:ssä tarkoitettu yhteislistan asiamies.

33 §

Kunnan keskusvaalilautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta hyvissä ajoin ennen vaaleja, kuitenkin viimeistään elokuun 19. päivänä ja sen jälkeen syyskuun 3., 11. ja 14. päivänä, vaaleja edeltävänä perjantaina, vaalipäivänä, vaalien jälkeisenä päivänä ja 5. päivänä vaalien jälkeen sekä muulloinkin, milloin asiain käsittely sitä vaatii.

(Kumotaan)

40 §

Jos vaaleja varten hyväksyttyjä ehdokkaita on enemmän kuin valittavia valtuutettuja, kunnan keskusvaalilautakunnan on laadittava *ehdokaslistojen yhdistelmä*. Kaikki ehdokaslistat järjestetään samalle puolelle lehteä. Yhdistelmässä ei saa olla muuta kuin yhteinen otsake, josta käy selville, mitä vaaleja varten yhdistelmä on laadittu, sekä puolueiden nimet ja yhteislistojen nimitykset, jotka on merkittävä kunkin puolueen ja yhteislistan yläpuolelle, sekä kaikki ehdokkaat järjestysnumeroineen. Puolueiden ehdokaslistojen ja yhteislistojen

Voimassa oleva laki

järjestys yhdistelmässä määräytyy keskusvaalilautakunnan suorittaman arvonnän perusteella siten, että yhdistelmään merkitään ensin puolueet arvotussa järjestyksessä ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle ja niiden jälkeen yhteislistat niin ikään arvotussa järjestyksessä vasemmalta oikealle.

Ehdokaslistojen alapuolelle on painettava hyväksyttyjä vaaliliittoja koskeva tiedonanto, jossa on 35 §:n 2 momentin mukaisessa numeröjärjestyksessä mainittava, mitkä puolueet kuhunkin vaaliliittoon ovat liittyneet.

44 §

Kunnallisvaalit toimitetaan äänestysalueissa lokakuun kolmantena sunnuntaina *ja sitä seuraavana maanantaina (vaalitoimitus)*.

Vaalitoimitus on kunnan keskusvaalilautakunnan saatettava tiedoksi sillä tavalla kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Ilmoituksessa on mainittava vaaliajat ja äänestysalueiden äänestyspaikat. Ilmoitus voidaan antaa 11 §:n 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen yhteydessä.

45 §

Vaalitoimitus alkaa *kumpanakin vaalipäivänä* kello 9 ja jatkuu yhtäjaksoisesti kello 20 asti.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 20 tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää, *ennen kuin vaalitoimitus ensimmäisenä vaalipäivänä keskeytetään tai toisena vaalipäivänä lopetetaan*. Odotustila on suljettava ja eristettävä kello 20. Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleille äänestäjille.

47 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ryhdyttävä kaikkiin vaalien toimittamista varten tarpeellisiin toimenpiteisiin ja siinä tarkoituksessa muun ohella hyvissä ajoin varmistauduttava siitä, että vaalilautakunnilla on käytettävään:

Ehdotus

järjestys yhdistelmässä määräytyy keskusvaalilautakunnan suorittaman arvonnän perusteella siten, että yhdistelmään merkitään ensin puolueet arvotussa järjestyksessä ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle ja niiden jälkeen yhteislistat niin ikään arvotussa järjestyksessä vasemmalta oikealle. *Puolueiden järjestyksen määramiseksi arvotaan ensiksi vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys ja sitten vaaliliiton muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys vaaliliitossa.*

Vaaliliitot on erotettava riittävän selkeästi vaaliliittoihin kuulumattomista puolueista. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistojen alapuolella on mainittava, mitkä puolueet ovat muodostaneet kunkin vaaliliiton.

Oikeusministeriö antaa tarkemmat ohjeet ehdokaslistojen yhdistelmän muodosta.

44 §

Kunnallisvaalit toimitetaan äänestysalueissa lokakuun kolmantena sunnuntaina *(vaalitoimitus)*.

Vaalitoimitus on kunnan keskusvaalilautakunnan saatettava tiedoksi sillä tavalla kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Ilmoituksessa on mainittava *vaaliaika* ja äänestysalueiden äänestyspaikat. Ilmoitus voidaan antaa 11 §:n 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen yhteydessä.

45 §

Vaalitoimitus alkaa kello 9 ja jatkuu yhtäjaksoisesti kello 20:een asti.

Kaikilla niillä äänestäjillä, jotka ovat ennen kello 20:tä tulleet saapuville odottamaan äänestysvuoroaan, on oikeus äänestää. Odotustila on suljettava ja eristettävä kello 20. Sulkemisesta on sitä ennen ilmoitettava saapuville tulleille äänestäjille.

47 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on ryhdyttävä kaikkiin vaalien toimittamista varten tarpeellisiin toimenpiteisiin ja siinä tarkoituksessa muun ohella hyvissä ajoin varmistauduttava siitä, että vaalilautakunnilla on käytettävään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3) vaaliluettelo hakemistoinen;

3) vaaliluettelo;

50 §

Vaaliuurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalitoimituksen alkaessa suljettu, ennen kuin *toisena vaalipäivänä* äänestyksen päätyttyä ryhdytään laskemaan ääniä.

55 §

Kun vaalitoimitus keskeytetään ensimmäisenä vaalipäivänä, on vaaliurna suljettava sine-töimällä se oikeusministeriön määräämällä tavalla ja pantava varmaan talteen. Vaaliluettelo ja hakemistokortisto on niin ikään sen jälkeen, kun äänioikeuttaan käyttäneiden lukumäärä on laskettu, samalla tavalla sinetöitynä pantava varmaan talteen. Toimitusta jatkettaessa vaalilautakunnan on ennen sinetöinnin poistamista tarkastettava, että sinetöinti on ehjä.

57 §

Vaalilautakunnan on määrättävä yksi jäsenistään pitämään *vaalipöytäkirjaa*, johon merkitään:

1) päivät sekä kellonajat, jolloin vaalitoimitus alkoi, *keskeytyi* ja julistettiin päättyneeksi;

59 §

Äänioikeutettu henkilö, joka on hoidettavana sairaalassa tai ympärivuorokautista hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä taikka otettu rangaistuslaitokseen, joita tässä laissa sanotaan *laitoksiksi*, taikka joka 44 §:ssä tarkoitettuina vaalipäivinä muusta syystä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen äänestysalueen vaalitoimituksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, saa äänestää ennakolta niin kuin tässä luvussa säädetään.

63 §

Ennakkoäänestys tapahtuu posti- ja telelaitoksen toimipaikassa jokaisena arkipäivänä siinä aikana, jolloin toimipaikka on yleisöä varten avoinna, taikka posti- ja telehallituksen määräämänä muuna aikana. Laitoksessa ennakkoäänestys tapahtuu sen mukaan, kuin vaalitoimikunta määrää, ennakkoäänestyksen

Vaaliuurnaa ei saa avata sen jälkeen, kun se on vaalitoimituksen alkaessa suljettu, ennen kuin äänestyksen päätyttyä ryhdytään laskemaan ääniä.

55 §

(Kumotaan)

57 §

Vaalilautakunnan on määrättävä yksi jäsenistään pitämään *vaalipöytäkirjaa*, johon merkitään:

1) *päivä* sekä kellonajat, jolloin vaalitoimitus alkoi ja julistettiin päättyneeksi;

59 §

Äänioikeutettu henkilö, joka on hoidettavana sairaalassa tai ympärivuorokautista hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä taikka otettu rangaistuslaitokseen, joita tässä laissa sanotaan *laitoksiksi*, taikka joka *vaalipäivänä* muusta syystä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen äänestysalueen vaalitoimituksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, saa äänestää ennakolta niin kuin tässä luvussa säädetään.

63 §

Ennakkoäänestys tapahtuu *Posti- ja telelaitoksen* toimipaikassa jokaisena arkipäivänä siinä aikana, jolloin toimipaikka on yleisöä varten avoinna, taikka *Posti- ja telelaitoksen* määräämänä muuna aikana, *sekä lauantaina ja sunnuntaina kello 10:n ja 14:n välisenä aikana*. Laitoksessa ennakkoäänestys tapahtuu sen mu-

Voimassa oleva laki

lopettamispäivänä tai sitä edeltävänä päivänä sekä yhtenä muuna päivänä toimikunnan määrääminä aikoina.

Ehdotus

kaan, kuin vaalitoimikunta määrää, ennakkoäänestyksen lopettamispäivänä tai sitä edeltävänä päivänä sekä yhtenä muuna päivänä toimikunnan määrääminä aikoina.

70 §

Lähetekirjeen tulee sisältää:

3) ilmoitus kunnasta, jossa äänestäjä on merkitty vaaliluetteloon tai jossa hänet on vaalivuonna henkikirjoitettu, ja osoitteesta siellä.

Lähetekirjeen tulee sisältää:

3) ilmoitus kunnasta, jossa äänestäjä on merkitty vaaliluetteloon tai *jossa hänellä on ollut väestökirjalaissa tarkoitettu kotipaikka vaalivuoden ensimmäisenä päivänä*, ja osoitteesta siellä.

74 c §

Henkilön, joka haluaa äänestää ennakolta kotonaan, on ilmoitettava siitä kirjallisesti tai puhelimitse viimeistään 25. päivänä ennen vaaleja ennen kello 16 sen kunnan keskusvaalilautakunnalle, jonka äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty. Ilmoituksen voi tehdä äänestäjän puolesta tämän valitsema henkilö.

74 c §

Henkilön, joka haluaa äänestää ennakolta kotonaan, on ilmoitettava siitä kirjallisesti tai puhelimitse viimeistään 19. päivänä ennen vaaleja ennen kello 16:ta sen kunnan keskusvaalilautakunnalle, jonka äänestysalueen vaaliluetteloon hänet on merkitty. Ilmoituksen voi tehdä äänestäjän puolesta tämän valitsema henkilö.

74 f §

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa on säädetty, on kotiaänestyksestä ja menettelystä siinä muutoin soveltuvien osin voimassa, mitä 66 ja 67 §:ssä, 68 §:n 2 ja 3 momentissa, 69 §:ssä, 70 §:n 1 ja 3 momentissa, 71 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 74 §:ssä on säädetty.

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa on säädetty, on kotiaänestyksestä ja menettelystä siinä muutoin soveltuvien osin voimassa, mitä 66 ja 67 §:ssä, 68 §:n 2 ja 3 momentissa, 69 §:ssä, 70 §:n 1 ja 3 momentissa, 71 §:n 1 ja 2 momentissa, 72 §:n 2 momentissa sekä 74 §:ssä on säädetty.

75 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on *toisena* vaalipäivänä kokouksessa, joka voidaan aloittaa aikaisintaan kello 16, ryhdyttävä tarkastamaan ennakkoäänestyksessä annettuja 74 §:n 5 momentissa tarkoitetuissa vaalikuorissa olevia äänestyslippuja. Mitättöminä huomioon ottamatta jätettävät äänestysliput erotetaan eri ryhmäksi. Muut äänestysliput järjestetään siten, että kunkin ehdokkaan hyväksi annetut liput ovat eri ryhmänä. Kussakin ryhmässä olevien äänestyslippujen lukumäärä lasketaan.

75 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on vaalipäivänä *pidettävässä* kokouksessa, joka voidaan aloittaa aikaisintaan kello 16, ryhdyttävä tarkastamaan ennakkoäänestyksessä annettuja 74 §:n 5 momentissa tarkoitetuissa vaalikuorissa olevia äänestyslippuja. Mitättöminä huomioon ottamatta jätettävät äänestysliput erotetaan eri ryhmäksi. Muut äänestysliput järjestetään siten, että kunkin ehdokkaan hyväksi annetut liput ovat eri ryhmänä. Kussakin ryhmässä olevien äänestyslippujen lukumäärä lasketaan.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

97 §

Milloin on määrätty toimitettaviksi uudet vaalit tai vaalien toimittamista varten uusi aika, ennakkoäänestys tapahtuu vain siinä kunnassa, jota määräys koskee.

97 §

Milloin on määrätty toimitettaviksi uudet vaalit tai vaalien toimittamista varten uusi aika, ennakkoäänestys tapahtuu vain siinä kunnassa, jota määräys koskee. *Ennakkoäänestyspaikoiksi määrättyissä Posti- ja telelaitoksen toimipaikoissa ei ennakkoäänestystä tällöin kuitenkaan toimiteta uudenvuodenaattona tai -päivänä, loppiaisenä, ensimmäisenä pääsiäispäivänä, vapunaattona tai -päivänä, helluntai-päivänä, juhannuspäivänä, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona eikä ensimmäisenä tai toisena joulupäivänä.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Jos kunnallisvaalit jossakin kunnassa on toimitettava ennen kuin 90 päivää on kulunut tämän lain voimaantulosta, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
